

Mariola Pobidyńska

Język polski

ZAKRES PODSTAWOWY I ROZSZERZONY
PROGRAM NAUCZANIA
DLA LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO,
LICEUM PROFILOWANEGO I TECHNIKUM

Program dopuszczony do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej i wpisany do wykazu programów nauczania języka polskiego w klasach I–III liceum ogólnokształcącego w zakresie podstawowym i rozszerzonym oraz w klasach I–III liceum profilowanego i I–IV technikum w zakresie podstawowym na podstawie opinii rzeczoznawców: dr. Marka Gumkowskiego i dr. Wita Górczyńskiego.

Numer w zestawie DKOS-5002-53/07

Gdynia 2007

ISBN 978-83-7461-425-2

Spis treści

I. Wprowadzenie	3
II. Cele edukacyjne	3
Cele ogólne	3
Cele szczegółowe – kształcenie	4
Cele szczegółowe – wychowanie	6
III. Podstawa programowa a program nauczania	6
IV. Treści nauczania i osiągnięcia szczegółowe ucznia	7
Starożytność. Średniowiecze	7
Renesans. Barok. Oświecenie	22
Romantyzm	35
Pozytywizm. Młoda Polska	51
Literatura XX wieku i współczesna	60
Osiągnięcia ucznia w zakresie wychowania	70
VI. Procedury osiągania celów	72
VII. Przewidywane osiągnięcia uczniów w zakresie wiedzy i realizacji założonych celów	73
VIII. Metody oceniania osiągnięć ucznia	74
IX. Bibliografia	76

I. WPROWADZENIE

Nauczanie języka polskiego odgrywa w procesie edukacyjnym nastawionym na podmiotowość ucznia szczególną rolę. To właściwie ten przedmiot ma za zadanie wykształcenie i doskonalenie umiejętności związanych z aktem komunikacji – zarówno na poziomie odbiorczym, jak i nadawczym – oraz przygotowanie młodego człowieka do świadomego uczestnictwa w kulturze. Punktem wyjścia działań nauczyciela polonisty jest literatura. Poznawanie literatury to przede wszystkim czytanie utworów pochodzących z różnych epok historycznoliterackich. Jednak przeczytać – nie znaczy zrozumieć. Należy przejść pewną drogę, aby nauczyć się umiejętności poznawania prawdziwego piękna. Mamy nadzieję, że nasz program ułatwi pokonanie trudności pojawiających się w trakcie tej wędrówki.

Bogatsi o doświadczenia dwóch egzaminów maturalnych przeprowadzonych po zakończeniu cyklu nauczania w trzyletnim liceum, formułujemy program nauczania języka polskiego uwzględniający wymagania nowej matury, która sprawdza umiejętność czytania ze zrozumieniem oraz wymaga napisania własnego tekstu odnoszącego się do podanego fragmentu (lub całości) utworu literackiego.

Zakładamy, że uczeń na każdym etapie edukacji może zmieniać swoją decyzję co do poziomu, na jakim będzie zdawał egzamin, dlatego w podręcznikach integrujemy treści z poziomu podstawowego i rozszerzonego. Odwołujemy się także do materiału omawianego w gimnazjum, aby uczeń zrozumiał, że ucząc się języka polskiego, staje się uczestnikiem świata kultury stanowiącego całość.

Ważnym elementem kształcenia polonistycznego jest także przygotowanie ucznia do roli świadomego użytkownika języka, ponieważ to, jak mówimy, wpływa na to, jak myślimy, jak odbieramy rzeczywistość. Konsekwencją takiego całościowego podejścia było nierozdzielanie w programie kształcenia językowego od literackiego. Obok materiału literackiego i propozycji związanych z nim działań umieszczamy szereg ćwiczeń na rozumienie czytanego tekstu (na różnych poziomach odbioru) oraz zadania przygotowujące do pisania tekstów własnych.

Materiał literacki zaproponowany w programie oparty jest na podstawie programowej i wymaganiach zamieszczonych w informatorach komisji egzaminacyjnych. Został ułożony w po-

rządku historycznoliterackim, z odwołaniami do tekstów kultury z epok późniejszych, nawiązując do określonych postaci, motywów, wątków i symboli.

II. CELE EDUKACYJNE

CELE OGÓLNE

Ogólne cele edukacyjne języka polskiego powiązane są z fundamentalnymi zadaniami szkoły. Można je podzielić na cztery obszary:

A. Obcowanie z dziełami kultury dawnej i współczesnej (w tym kultury masowej)

- uczeń zostaje wprowadzony w krąg dziedzictwa językowego i kulturowego przez zapoznanie się z dziełami wchodzącymi w jego skład (PP)
- uczeń zostaje przygotowany do roli świadomego i krytycznego uczestnika współczesnego życia kulturalnego (PP)
- uczeń nabiera umiejętności rozpoznawania znaków tradycji w kulturze współczesnej (PP)
- uczeń samodzielnie poznaje różne dziedziny humanistyki (PR)
- uczeń wskazuje związki literatury z innymi dziedzinami sztuki i nauki (PR)

B. Sprawności komunikacyjne. Warstwa językowa

- uczeń rozwija kompetencje nadawcze i odbiorcze w zakresie umiejętności: słuchania, mówienia, czytania i pisania
- uczeń uświadamia sobie moc języka i jego rolę w rozwoju własnej osobowości
- uczeń wzbogaca wiedzę o języku z uwzględnieniem elementów historii systemu językowego

C. Warstwa wychowawcza

- uczeń dąży do osiągnięcia dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej
- formuje się tożsamość indywidualna, regionalna, narodowa ucznia oraz jego związki z tradycją europejską i ogólnosiwiatową
- kształtuje się postawa obywatelska i patriotyczna ucznia umotywowana szeroko pojmowanymi wartościami humanistycznymi
- uczeń dąży do samopoznania i własnego rozwoju

- uczeń uwrażliwia się na urodę języka ojczystego (w tym jego odmian terytorialnych)
- uczeń rozwija umiejętność efektywnej współpracy

D. Samokształcenie

- uczeń rozwija umiejętność samokształcenia
- uczeń kształtuje umiejętność planowania uczenia się, syntetyzowania poznanego materiału i porządkowania go (PP) z wykorzystaniem humanistycznych dyscyplin naukowych (PR).

CELE SZCZEGÓŁOWE – KSZTAŁCENIE

Cele szczegółowe dla poziomu podstawowego (PP) i poziomu rozszerzonego (PR) odnoszą się do trzech obszarów określonych w standardach wymagań egzaminacyjnych – wiedza i rozumienie, korzystanie z informacji i ich tworzenie. Podzielone zostały na pięć kategorii. Poziom rozszerzony (zgodnie z podstawą programową i standardami wymagań egzaminacyjnych) obejmuje także wiedzę i umiejętności określone dla poziomu podstawowego.

1. Czytanie

- umiejętność czytania ze zrozumieniem dzieł literackich i innych tekstów kultury
- rozpoznawanie i wyjaśnianie powiązań czytanych utworów z tradycją narodową i europejską (PP) oraz ze sztuką, kulturą i filozofią epoki (PR)
- interpretacja czytanych utworów z uwzględnieniem podstawowych kontekstów oraz rozpoznawanie przybliżonego czasu, stylu i konwencji, w jakich zostały napisane (PP); interpretacja z uwzględnieniem konwencji gatunkowych i prądów artystycznych epoki (PR)
- umiejętność porównywania utworów literackich o podobnych motywach, uwzględniająca dostrzeżenie cech charakterystycznych dla różnych epok (PP) oraz odnajdywanie powiązań intertekstualnych (PR)
- czytanie ze zrozumieniem tekstów użytkowych, publicystycznych i popularnonaukowych (PP) oraz tekstów naukowych i esejów (PR)
- rozpoznawanie cech swoistych gatunków niebeletrystycznych (popularnonaukowych i publicystycznych – tekstów

prasowych, radiowych, telewizyjnych, internetowych), a także rozumienie ich funkcji

- dostrzeżenie związków między tworem literackim a innymi dziełami sztuki, rozumienie różnych kodów w przekazach kultury masowej (PP); rozpoznawanie w kulturze współczesnej (literaturze, filmie, teatrze, sztukach plastycznych) znaków tradycji (PR)
- stosowanie w analizie (i opartej na niej interpretacji) utworów literackich podstawowych pojęć z zakresu poetyki (PP) oraz poetyki historycznej (PR)

2. Słuchanie i odbieranie innych kodów

- uważne, aktywne i krytyczne słuchanie różnych wypowiedzi (wypowiedzi nieoficjalnych, wystąpień publicznych, wykładu, zdania partnerów w dyskusji)
- umiejętność odróżniania faktów od opinii (PP); rozpoznawanie manipulacji językowej (PR)
- rozpoznawanie zabiegów nadawcy zakłócających uczciwość porozumienia, na przykład pytań podchwytliwych czy sugerujących odpowiedź
- umiejętność słuchania z jednoczesnym notowaniem
- rozpoznawanie rodzajów aktów mowy, znajomość składników aktu mowy
- odróżnianie w wypowiedzi sensu dosłownego od intencjonalnego
- rozpoznawanie funkcji językowych komunikatu – informatywnej, ekspresywnej, impresywnej i poetyckiej (PP) oraz kreatywnej i fatycznej (PR)
- wnikliwe oglądanie dzieł sztuki i ich reprodukcji; rozpoznawanie arcydzieła i kiczu (PP)
- odczytywanie różnych kodów w kulturze masowej (PP); odróżnianie przynależności odbieranego kodu do kultury „niskiej” i „wysokiej” (PR)
- dostrzeżenie i porównywanie związków literatury z innymi dziedzinami sztuki

3. Tworzenie własnych wypowiedzi

A. Mówienie

- mówienie z zachowaniem dbałości o estetykę wypowiedzi

- sprawne posługiwanie się polszczyzną mówioną dopasowaną do sytuacji komunikacyjnej
- skuteczne uczestniczenie w komunikowaniu się poprzez dobieranie odpowiednich środków leksykalnych i związków frazeologicznych; formułowanie precyzyjnych pytań i odpowiedzi
- publiczne zabieranie głosu w celu prezentacji własnych opinii, przekonań i przeżyć związanych z odbiorem sztuki (PP); wystąpienia publiczne w charakterze: prelegenta, osoby prowadzącej dyskusję, referenta – wzbogacone świadomym użyciem gestykulacji i mimiki (PR)
- umiejętność przekonywania do własnych racji poprzez stosowanie odpowiednio dobranych środków retorycznych – w tym zabiegów perswazyjnych (PP); skuteczne polemizowanie (PR)
- recytowanie z pamięci wybranych tekstów z zastosowaniem kultury żywego słowa
- wygłaszanie wystąpień przygotowujących do prezentacji stanowiącej część ustną egzaminu maturalnego

B. Pisanie

- pisanie własnych logicznie skomponowanych tekstów z zachowaniem reguł poprawności gramatycznej, ortograficznej, interpunkcyjnej, a także z dbałością o estetykę zapisu
- pisanie tekstów w określonym stylu (PP); świadome dobieranie środków językowych pozwalających na unikanie stylu afektowanego czy kwiecistego (PR)
- pisemne wypowiedzianie się w stosowanych w szkole formach gatunkowych (PP); tworzenie tekstów odpowiadających cechom gatunku świadomie dobrego do zamierzonej funkcji wypowiedzi (PR)
- umiejętność pisania interpretacji tekstów literackich na podstawie dokonanej analizy – z zastosowaniem terminów z teorii i historii literatury oraz odwołaniem się do właściwych kontekstów (PP) oraz konwencji gatunku czy prądu artystycznego (PR)
- pisanie dłuższych tekstów po: przeanalizowaniu tematu, zebraniu materiału,

sformułowaniu argumentów, ułożeniu planu wypowiedzi, dobraniu formy do tematu wypowiedzi

- układanie tak zwanych kluczy odpowiedzi do podanego tematu opartych na analizie tekstu
- redagowanie tekstów obejmujące takie czynności jak streszczanie, rozwijanie, przekształcanie, cytowanie, eliminowanie błędów językowych i stylistycznych (autokorekta)

4. Samokształcenie

- korzystanie z różnych źródeł informacji: tradycyjnych (zasoby biblioteczne, w tym: słowniki, leksykony, encyklopedie) i nowoczesnych (Internet, elektroniczne bazy danych)
- umiejętność selektywnego korzystania z propozycji bibliograficznych zamieszczanych w różnych źródłach (także w podręcznikach)
- gromadzenie, selekcjonowanie i porządkowanie informacji
- wyszukiwanie i odpowiednie wykorzystywanie literatury przedmiotu potrzebnej do opracowania danego zagadnienia
- sporządzanie poprawnego opisu bibliograficznego pozycji z literatury podmiotu i literatury przedmiotu (PP); tworzenie zestawów bibliograficznych na określony temat (PR)
- sporządzanie notatek i konspektów z przeczytanych tekstów (PP), sporządzanie przypisów, zapisów komputerowych, audio i wideo (PR)
- umiejętność analizy i syntetyzowania poznawanego materiału z wykorzystaniem wskazówek do samodzielnej pracy
- formułowanie twierdzeń, hipotez i wniosków na podstawie zgromadzonego materiału
- przygotowywanie ograniczonych czasowo wystąpień na określony temat; sporządzanie ich planów – szczegółowych i ramowych
- umiejętność eliminowania popełnianych błędów (autoanaliza, uważne korzystanie z uwag nauczyciela)
- racjonalne i efektywne planowanie uczenia się powiązane z wyborem odpowiadających uczniowi technik

CELE SZCZEGÓŁOWE – WYCHOWANIE

Nauczanie języka polskiego, ponieważ odnosi się do wybitnych dzieł umysłu ludzkiego, może przynieść znaczące korzyści w warstwie wychowawczej. Kształtuje postawy wobec kultury i języka, a także wobec świata i drugiego człowieka. Pozwala uczniowi wzbogacać i korygować system wartości i postaw etycznych.

- sfera językowa: zachowanie zgodne z regułami językowych zasad poprawności i grzeczności; eliminowanie z wypowiedzi brutalizmów, stosowanie zwrotów grzecznościowych; szacunek dla języka ojczystego przejawiający się między innymi dbałością o estetykę wypowiedzi i eliminowaniem zbędnych zapożyczeń (PP); zdobywanie dojrzałości intelektualnej poprzez świadome korzystanie z wiedzy językowej (PR)
- sfera kulturowa: aktywne uczestnictwo w kulturze różnych kręgów terytorialnych (świat, Europa, ojczyzna, region, mała ojczyzna) przez poznawanie dzieł literackich wchodzących w skład ich dziedzictwa; kształtowanie i umacnianie tożsamości narodowej i kulturowej; rozpoznawanie wartości narodowych i związanych z własnym dziedzictwem kulturowym (z pełną świadomością związku z cywilizacją śródziemnomorską, stanowiącą bazę kultury ogólnoeuropejskiej); dostrzeganie etycznych i estetycznych wartości dzieł sztuki; dostrzeganie wartości kultury w życiu człowieka
- sfera aksjologiczno-egzystencjalna: dostrzeganie trwałości i znaczenia wpisanych w literaturę różnych epok wartości etycznych i estetycznych: piękna, dobra, prawdy, wolności, odpowiedzialności, sprawiedliwości, tolerancji; zrozumienie znaczenia czytanych dzieł dla kształtowania postaw i kompensacji niepowodzeń; dostrzeżenie roli literatury dla for-

mowania wspólnot pokoleniowych; kształcenie umiejętności określania i hierarchizowania wartości wpisanych w literaturę

- sfera zachowań oraz postaw wobec świata i drugiego człowieka: wprowadzanie do życia we współczesnym świecie – kształtowanie i umacnianie postawy tolerancji, sprzeciwu wobec przemocy, krytycyzmu, rzetelności, unikania manipulacji; umiejętność dyskusowania bez obrażania oponenta, szacunek dla odmienności, empatia, asertywność; rozumienie motywacji zachowań bohaterów literackich kształtujące umiejętność zrozumienia zachowań drugiego człowieka; umiejętność pracy w zespole – wchodzenie w różne role, wspieranie osób słabszych

III. PODSTAWA PROGRAMOWA A PROGRAM NAUCZANIA

Niniejszy program nauczania w całości jest zgodny z *Podstawą programową kształcenia ogólnego dla liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych i techników*. Odnosi się także do *Standardów wymagań egzaminacyjnych* opracowanych przez Centralną Komisję Edukacyjną. Treści i zadania, określone przez wymienione dokumenty, podzielone zostały tutaj na kilka obszarów działań związanych ze specyficznymi zadaniami języka polskiego jako przedmiotu szkolnego.

Program rozszerza i doprecyzowuje treści zawarte w podstawie programowej. Kładziemy w nim nacisk na kształcenie umiejętności i kompetencji nadawczo-odbiorczych, a jednocześnie zwracamy uwagę na rzetelną znajomość ważnych dzieł kulturowych (doświadczenia z przeprowadzonych egzaminów maturalnych wskazują na rażące braki w tej materii), która zapewni absolwentowi szkoły średniej świadome i czynne uczestnictwo w świecie kultury.

IV. TREŚCI NAUCZANIA I OSIĄGNIĘCIA SZCZEGÓŁOWE UCZNIŃ

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	
	Wiedomości	Umiejętności
<p>Klasa I, semestr I: Starożytność. Średniowiecze</p> <p>Różne perspektywy mówienia o literaturze i języku</p>		
<p>1. Literatura z perspektywy historycznoliterackiej – czas realizacji 1 godzina</p> <ul style="list-style-type: none"> – podział dzieł literatury na epoki historycznoliterackie – czynniki zewnętrzne i wewnętrzne – umowność podziałów – epoka literacka, prąd literacki, okres w kulturze – podziały wewnątrz epoki – istota konwencji artystycznej – schemat przemienności epok literackich 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia: epoka literacka, konwencja artystyczna, prąd literacki – poznaje czynniki kształtujące epokę – wymienia epoki w dziejach literatury 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie umowność podziałów wewnątrz dzieł literatury – wyjaśnia konwencję literacką jako nieformalną umowę dotyczącą użytych rozwiązań artystycznych – opisuje i wyjaśnia schemat przemienności epok
<p>2. Literatura z perspektywy rodzajów i gatunków literackich – czas realizacji: 2 godziny</p> <ul style="list-style-type: none"> – rodzaje literackie i ich wyznaczniki – gatunki literackie – mowa wiązana i niewiązana – synkretyzm gatunkowy – gatunki modne, ewolucja gatunków – przykłady utworów lub fragmentów dzieł stanowiących ilustrację rodzajów i gatunków – tworzywo dzieła literackiego 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje podział na rodzaje i gatunki literackie – wymienia wyróżniki epiki, liryki i dramatu – definiuje synkretyzm, wymienia gatunki synkretyczne – wymienia przykłady różnych gatunków 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie przykładowego utworu lirycznego (np. wiersza Leopolda Staffa <i>Wysokie drzewa</i>) uzasadnia liryczność tekstu – analizuje fragment utworu epickiego (np. <i>Katarynki</i> Prusa), uzasadnia swoje obserwacje – bada zastosowaną we fragmencie dramatu <i>Romeo i Julia</i> formę wypowiedzi, uzasadnia wnioski – rozpoznaje gatunek podanego utworu (hymn, sonet, epeopeja, nowela, tragedia, komedia)
<p>3. Rzeczywistość z perspektywy znaku – czas realizacji: 2 godziny</p> <ul style="list-style-type: none"> – istota języka jako narzędzia komunikacji – wieloznaczność słowa „język” – znak, treść i forma znaku 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje wieloznaczność słowa „język” – definiuje znak, wskazuje znaki umowne i naturalne – wymienia podsystemy języka 	<ul style="list-style-type: none"> – używa w różnych znaczeniach słowa „język” – redaguje komunikat, posługując się różnymi kodami – odszukuje wokół siebie różne rodzaje znaków

Osiągnięcia ucznia	
Treści nauczania	Uczeń:
Wiadomości	Umiejętności
<ul style="list-style-type: none"> – znaki umowne i naturalne – język jako system znaków – podsystemy języka – wyraz i forma wyrazowa – akty mowy (bezpośrednie i pośrednie) – język jako tworzywo tekstu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje i wyjaśnia intencje nadawcy tekstu – podaje przykłady sytuacji, w których ma miejsce komunikat pośredni i bezpośredni – rozumie czytany tekst na poziomie leksykalnym, wydziela elementy kompozycyjne, określa tematy i szczegółowych akapitów i całości
<p>4. Komunikacja językowa. Funkcje tekstów językowych – czas realizacji: 2 godziny</p>	
<ul style="list-style-type: none"> – akt komunikacji językowej – funkcje tekstów językowych (poznawcza, impresyjna, ekspresyjna, poetycka i inne) – tekst Haliny Kurkowskiej <i>O funkcji komunikatywnej tekstu</i> – język jako narzędzie kreowania świata 	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy teksty, świadomie dążąc do realizacji określonej funkcji – stosuje właściwe dla funkcji tekstu środki językowe – rozpoznaje dominującą funkcję we wskazanych tekstach – czyta tekst, analizując jego kompozycję, sens poszczególnych akapitów, znaczenia użytych form językowych – wyjaśnia, w jaki sposób język kreuje świat
<p>Biblia, czyli Księgi</p>	
<p>1. Biblia znana i nieznaną. Miejsce ksiąg biblijnych w kulturze europejskiej – czas realizacji: 2 godziny</p>	
<ul style="list-style-type: none"> – Biblia jako księga święta i arcydzieło literackie – rodowód nazw: „biblia”, „testament” – języki biblijne – powstawanie ksiąg biblijnych i ich podział – treść i sens najważniejszych ze względów kulturowych ksiąg Starego i Nowego Testamentu – księgi mądrościowe, prorockie i historyczne – kwestia autorstwa Biblii – pierwsze zapisy ksiąg biblijnych 	<ul style="list-style-type: none"> – gromadzi i wypowiada argumenty potwierdzające tezę o kulturowości roli Biblii – wyjaśnia sens ksiąg mądrościowych, podaje przykłady – przytacza przykłady ksiąg prorockich, tłumaczy znaczenia słów: „wieszcz”, „prorok”, „proroctwo” – przedstawia, przywołując przykłady, księgi historyczne – czyta i analizuje tekst o powstawaniu Starego Testamentu, zwraca uwagę na materiały służące zapisaniu tekstów biblijnych – znajduje w księgach biblijnych odpowiedzi na pytania nurtujące współczesnego człowieka

<p>2. Kosmogonia biblijna – czas realizacji 1 godzina</p>	<ul style="list-style-type: none"> - biblijny opis stworzenia świata - znaczenie słowa <i>genesis</i> - fragmenty Księgi Rodzaju - monoteistyczna koncepcja religijna w Biblii - obraz świata, Boga i człowieka w Księdze Rodzaju - kosmogonia biblijna wobec innych kosmogonii sta- rożytnych - motyw dzieła stworzenia i Boga stwórcy w dzie- łach plastycznych różnych epok 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje dzieło stworzenia według Biblii - poznaje Księgę Rodzaju jako rozpoczynającą Biblię i opisującą stworzenie świata - omawia biblijny obraz świata i miejsce człowieka w świecie - wymienia przykłady dzieł plastycznych nawiązują- cych do motywu boskiej kreacji 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje język Księgi Rodzaju - stosuje wiedzę w sytuacji praktycznej, dokonując analizy etapów stworzenia (np. posługuje się właści- wym słownictwem, analizuje zabiegi stylistyczne) - analizuje i interpretuje dzieła plastyczne obrazujące wizje stworzenia świata
<p>3. Trudna mądrość Księgi Hioba – czas realizacji 1 godzina</p>	<ul style="list-style-type: none"> - historia Hioba - Księga Hioba jako tekst mądrościowy - znaczenie związku frazeologicznego „hiobowa wieść” - Hiob jako archetyp, istota archetypu - obraz ludzkiego życia w Księdze Hioba - Hiob w świetle literatury biblistycznej - motyw hiobowego cierpienia w poezji współczesnej (np. wiersz Anny Kamińskiej <i>Drugie szczęście Hioba</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - poznaje dzieje Hioba - omawia sens wyrażenia „hiobowa wieść” - definiuje archetyp - zna wybrane zjawiska z zakresu wiedzy o literaturze i języka: metaforę, anaforę, podmiot liryczny, adre- sata monologu lirycznego, funkcję impresywną i po- etycką 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia sens mądrościowy Księgi Hioba - używa związku frazeologicznego „hiobowa wieść” we właściwym znaczeniu - przedstawia Hioba jako archetyp człowieka cierpiącego - przedstawia, odwołując się do fragmentów tekstu, zawarty w Księdze Hioba obraz ludzkiego życia - czyta tekst i wyjaśnia wskazane wyrażenia i zwroty - analizuje i interpretuje wiersz Anny Kamińskiej
<p>4. Poetyckość biblijnych psalmów – czas realizacji 1 godzina</p>	<ul style="list-style-type: none"> - geneza i podział psalmów - obraz Boga i człowieka w psalmach - psalm jako gatunek literacki - Psalm 1, 23 i 130 - psalterz 	<ul style="list-style-type: none"> - poznaje psalm jako gatunek liryki religijnej - omawia genezę psalmów - ma świadomość wartości religijnej i artystycznej psalmów - zna autorów przekładów i parafraz psalmów - rozpoznaje w psalmach typowe środki stylistyczne (np. apostrofe, powtórzenia, anafory) 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia na podstawie konkretnych tekstów za- warty w psalmach obraz Boga i człowieka - bada styl i kompozycję psalmów, wyjaśnia funkcję środków stylistycznych - analizuje psalmy jako teksty religijne oraz literackie - odnajduje w psalmach wartości ważne dla współ- czesnego człowieka
<p>5. Błogosławieni, czyli szczęśliwi. Kazanie na Górze – czas realizacji 1 godzina</p>	<ul style="list-style-type: none"> - błogosławieństwa zawarte w Kazaniu na Górze - znaczenie słownictwa zawartego w tekście („mito- siedzie”, „uragac” itp.) - funkcja metaforycznych wyrażeń: „sól ziemi”, „świa- ta” 	<ul style="list-style-type: none"> - poznaje treść Kazania na Górze - poprawnie stosuje zawarte w tekście słownictwo - wyjaśnia sens i funkcję metaforycznych wyrażeń - poznaje Jana Kasprowicza jako poetę nawiązujące- go do motywów biblijnych 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje tekst, wskazując zawarte w nim środki styli- styczne i wyjaśniając funkcję rozwiązań artystycznych - rozumie tekst na poziomie leksykalnym - wyjaśnia sens metaforycznych wyrażeń - dostrzega uniwersalność przesłania obecnego

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
	Uczeń:	Wiadomości	Umiejętności
Treści nauczania	Uczeń:	Wiadomości	Umiejętności
<p>tość świata”</p> <p>– literackie nawiązanie do Biblii w wierszu Jana Kasprowicz <i>Blagosławieni</i></p>			<p>w Kazaniu</p> <p>– analizuje kompozycję obrazu, interpretuje sposób przedstawienia postaci</p> <p>– analizuje i interpretuje wiersz Jana Kasprowicz</p>
6. Prosta nauka przypowieści biblijnych – czas realizacji 1 godzina			
<p>– przypowieść, czyli parabola</p> <p>– dydaktyczny charakter przypowieści</p> <p>– treść przypowieści o miłosiernym Samarytaninie</p> <p>– związki frazeologiczne zaczerpnięte z przypowieści</p> <p>– parabola jako forma literacka</p> <p>– wizualizacja powrotu syna marnotrawnego na obrazie Rembrandta oraz motywu dobrego Samarytanina u van Gogha</p>	<p>– poznaje przypowieść jako gatunek wypowiedzi o rodowodzie biblijnym</p> <p>– rekonstruuje treść wskazanym przypowieści</p> <p>– rozumie znaczenie związków frazeologicznych: „syn marnotrawny”, „miłosierny Samarytanin”</p> <p>– wymienia utwory literackie mające charakter paraboliczny</p>	<p>– wyjaśnia metaforyczny sens przypowieści</p> <p>– analizuje tekst przypowieści, charakteryzuje postawy bohaterów, formułuje wnioski</p> <p>– poprawnie stosuje w swoich wypowiedziach związki frazeologiczne</p> <p>– interpretuje sytuację przedstawioną na obrazach Rembrandta i van Gogha</p>	
7. Tajemnica Apokalipsy św. Jana – czas realizacji: 2 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)			
<p>– apokalipsa, czyli objawienie</p> <p>– geneza księgi Apokalipsy</p> <p>– fragmenty tekstu obrazujące symboliczny charakter księgi</p> <p>*¹ apokalipsa jako topos</p> <p>* dawne i współczesne znaczenie pojęcia „apokalipsy”</p> <p>– nawiązanie do biblijnego motywu w wierszu Miłosza <i>Piosenka o końcu świata</i></p> <p>– plastyczne wizje Apokalipsy (np. <i>Sąd Ostateczny</i> Memlinga)</p>	<p>– poznaje sens słowa „apokalipsa”</p> <p>– omawia genezę księgi</p> <p>– wymienia zawarte w księdze Apokalipsy symbole</p> <p>– opisuje obrazy poetyckie ukazane w wierszu Miłosza</p> <p>– zna plastyczne wyobrażenia Apokalipsy</p>	<p>– czyta ze zrozumieniem tekst biblijny</p> <p>– wyjaśnia znaczenie symboli</p> <p>– bada i charakteryzuje język Apokalipsy św. Jana</p> <p>* na podstawie obrazów obecnych w księdze wyjaśnia istotę toposu</p> <p>– analizuje i interpretuje wizję przedstawioną na obrazie Memlinga</p> <p>– interpretuje wiersz Miłosza <i>Piosenka o końcu świata</i>, zwracając uwagę na genezę utworu oraz kontekst biblijny</p>	
8. Przekłady i parafrazy Biblii – czas realizacji: 1 godzina			
<p>– Septuaginta – przekład Biblii na język grecki</p> <p>– Wulgata przekładem łacińskim</p>	<p>– przedstawia dzieje tłumaczeń Biblii</p> <p>– poznaje pojęcie parafrazy</p>	<p>– analizuje i wyjaśnia różnice językowe między przekładami</p>	

¹ gwiazdka oznacza zakres rozszerzony

<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczenia na język polski (katolickie i innowiercze, dawne i współczesne) - przekład a parafraza - różnice językowe między polskimi przekładami - parafrazy psalmów Jana Kochanowskiego i Mikolaja Sępa Szarzyńskiego 		<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia obraz ludzkiego życia w psalmie przełożonym przez Jana Kochanowskiego i Mikolaja Sępa Szarzyńskiego, wskazuje różnice między przekładami - konstruuje notatkę na podstawie zgromadzonych informacji (w postaci metaplanu, tabeli lub schematu)
<p>9. Biblia we współczesnym języku polskim – czas realizacji: 1 godzina</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - związki frazeologiczne o rodowodzie biblijnym - rodowód i współczesne znaczenie frazeologizmów - aforyzmy, sentencje i przysłowia wywodzące się z Biblii 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia związki frazeologiczne wywodzące się z Biblii - omawia współczesne znaczenie frazeologizmów - poznaje pojęcia: aforyzm, sentencja - poznaje rodowód typowych frazeologizmów biblijnych 	<ul style="list-style-type: none"> - konstruuje tabelę ilustrującą dawne i współczesne znaczenie frazeologizmów biblijnych - pisze tekst z zastosowaniem związków frazeologicznych - interpretuje sens biblijnych sentencji, aforyzmów i przysłów
<p>W kręgu kultury antycznej</p>		
<p>1. Znaczenie mitologii w dziejach kultury europejskiej – czas realizacji: 2 godziny</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - mit jako forma poznawania i opisu świata - mit o Europie we wstępie do <i>Europy</i> Normana Daviesa - postacie mityczne jako archetypy - przykłady bohaterów mitycznych i ich uniwersalne znaczenie - mitologia jako zbiór mitów - redaktorzy mitologii, polskie wersje mitologii greckiej i rzymskiej - znaczenie słów „mitoman” i „mitomania” 	<ul style="list-style-type: none"> - poznaje podstawowe mity greckie - wymienia przykłady postaci mitycznych stanowiących archetypiczny wzorzec zachowania - definiuje mitologię - poznaje polskie wydania mitologii w redakcji różnych autorów 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje tekst zawierający odwołanie do mitu o Europie - używa w poprawnym znaczeniu i poprawnym kontekście słów: „mitoman” i „mitomania” - rozpoznaje uniwersalne znaczenie bohaterów mitycznych - pisze własny tekst literacki, odwołując się do wybranego mitu - rozpoznaje mity współczesnej kultury, analizuje je i wskazuje przyczyny ich powstawania - czyta i analizuje tekst Normana Daviesa
<p>2. Kosmogonia mityczna – czas realizacji: 1 godzina</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - mit o narodzinach świata według <i>Mitologii</i> Jana Parandowskiego - pierwsze pary bogów i ich symbolika - genealogia bogów olimpijskich - kosmogonia mityczna a biblijna - pojęcie politeizmu i monoteizmu - mit o czterech wiekach ludzkości - opozycja chaosu i kosmosu 	<ul style="list-style-type: none"> - rekonstruuje treść mitu o powstaniu świata oraz o czterech wiekach ludzkości - omawia znaczenia słów: „politeizm”, „kosmogonia” - poznaje pierwotne znaczenia słów „chaos” i „kosmos” 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje greckich bogów, odwołując się do ich antropomorficznych wyobrażeń - porównuje kosmogonię mitologiczną i biblijną - sporządza notatkę w postaci tabeli - wypowiada się z dbałością o kompozycję ustnej wypowiedzi

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:		Uczeń:	
Wiedomości		Umiejętności	
3. Na Olimpie i na Ziemi – czas realizacji: 1 godzina			
<ul style="list-style-type: none"> – świat mitycznych bogów i ich wyobrażenie – kult herosów – obraz ludzkiego życia w mitach – konkretyzacja wyobrażeń o bóstwach w dziełach sztuki (rzeźba, malarstwo wazowe) 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia podstawowe greckie bóstwa i omawia ich znaczenie – zna znaczenie słowa „heros” – wymienia różne dziedziny twórczości plastycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje mityczne wyobrażenia bogów z typowymi zachowaniami człowieka, formułuje wnioski – zbiera informacje o artystycznych przedstawieniach bóstw, korzystając z różnych źródeł – charakteryzuje sylwetkę mitologicznego herosa 	
4. Mityczny Prometeusz w utworach literackich i dziełach sztuki – czas realizacji: 1 godzina			
<ul style="list-style-type: none"> – mit o Prometeuszu – prometeizm uniwersalną postawą ludzką – obraz początków ludzkości w micie prometejskim – Prometeusz na obrazie Tycjana oraz w wierszach Staffa i Herberta – środki artystycznego wyrazu w malarstwie i liryce 	<ul style="list-style-type: none"> – opowiada mīt o Prometeuszu – definiuje prometeizm – zna mityczną wersję pojawienia się istoty ludzkiej – zna środki wyrazu artystycznego w różnych dziedzinach sztuki – rozpoznaje tworzywo różnych dziedzin artystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje literacką wersję mitu z hasłem słownikowym – wskazuje wyznaczniki literackości w opowieści mitycznej – na podstawie mitu wyjaśnia wizję człowieczeństwa – analizuje malarskie wyobrażenie Prometeusza – analizuje i interpretuje wiersz Staffa <i>Prometeusz</i>, wskazuje źródła humoru – omawia funkcję ironii w wierszu Herberta <i>Stary Prometeusz</i> 	
5. Apollo i Dionizos – czas realizacji: 1 godzina			
<ul style="list-style-type: none"> – Apollo i muzy Dionizos jako znaczące motywy kulturowe – mityczna opowieść o Apollinie i Marsjaszu według <i>Mitologii Greków i Rzymian</i> Zygmunta Kubiaka – literackie nawiązanie do mitycznej historii w wierszu Herberta <i>Apollo i Marsjasz</i> – koncepcja sztuki apollińskiej i dionizyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i omawia postaci muz, Apollina, Marsjasa i Dionizosa – opowiada historię o Marsjaszu – zna artystyczne nawiązania do mitów zawierających wskazane motywy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia kulturową funkcję postaci mitycznych – wyszukuje informacje w tekście – charakteryzuje bohaterów mitycznych, odnajdując w nich elementy antropomorficzne – formułuje hipotezy interpretacyjne na podstawie wiersza <i>Apollo i Marsjasz</i>, wskazuje środki stylistyczne i wyjaśnia ich funkcję 	
6. Czas na wnioski – funkcje i odmiany mitów – czas realizacji: 1 godzina			
<ul style="list-style-type: none"> – funkcje mitów – podział opowieści mitycznych – obraz ludzkiego życia w mitach greckich 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje funkcje konkretnego mitu – zna podział mitów ze względu na ich funkcję i temat – opowiada treść wskazanych mitów 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje mity i bohaterów mitycznych – konstruuje zarys scenariusza filmu opartego na micie – analizuje funkcję motywów mitologicznych w wybra- 	

<ul style="list-style-type: none"> - współczesne mitotwórstwo - mity jako inspiracja współczesnej kinematografii - funkcjonalność opowieści mitycznych w kulturze europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje postacie mityczne - wymienia dzieła sztuki zawierające motywy zaczerpnięte z mitologii greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - nych dziełach sztuki - odnajduje przykłady współczesnych mitów, wyjaśnia ich znaczenie kulturowe
<p>7. Wstępnie o literaturze starożytnej Grecji i Rzymu. Liryka grecka – czas realizacji: 1 godzina</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - zarys historii starożytnej literatury greckiej i rzymskiej - <i>mimesis</i> jako sztuka naśladowcza - geneza liryki - Tyrtajos, Safona, Anakreont i Symonides – najwybitniejsi twórcy liryki greckiej - gatunki literackie o rodowodzie starogreckim 	<ul style="list-style-type: none"> - porządkuje chronologicznie twórczość literacką starożytnej Europy - zna pojęcie <i>mimesis</i> jako zasady naśladowania rzeczywistości w literaturze i sztuce - wymienia wybitnych przedstawicieli liryki greckiej - podaje przykłady gatunków lirycznych (np. anakreontyk, tren) 	<ul style="list-style-type: none"> - konstruuje syntetyczną notatkę na podstawie tekstu zawartego w podręczniku - interpretuje fragmenty utworów - syntetycznie charakteryzuje twórczość Tyrtajosa, Safony, Anakreonta, i Symonidesa - sprawnie posługuje się terminami: <i>mimesis</i>, anakreontyk, liryka tyrtajska, epigramat itp.
<p>8. W świecie poematów Homera – czas realizacji: 2 godziny</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - Homer i jego dzieła - treść <i>Iliady</i> - mit o Troi i jego bohaterowie - cechy eposu homeryckiego - nadawca, adresat i styl inwokacji - idealizacja, realizm i fantastyka w prezentacji postaci i ich życia - fragmenty poematu, które ilustrują zabiegi służące kreacji postaci - styl eposu - treść i znaczenie <i>Odysei</i> - inspiracja <i>Odyseją</i> w wierszu Staffa <i>Odys</i> - motywy zaczerpnięte z dzieł Homera w malarstwie europejskim 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia Homera jako twórcę eposów <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> - rekonstruuje mit o wojnie trojańskiej - wymienia bohaterów mitu, dzieląc ich na istoty boskie, herosów i ludzi - definiuje inwokację - nazywa zabiegi służące kreacji bohaterów - opisuje dwie płaszczyzny świata przedstawionego - opowiada o <i>Odyseuszu</i> i jego wędrowce - rozpoznaje motywy homeryckie w dziełach plastycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje bohaterów eposu, odnajdując w nich odwieczne ludzkie zalety i słabości - analizuje wskazane fragmenty eposów, wyjaśniając sens obecnego w nich realizmu, idealizacji i fantastyki - charakteryzuje styl dzieł Homera - odnajduje w <i>Odysei</i> topos wędrowki - analizuje dzieło plastyczne, wyjaśnia funkcjonalność zawartego w nim motywu - analizuje i interpretuje współczesny tekst poetycki, nawiązujący do motywu <i>Odyseusza</i>
<p>9. Teatr i dramaty antycznej Grecji – czas realizacji: 1 godzina</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - historia greckiego teatru - kształt antycznej budowli teatralnej - rodowód dramatu - aktor i jego stylizacja w teatrze greckim - społeczna funkcja teatru (<i>katharsis</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - opowiada o najważniejszych zjawiskach z dziejów teatru antycznego - opisuje teatr, aktora, przedstawienie - definiuje <i>katharsis</i> - wymienia tragedię i komedię jako gatunki dramatyczne 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy syntetyczną notatkę - tworzy słownik pojęć teatralnych - zbiera materiały do <i>portfolio</i> o teatrze antycznym - zbiera i zapisuje bibliografię z zakresu wiedzy o teatrze antycznym

Osiągnięcia ucznia		
Umiejętności	Uczeń:	
<p>Trzeci nauczania</p> <p>Wiadomości</p> <p>Uczeń:</p>	<p>Umiejętności</p> <p>Uczeń:</p>	
<p>10. Tragiczna koncepcja ludzkiego losu w <i>Królu Edypie</i> – czas realizacji: 3 godziny</p> <ul style="list-style-type: none"> – mit o rodzie Labdakidów ze szczególnym uwzględnieniem postaci Edypa – tragedia antyczna i jej wyróżniki (budowa, cechy stylu, bohaterowie, temat) – Sofokles, Ajschylos i Eurypides, wybitni tragicy antycznej Grecji – mityczne bóstwa przeznaczenia (Fatum, Fortuna, Mojry) – koncepcja ludzkiego losu w tragedii – tragizm jako kategoria estetyczna – konflikt tragiczny, ironia tragiczna – fragment dramatu <i>Król Edyp</i> 	<p>Wiadomości</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opowiada mīt o Labdakidach – opowiada treść dramatu <i>Król Edyp</i> – wymienia greckich dramatopisarzy – opisuje budowę tragedii, wymienia cechy stylu – definiuje tragizm, ironię tragiczną – zna mityczne bóstwa przeznaczenia 	<p>Umiejętności</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zasadę trzech jedności – analizuje dzieje Edypa, wskazując na tragiczność jego losów – czyta fragment <i>Historii estetyki</i> Tatariewiczza, realizuje polecenia do tekstu – analizuje i interpretuje fragmenty tekstu – formułuje na podstawie tekstu wnioski dotyczące ludzkiego życia – redaguje wypowiedź na wskazany temat na podstawie analizy fragmentu dramatu
<p>11. Czas filozofów – czas realizacji: 2 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p> <ul style="list-style-type: none"> – filozofia jako dziedzina wiedzy – zakres etyki, estetyki, epistemologii, metafizyki * filozofowie starożytnej Grecji i systemy filozoficzne * fragmenty <i>Obrony Sokratesa</i> i <i>Państwa Platona</i> * traktat <i>O życiu szczęśliwym</i> Seneki * atoryzmy w wypowiedziach filozoficznych 	<p>Wiadomości</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia dziedziny filozofii – zna filozofów antyku: Sokratesa, Platona, Arystotelesa, Senekę i Epikura * omawia systemy filozoficzne antyku: epikureizm, stoicyzm, idealizm platoński 	<p>Umiejętności</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizuje fragmenty tekstów Platona i Seneki – formułuje wnioski dotyczące zawartej w poglądach filozoficznych koncepcji życia * przedstawia na przykładach wartości epikurejskie i stoickie * interpretuje sens zawartych w tekstach filozoficznych atoryzmów
<p>12. Zasady życia i twórczości według Horacego – czas realizacji: 2 godziny</p> <ul style="list-style-type: none"> – życie i dzieła Horacego – oda jako gatunek literacki – tekst piosenki <i>O co poeta prosi Apollina, Wybudowanie pomnika, Do Delliusza</i> – horacjanizm jako postawa życiowa i twórca – motywy horacjanские 	<p>Wiadomości</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna Horacego jako poetę antycznego Rzymu – definiuje odę – omawia horacjanizm jako postawę wobec życia i twórczości artystycznej – rozpoznaje motywy horacjanские 	<p>Umiejętności</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zasady, którymi kierował się Horacy i które zalecał innym – analizuje i interpretuje wybrane ody, omawiając podmiot mówiący, adresata, sytuację liryczną i ukształtowanie języka – redaguje wypowiedź pisemną na temat postawy życiowej Horacego – interpretuje i uzasadnia aktualność motywów (np. <i>carpe diem</i>, <i>exegi monumentum, non omnis moriar</i>)

13. Kultura antyczna we współczesnej polszczyźnie – czas realizacji: 3 godziny	
<ul style="list-style-type: none"> - kultura antyczna źródłem słów, związków frazeologicznych, nazw różnych zjawisk - frazeologia o rodowodzie antycznym - poprawność frazeologiczna - nazewnictwo nawiązujące do antyku (w astronomii, medycynie, usługach, technice itd.) - Henryk Sienkiewicz <i>Quo vadis</i> - powieść historyczna 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia związki frazeologiczne i wyrazy obecne we współczesnej polszczyźnie wywodzące się z antyku - poznaje zasady poprawnego posługiwania się związkami frazeologicznymi - opisuje wpływ kultury starożytnej na język - wymienia nazwy o rodowodzie antycznym, poznaje ich źródło i pierwotne znaczenie - omawia rangę i popularność <i>Quo vadis</i> - rozpoznaje związki fabuły z wydarzeniami historycznymi oraz postaci fikcyjne i rzeczywiste
<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się słownictwem i frazeologią zaczerpniętą z antyku - wyjaśnia znaczenie i pochodzenie używanych frazeologizmów - tworzy wypowiedzi udane pod względem stylistycznym (unika powtórzeń, stosując różnicowane słownictwo i związki frazeologiczne) - przedstawia na przykładach funkcjonowanie nazewnictwa sięgającego do kultury starożytnej - charakteryzuje Petroniusza z uwzględnieniem wpływu stoicyzmu na jego postawę - ocenia eyczne i polityczne aspekty nietolerancji 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się słownictwem i frazeologią zaczerpniętą z antyku - wyjaśnia znaczenie i pochodzenie używanych frazeologizmów - tworzy wypowiedzi udane pod względem stylistycznym (unika powtórzeń, stosując różnicowane słownictwo i związki frazeologiczne) - przedstawia na przykładach funkcjonowanie nazewnictwa sięgającego do kultury starożytnej - charakteryzuje Petroniusza z uwzględnieniem wpływu stoicyzmu na jego postawę - ocenia eyczne i polityczne aspekty nietolerancji
Pośród słów, czyli o systemie leksykalnym	
1. Podsystem leksykalny i sposoby wzbogacania go – czas realizacji: 2 godziny	
<ul style="list-style-type: none"> - podsystem leksykalny - słownictwo czynne i bierne - sposoby bogacenia słownictwa: derywacja, zapożyczenia, tworzenie skrótów, neologizmy - bogacenie słownictwa a poprawność językowa - puryzm językowy wobec zapożyczeń - internacjonalizmy - historia i źródła zapożyczeń 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykłady słownictwa czynnego i biernego - poznaje sposoby poszerzania zasobu leksykalnego - omawia derywację, zapożyczenia, rodzaje neologizmów, skrótowce - wymienia języki będące dla polszczyzny źródłem zapożyczeń
<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się słownictwem i frazeologią zaczerpniętą z antyku - wyjaśnia znaczenie i pochodzenie używanych frazeologizmów - tworzy wypowiedzi udane pod względem stylistycznym (unika powtórzeń, stosując różnicowane słownictwo i związki frazeologiczne) - przedstawia na przykładach funkcjonowanie nazewnictwa sięgającego do kultury starożytnej - charakteryzuje Petroniusza z uwzględnieniem wpływu stoicyzmu na jego postawę - ocenia eyczne i polityczne aspekty nietolerancji 	<ul style="list-style-type: none"> - porządkuje słownictwo ze względu na funkcjonalność - posługuje się zapożyczeniami, zastępuje słowa zapożyczone rodzimymi - analizuje źródła zapożyczeń i przyczyny wpływu konkretnych języków na polszczyznę - poprawnie posługuje się neologizmami i zapożyczeniami we własnych wypowiedziach - przedstawia na przykładach typy skrótowców
2. Słowa obok słów, czyli o synonimach, antonimach, polisemach i homonimach – czas realizacji: 1 godzina	
<ul style="list-style-type: none"> - synonimy i ich rodzaje - antonimy - polisemy - homonimy - przydatność stylistyczna par wyrazowych 	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikuje synonimy z wyrazami bliskoznacznymi - podaje przykłady antonimów - wymienia przykładowe polisemy - podaje przykłady homonimów
<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się słownictwem i frazeologią zaczerpniętą z antyku - wyjaśnia znaczenie i pochodzenie używanych frazeologizmów - tworzy wypowiedzi udane pod względem stylistycznym (unika powtórzeń, stosując różnicowane słownictwo i związki frazeologiczne) - przedstawia na przykładach funkcjonowanie nazewnictwa sięgającego do kultury starożytnej - charakteryzuje Petroniusza z uwzględnieniem wpływu stoicyzmu na jego postawę - ocenia eyczne i polityczne aspekty nietolerancji 	<ul style="list-style-type: none"> - posługuje się synonimami w zależności od potrzeb stylu wypowiedzi - poprawnie rozpoznaje i stosuje synonimy o różnicowanym nacechowaniu emocjonalnym - ocenia przydatność antonimów w literaturze pięknej oraz wypowiedziach nieartystycznych - umiejętnie używa polisemów, unikając niejednoznaczności - używa homonimów w sposób niezakłócający komunikacji

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	
	Wiadomości	Umiejętności
Uczeń:		
Uczeń:		
Literatura i kultura średniowiecza		
1. Tysiąclecie średniowiecze – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – geneza nazwy epoki – ramy czasowe – zjawiska towarzyszące formowaniu się kultury średniowiecznej Europy (upadek Cesarstwa Zachodniorzymskiego, wędrówki ludów) – cechy cywilizacji średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje ramy czasowe epoki średniowiecza – wymienia istotne zjawiska tworzące kulturę epoki – omawia znaczące cechy cywilizacji średniowiecznej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje zjawiska kulturowe – wyjaśnia wartość kultury średniowiecznej
2. Teocentryzm dominantą średniowiecznej filozofii – czas realizacji: 1 godzina (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – istota teocentryzmu – średniowieczne miniatury wyobrazające motyw boskiego majestatu a pogląd teocentryczny * życie i poglądy św. Augustyna, augustynizm * fragment <i>Wyznań św. Augustyna</i> * św. Tomasz z Akwinu, tomizm i jego założenia, scholastyka 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje teocentryzm * omawia poglądy św. Augustyna * omawia poglądy św. Tomasza z Akwinu, używając pojęć: tomizm, gradualizm, scholastyka 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje miniatury średniowieczne pod kątem wyobrażonej w nich pozycji Boga wobec świata * wyjaśnia koncepcję ludzkiego życia i relacji między Bogiem a człowiekiem w filozofii Augustyna * czyta tekst <i>Wyznań</i>, analizując język tekstu * porządkuje wiadomości o poglądach św. Tomasza – konstruuje syntetyczną notatkę
3. Sztuka średniowiecza – czas realizacji: 1 godzina (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – alegoryczność i symboliczność sztuki średniowiecznej * tekst z zakresu estetyki <i>Makrokosmos i mikrokosmos</i> Arona Guriewicza (fragment) – cechy stylu romańskiego, przykłady zabytków romańskich – cechy stylu gotyckiego, przykłady zabytków gotyckich * esej Zbigniewa Herberta <i>Kamień z katedry ze zbioru <i>Barbarzyńca w ogrodzie</i></i> 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia symbol i alegorię – wymienia cechy stylu romańskiego i przykładowe zabytki romańskie – wymienia cechy stylu gotyckiego, podaje przykłady zabytków 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje styl wskazanego obiektu – analizuje wybrane dzieło, wskazując jego cechy stylu – porównuje arcydzieła architektury różnych krajów i gotyckich – analizuje przykłady dzieł plastycznych romańskich i gotyckich * czyta teksty Guriewicza i Herberta, analizuje zawarte w nich problemy

4. Wyjątkowość średniowiecznej literatury – czas realizacji: 1 godzina	
<ul style="list-style-type: none"> – cele średniowiecznej literatury – wzorce parenetyczne – religijne i świeckie gatunki literackie epoki średniowiecza – krzyż i miecz jako symboliczne motywy literackie epoki – anonimowość dzieł literackich 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia cele literatury wieków średnich – wymienia wzorce parenetyczne – wymienia i definiuje najważniejsze gatunki literackie epoki średniowiecza
5. Średniowieczna kultura rycerska – czas realizacji: 2 godziny	
<ul style="list-style-type: none"> – tekst Marii Ossowskiej <i>Rycerz w średniowieczu</i> – <i>Pieśń o Rolandzie</i> przykładem eposu rycerskiego – idealny rycerz Roland – sylwetka bohatera – <i>Dzieje Tristana i Izoldy</i> jako romans rycerski – postać Michała Wołodyjowskiego nawiązaniem do ideału rycerskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy idealnego rycerza – opowiada dzieje Rolanda na podstawie fragmentów utworu – poznaje epos i romans rycerski jako gatunki prezentujące postacie średniowiecznych rycerzy – opowiada losy Tristana i Izoldy – omawia bohatera <i>Pana Wołodyjowskiego</i> w kontekście etosu rycerskiego
6. Średniowieczny model władcy – czas realizacji: 1 godzina	
<ul style="list-style-type: none"> – idealizacja postaci średniowiecznego władcy – Karol Wielki w literaturze i malarstwie – Bolesław Chrobry w <i>Kronice Galla Anonima</i> – historiografia jako dział piśmiennictwa 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje władcę przedstawionego w <i>Pieśni o Rolandzie</i> i <i>Kronice Galla Anonima</i> – wyjaśnia potrzebę kreacji ideału władcy w średniowieczu – wyszukuje w podanym fragmencie utworu cytaty potwierdzające sformułowane wcześniej wnioski – analizując tekst, wskazuje zabiegi służące kreacji bohatera – sporządza notatkę na podstawie tekstu historyczno-literackiego

Osiągnięcia ucznia		Umiejętności
Uczeń:	Wiadomości	Uczeń:
<p>7. Wśród średniowiecznych świętych – czas realizacji: 3 godziny</p>		
<p>Treści nauczania</p> <ul style="list-style-type: none"> – hagiografia średniowieczna – <i>Legenda o świętym Aleksym</i> przykładem średniowiecznej legendy o świętym – pojęcia ascety i ascezy – kreacja świętego w epoce średniowiecza – <i>Złota legenda</i> Jakuba da Voragine źródłem wizerunków świętych – legenda o świętym jako gatunek literacki – <i>Kwiatki świętego Franciszka</i> przykładem hagiografii i źródłem wiedzy o franciszkanizmie – dwa modele średniowiecznego świętego – nawiązanie do średniowiecznych wyobrażeń świętego w wierszu Jana Twardowskiego <i>Trochę plotek o świętych</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje hagiografię – opowiada na podstawie fragmentów legendy dzieje św. Aleksego – poznaje pojęcia ascety i ascezy – wymienia cechy średniowiecznego ascety – opowiada historię o św. Franciszku i nawróceniu wilka – poznaje sylwetkę twórczą Jana Twardowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje świętego-ascetę – wyjaśnia zjawisko hagiografii w kontekście wiedzy o średniowieczu – streszcza fragment <i>Kwiatków świętego Franciszka</i> – konstruuje tabelę porównując wizerunek świętych Aleksego i Franciszka – analizuje wiersz Jana Twardowskiego <i>Trochę plotek o świętych</i>, interpretuje zawarte w nim metafory
<p>8. Obraz Matki Boskiej w średniowiecznej liryce maryjnej – czas realizacji: 2 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p>		
<ul style="list-style-type: none"> – źródła popularności motywu Maryi w średniowiecznych tekstach kultury – <i>Bogurodzica</i> zabytkiem kultury i arcydziełem literatury polskiej – obraz Maryi w <i>Bogurodzicy</i> – archaizmy obecne w pieśni * motyw <i>Deesis</i> w sztuce średniowiecznej – <i>Załe Matki Bożej pod krzyżem</i> jako wyobrażenie sytuacji biblijnej – podmiot mówiący i adresaci w <i>Zalach Matki Bożej</i> * motyw <i>Stabat Mater</i> w sztuce średniowieczna – postać Matki Bożej w średniowiecznej rzeźbie – wiersz Matgorzaty Hillar poetycką refleksją na temat <i>Madonny z Krużlowej</i> – środki artystycznego wyrazu we współczesnym wierszu 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia średniowieczne utwory i dzieła sztuki przedstawiające Maryję – omawia <i>Bogurodzicę</i> jako <i>carmen patrium</i> – wymienia archaizmy zawarte w utworze – poznaje motywy średniowieczne <i>Deesis</i> i <i>Stabat Mater</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje źródło popularności motywu maryjnego w kontekście filozofii i ideałów średniowiecza – analizuje wizerunek Maryi w <i>Bogurodzicy</i> oraz <i>Zalach Matki Bożej pod krzyżem</i> – porównuje język tekstu średniowiecznego ze współczesną polszczyzną – analizuje i interpretuje wiersz Matgorzaty Hillar, znajdując w nim poetycką refleksję o średniowiecznej sztuce

9. Literatura wobec spraw ostatecznych – motyw śmierci w utworach średniowiecza – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – popularność motywu śmierci w kulturze średniowiecza – literacki opis śmierci świętego, rycerza i władcy – <i>danse macabre</i> w literaturze i sztukach plastycznych – alegoryczny obraz śmierci w <i>Rozmowie Mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i> – grafiki Hansa Holbeina realizacją motywu <i>danse macabre</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia utwory zawierające omawiany motyw – opowiada treść <i>Rozmowy Mistrza Polikarpa</i> – poznaje motyw <i>danse macabre</i> oraz jego kontekst kulturowy – opisuje sytuacje przedstawione na grafikach Hansa Holbeina 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia źródło popularności motywu śmierci – analizuje fragmenty <i>Pieśni o Rolandzie</i> oraz <i>Legendy o świętym Aleksym</i> – wyjaśnia alegorię śmierci i jej funkcję w <i>Rozmowie Mistrza Polikarpa</i> – porównuje wykorzystanie <i>danse macabre</i> w tekstach literackich i dziełach plastycznych, zwracając uwagę na środki artystyczne
10.* Wędrowka w zaświaty. Boska komedia – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> * Dante i jego dzieło * geneza, kompozycja i styl <i>Boskiej komedii</i> * treść poszczególnych części utworu * bohater <i>Boskiej komedii</i> i jego przewodnicy po zaświatach * średniowieczne i renesansowe cechy utworu * <i>Boska komedia</i> jako inspiracja artystyczna 	<ul style="list-style-type: none"> * przedstawia sylwetkę twórczą Dantego * omawia kompozycję <i>Boskiej komedii</i>, wskazuje liczbę try jako zasadę organizacyjną utworu * opisuje w zarysie świat przedstawiony utworu * wymienia cechy średniowieczne i renesansowe utworu 	<ul style="list-style-type: none"> * analizując treść fragmentów <i>Piekle</i>, wyjaśnia istotę scen dantejskich * przedstawia na przykładach alegoryczność utworu * rozpoznaje i wyjaśnia na przykładach elementy średniowieczne i renesansowe w utworze Dantego * poprawnie posługuje się słowem „prekursor” * analizuje plastyczne wyobrażenia elementów świata <i>Boskiej komedii</i>
11. Rozwój języka polskiego w dobie średniowiecza – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – okres staropolski rozwoju języka polskiego – dawne procesy fonetyczne i ich ślady we współczesnym języku polskim: palatalizacja, przegłos polski, zanik jerów, wydłużenie zastępcze – zmiany we fleksji, zanik liczby dualnej – zmiany znaczeniowe wyrazów (rozszerzenie, przesunięcie, zawężenie znaczenia) – archaizmy, słownictwo bierne i czynne 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje podział dzieł języka, wyróżnia w nim okres staropolski – wymienia dawne procesy fonetyczne – omawia zmiany w obrębie znaczenia wyrazów – poznaje podział wyrazów na słownictwo czynne, bierne i archaizmy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia na przykładach palatalizację, przegłos polski, skutek zaniku jerów, wydłużenie zastępcze – analizuje teksty staropolskie, odnawiając w nich ślady dawnych procesów fonetycznych – podaje przykłady wyrazów, których znaczenie uległo zmianie – przedstawia na przykładach słownictwo bierne, czynne i archaizmy – poprawnie posługuje się terminologią językoznawczą

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
		Wiedomości	Umiejętności
Uczeń:		Uczeń:	
12. Średniowieczne zabytki językowe – czas realizacji: 1 godzina			
<ul style="list-style-type: none"> – zabytek języka – najstarsze polskie zabytki językowe – religijny i świecki charakter zabytków języka 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje sens wyrażenia „zabytek języka” – wymienia przykłady zabytków języka polskiego – poznaje historię powstawania najstarszych tekstów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia kształtowanie się polskiego piśmiennictwa staropolskiego na podstawie zgromadzonych przykładów – konstruuje notatkę w formie tabeli, uwzględniając czas powstania tekstu – wyjaśnia znaczenie danego tekstu dla polskiej kultury i rozwoju języka 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rodowód zapożyczeń w okresie staropolskim polszczyzny – formułuje wnioski dotyczące funkcjonalności zapożyczonych wyrazów i konstrukcji gramatycznych – porównuje proces przejmowania obcych elementów językowych współcześnie i dawniej – rozpoznaje rodowód wybranych wyrazów wywodzących się z różnych języków
13. Zapożyczenia językowe w okresie staropolskim – czas realizacji: 1 godzina			
<ul style="list-style-type: none"> – istota zapożyczeń – wpływy czeskie, germańskie i łacińskie – przyczyny polityczne i kulturowe wpływów obcych języków na polszczyznę – ocena funkcjonalności zapożyczeń 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia języki wpływające na rozwój polszczyzny i poszerzenie jej zasobu leksykalnego – omawia czynniki decydujące o wpływie konkretnych języków na język polski – poznaje nazwy: „łатынiзм”, „бохемiзм”, „германiзм” 		
Mówić i pisać poprawnie			
1. Kultura języka, czyli o normie i błędach językowych – czas realizacji: 1 godzina			
<ul style="list-style-type: none"> – zakres kultury języka – sposoby podnoszenia kultury własnego języka – potoczna i wzorcowa norma językowa – błąd językowy – błąd a innowacja językowa 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje kulturę języka, błąd językowy, normę językową – poznaje potoczną i wzorcową normę językową – odróżnia błąd od innowacji językowej – wymienia przyczyny powstawania błędów językowych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia na przykładach sposoby podnoszenia kultury wypowiedzi – wskazuje w tekście błędy językowe i proponuje wersję poprawną – analizuje tekst, wskazując w nim udane innowacje językowe 	

2. Typy błędów językowych – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny powstawania błędów językowych – typy błędów (w zakresie wymowy i pisowni) – błędy gramatyczne, stylistyczne i leksykalne 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje typy błędów – wymienia błędy zapisu – opisuje błędy wymowy – wymienia błędy gramatyczne i ich rodzaje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia na przykładach przyczyny powstawania błędów różnych typów – analizuje wypowiedzi, oceniając ich poprawność – posługuje się słownikami i wydawnictwami poprawnościowymi przy ocenie poprawności wypowiedzeń – wskazuje w wypowiedziach błędy słownikowe, frazeologiczne i słotwórcze, poprawia je, proponując wersję zgodną z normą – dokonuje stylistycznej korekty tekstu, usuwając nadmiar zapożyczeń
3. Kryteria poprawności językowej – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – kryteria poprawności językowej w ocenie wypowiedzi – kryterium autorytetu kulturalnego, zwyczajów społecznych, zgodności z systemem języka, funkcjonalne, narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje kryteria poprawności językowej – wymienia osoby, które mogą stanowić autorytet kulturalny – omawia zwyczaj społeczny – poznaje system języka – opisuje kryterium funkcjonalne i narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady niezgodnych z systemem, a zaakceptowanych przez kryterium zwyczajów społecznych form językowych – analizuje wpływ autorytetu kulturalnego na ocenę poprawności wypowiedzi – ocenia poprawność wypowiedzi ze względu na zgodność z systemem języka – wskazuje formy niet funkcjonalne w podanych wypowiedziach – posługuje się synonimami rodzimymi i obcymi przy konstruowaniu wypowiedzi

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:	Wiadomości	Uczeń:	Umiejętności
Klasa I, semestr II: Renesans. Barok. Oświecenie			
Wstępnie o epoce			
1. Przewrót renesansowy – czas realizacji: 2 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)			
<ul style="list-style-type: none"> – pochodzenie i znaczenie nazwy epoki – geneza renesansu (krucjaty, odkrycia geograficzne, reformacja, wynalezienie druku) – czas trwania epoki – Włochy kolebką renesansu – nowy ideał człowieka – humanizm renesansowy – znaczenie wyrazów pokrewnych wywodzących się od łacińskiego <i>humanus</i> – rola i znaczenie mecenatu kulturalnego – złoty wiek kultury polskiej (rozwoj szkolnictwa i drukarni, ożywienie kulturalne) 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje pochodzenie nazwy „renesans” – wyjaśnia ideę odrodzenia się starożytności, człowieka (pojęcie humanizmu) i świata w renesansie – omawia genezę renesansu – poznaje działalność Martina Lutera – wyjaśnia znaczenie wynalezienia druku – opisuje znaczenie kultury włoskiej dla rozwoju nowej epoki – poznaje fragmenty <i>Mowy o godności człowieka</i> Pico della Mirandoli – wymienia cechy idealnego człowieka renesansu – definiuje mecenat – opisuje złoty wiek kultury polskiej – rozpoznaje wyrazy pokrewne 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje stosunek średniowiecza i renesansu do starożytności, człowieka i świata – analizuje znaczenie krucjat, odkryć geograficznych, reformacji i wynalezienia druku dla zmian światopoglądowych ludzi renesansu – czyta ze zrozumieniem tekst renesansowego filozofa * czyta ze zrozumieniem tekst współczesnego uczonego o kulturze renesansu – przygotowuje w zespole prezentację dotyczącą wskazananej postaci renesansowej – stosuje poprawnie w swoich wypowiedziach wyrazy pochodzące od łacińskiego <i>humanus</i> 	
2. Wybitni humaniści renesansowi – czas realizacji: 1 godzina			
<ul style="list-style-type: none"> – nowy ideał człowieka renesansu na przykładzie biografii i dzieł wybranych artystów i uczonych (Leonardo da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika) – związek światopoglądu epoki z różnorodnością dorobku artystycznego i naukowego – tekst Erazma z Rotterdamu <i>Miła wojna dla tych, co jej nie znają</i> (fragmenty) – wpływ renesansowych mecenasów na rozwój kultury – człowiek renesansu w wieku XVI i współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje najwybitniejszych przedstawicieli kultury renesansowej – omawia działalność wybranych artystów i uczonych renesansu – opisuje wszechstronny rozwój i różnorodność udołowania twórców – definiuje irenizm i wyrażenie „człowiek renesansu” 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia na przykładach dorobek wybranych przedstawicieli kultury renesansowej – wykazuje związek między światopoglądem epoki a wszechstronnym rozwojem twórców renesansu * czyta ze zrozumieniem krótki tekst filozoficzny – stosuje poprawnie pojęcia: człowiek renesansu, irenizm 	

<p>3. Sztuka renesansu – czas realizacji: 1 godzina</p> <ul style="list-style-type: none"> – założenia i inspiracje sztuki renesansowej – cechy malarstwa, rzeźby i architektury renesansowej – Zamość jako idealne miasto renesansowe 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje założenia sztuki renesansowej – wymienia przykłady renesansowych dzieł malarstwa, rzeźby, architektury i określa ich cechy charakterystyczne – wskazuje źródła inspiracji renesansowych twórców 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje tematykę dzieł na podstawie prac wybranych twórców renesansowych – analizuje wpływ światopoglądu epoki na sztukę – porównuje dzieła renesansowe ze średniowiecznymi i starożytnymi – rozpoznaje dzieła renesansowe, uzasadniając swój wybór – dostrzega pochwale humanizmu w sztuce renesansowej – charakteryzuje na przykładzie Zamościa miasto idealne epoki renesansu
Homo sum...		
1. Petrarca – piewca miłości – czas realizacji: 2 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – sylwetka Petrarcki – geneza i cechy gatunkowe <i>Sonetów do Laury</i> – pojęcie antytezy i paradoksu * wpływ tłumaczenia na formę i wymowę utworu – zjawisko petrarkizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność Petrarcki – poznaje wybrane <i>Sonetów do Laury</i> – omawia wpływ Petrarcki na twórców następujących epok – wie, czym charakteryzuje się sonet – definiuje erotyk i literaturę miłosną – poznaje pojęcia paradoksu i antytezy 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje wybrane <i>Sonetów do Laury</i>, charakteryzuje podmiot liryczny i jego uczucia – charakteryzuje obraz miłości zawarty w <i>Sonetach do Laury</i> – opisuje poetycki portret ukochanej * porównuje różne tłumaczenia tego samego sonetu – wyjaśnia funkcję wybranych środków artystycznego wyrazu, w tym antytezy i paradoksu – stosuje poprawnie terminy erotyk i liryka miłosna
2.* Boccaccio – mistrz noweli – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> * postać Boccaccia jako twórcy noweli klasycznej * zasady konstrukcyjne noweli, „teoria sokoła” * geneza tytułu <i>Dekameron</i> * nowela <i>Okrutny mąż</i> * pojęcie archaizmu 	<ul style="list-style-type: none"> * poznaje postać Boccaccia * omawia treść noweli Boccaccia * opisuje kompozycję <i>Dekameronu</i> * wymienia typowe cechy noweli w omawianym utworze * definiuje pojęcie archaizmu 	<ul style="list-style-type: none"> * charakteryzuje bohaterów noweli * porównuje sposób przedstawienia bohatera w utworach średniowiecznych i renesansowych * wyjaśnia wpływ hasła „Człowiekiem jestem...” na tematykę utworu i sposób przedstawienia bohaterów * stosuje poprawnie terminy: punkt kulminacyjny, motyw centralny, „teoria sokoła”, puenta * zastępuje wyrażenia archaiczne obecne w tłumaczeniu ich współczesnymi odpowiednikami

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:		Uczeń:	
Wiadomości		Umiejętności	
Renesansowy optymizm			
1. Radosne życie pocziwego ziemianina – czas realizacji: 2 godziny			
<ul style="list-style-type: none"> – renesansowe postrzeganie świata i roli człowieka – optymizm renesansowy – postać Mikołaja Reja – ojca polskiej literatury – <i>Żywot człowieka pocziwego</i> sumą doświadczeń szlachcica ziemianina – wzorzec człowieka pocziwego według Reja – styl pisarski Mikołaja Reja 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje dorobek Mikołaja Reja i jego znaczenie dla polskiej literatury – omawia wskazane fragmenty <i>Żywota człowieka pocziwego</i> – wie, jak renesansowy człowiek postrzegał świat i swoje miejsce w tym świecie – opisuje źródła renesansowego optymizmu – wymienia cechy stylu Mikołaja Reja 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem tekst renesansowy, wykorzystując przypisy – przedstawia na przykładach wiejskie życie szlachcica – stosuje poprawnie termin literatura parenetyczna – rozpoznaje relacje między narratorem a odbiorcą – charakteryzuje styl Mikołaja Reja na konkretnym przykładzie – formułuje argumenty potwierdzające obecność w utworze renesansowego optymizmu – porównuje poglądy ludzi średniowiecza i renesansu na życie doczesne na podstawie poznanych utworów 	
2. Jan Kochanowski – poeta doctus – czas realizacji: 5 godzin			
<ul style="list-style-type: none"> – wybrane pieśni Jana Kochanowskiego (Pieśń XXV <i>Czego chcesz od nas, Panie, Pieśń świętojańska o Sobótce</i>, Pieśń IX <i>Nie porzucaj nadzieje</i>, Pieśń II <i>Serce roście</i>, Pieśń XXIV <i>Niezwykłym i nie leda...</i>) – gatunki literackie: hymn, pieśń, sielanka – renesansowa sława poetycka – pojęcie przetrutni i parafrazy – horacjanizm w poezji renesansowej 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje najważniejsze fakty z biografii Jana Kochanowskiego – wie, dlaczego Kochanowskiego nazwano <i>poetą doctus</i> – poznaje wybrane pieśni Jana Kochanowskiego i na ich podstawie omawia renesansową receptę na dobre życie oraz koncepcję sławy poetyckiej – opisuje wpływ starożytnych filozofii na twórczość Jana Kochanowskiego – poznaje świat wartości obecny w omawianych utworach – definiuje styl klasyczny i horacjanizm – wymienia cechy hymnu, sielanki, pieśni – wie, czym jest przetrutnia i parafraza 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postawy i wartości obecne w omawianych pieśniach – formułuje wnioski wynikające z analizy pieśni – rozpoznaje hymn, sielankę, pieśń – porównuje pieśni Jana Kochanowskiego z poznanymi pieśniami Horacego – rozumie istotę parafrazy poetyckiej – kierując się wskazówkami i poleceniami pomocniczymi, podejmuje próbę samodzielnej analizy renesansowego tekstu poetyckiego – rozpoznaje w utworach styl klasyczny i horacjanizm – wskazuje w pieśni przetrutnie oraz określa ich funkcje 	

W służbie ojczyźnie		
3. Patriotyczna i obywatelska troska mistrza z Czarnolasu – czas realizacji: 3 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – utwory Jana Kochanowskiego o tematyce patriotycznej (Pieśń V, Pieśń XIV, Pieśń XIX) – zagadnienia z dziedziny retoryki: kompozycja mowy, rodzaje mów, figury retoryczne – wiersz sylabiczny 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia związek tematyki patriotycznej pieśni Kochanowskiego z wydarzeniami historycznymi – omawia zadania retoryki – wie, jakie są figury retoryczne – opisuje kompozycję mowy – definiuje wiersz sylabiczny – wymienia rodzaje mów 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje utwory Jana Kochanowskiego o tematyce patriotycznej – charakteryzuje polskie społeczeństwo XVI-wieczne na podstawie wskazanych pieśni – określa konsekwencje braku postawy patriotycznej – wskazuje w Pieśni V elementy mowy, określa ich funkcję w całym utworze – rozpoznaje funkcje językowe realizowane w utworach – rozpoznaje figury retoryczne w pieśniach i określa ich funkcję – rozpoznaje wiersz sylabiczny wśród innych systemów wersyfikacyjnych – stosuje poprawnie pojęcia: retoryka, figury retoryczne, wiersz sylabiczny
4. Profetyczny styl księdza Skargi – czas realizacji: 2 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – sylwetka Piotra Skargi – forma kazania – topos ojczyzny-okrętu – styl i treść <i>Kazań Sejmowych</i> Piotra Skargi (szczególnie kazania <i>O miłości ku ojczyźnie</i>) * stylizacja językowa, a szczególnie stylizacja biblijna 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje dorobek Piotra Skargi ze szczególnym uwzględnieniem genezy <i>Kazań sejmowych</i> – omawia tematykę kazania <i>O miłości ku ojczyźnie</i> – wie, czym charakteryzuje się kazanie – poznaje najważniejsze figury retoryczne – definiuje stylizację językową – wymienia cechy stylu Skargi i stylizacji biblijnej 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie cel i przesłanie kazania <i>O miłości ku ojczyźnie</i> – ocenia poglądy Piotra Skargi dotyczące zjawisk zagrażających państwu – hierarchizuje wskazane przez pisarza „choroby zagrażające ojczyźnie” – objaśnia topos ojczyzny-okrętu – przedstawia na przykładach argumentację pisarza na rzecz postawy patriotycznej – wskazuje zastosowane figury retoryczne, określa ich funkcję – stosuje poprawnie pojęcia: stylizacja, stylizacja biblijna, kazanie * rozpoznaje stylizację biblijną w <i>Kazaniach sejmowych</i> oraz we fragmentach innych utworów

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:		Uczeń:	
Wiedomości		Umiejętności	
5. Jak poprawić Rzeczpospolitą? – czas realizacji: 1 godzina (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)			
<ul style="list-style-type: none"> – obywatelska troska renesansowych twórców – sylwetka Andrzeja Frycza Modrzewskiego i jego dzieła <i>O poprawie Rzeczypospolitej</i> * <i>Utopia</i> Tomasza Morusa * pojęcie utopii – tradycja publicystyczna w literaturze 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje działalność i dorobek Andrzeja Frycza Modrzewskiego – omawia treść wskazanych fragmentów utworu Modrzewskiego – opisuje idealny model państwa stworzony przez pisarza * definiuje utopię na podstawie fragmentów <i>Utopii</i> Tomasza Morusa – wie, czym zajmuje się publicystyka 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie główną ideę tekstu Modrzewskiego – objaśnia argumenty przytaczane przez pisarza – formułuje postulaty reform, których domaga się Modrzewski – rozpoznaje literaturę publicystyczną * wyraża własną opinię na temat wizji państwa utopijnego stworzonej przez Tomasz Morusa – stosuje poprawnie wyrazy: reforma, utopia 	
„Żaden ociec podobno bardziej nie miłował”			
czas realizacji: 5 godzin			
<ul style="list-style-type: none"> – geneza <i>Trenów</i> Jana Kochanowskiego – wybrane <i>Treny</i> Jana Kochanowskiego (dla zakresu rozszerzonego – wszystkie) – tren jako gatunek literacki – nowatorstwo <i>Trenów</i> Jana Kochanowskiego – kryzys renesansowego światopoglądu * topos <i>ubi sunt</i> – kontynuacje i nawiązania: obraz Aleksandra Giermskiego <i>Trumna chłopca</i> i jego recenzja autorstwa Andrzeja Wajdy; wiersz Bolesława Leśmiana <i>Urszula Kochanowska</i> oraz Władysława Broniewskiego <i>W zachwycie i grozie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje genezę <i>Trenów</i> Jana Kochanowskiego – omawia tematykę poznanych <i>Trenów</i> – wie, na czym polegał kryzys renesansowego światopoglądu poety – opisuje różnice między trenami antycznymi i <i>Trenami</i> Jana Kochanowskiego – wymienia cechy gatunkowe trenu * definiuje topos <i>ubi sunt</i> – poznaje utwory, w których widoczne są nawiązania do <i>Trenów</i> Jana Kochanowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje omawiane treny – charakteryzuje podmiot liryczny i bohaterkę <i>Trenów</i> – nazywa stany emocjonalne pogrążonego w bólu ojca – określa wpływ doświadczeń życiowych na światopogląd – przedstawia na przykładach z <i>Trenów</i> zanegowane przez autora wartości i postawy światopoglądowe – ocenia zaprezentowaną w <i>Trenach</i> postawę wobec cierpienia – objaśnia funkcjonowanie w <i>Trenie X</i> toposu <i>ubi sunt</i> – rozumie ewolucję światopoglądową poety – rozpoznaje dominujące w poszczególnych trenach środki stylistyczne i określa ich funkcję – formułuje argumenty uzasadniające powrót poety do renesansowych wartości w <i>Trenie XIX</i> – stosuje poprawnie pojęcia: tren, topos <i>ubi sunt</i> – analizuje kompozycję dzieła małego oraz jego kolorystykę 	

		<ul style="list-style-type: none"> - określa, w jaki sposób wyrażone zostały przez malarza emocje postaci - porównuje sposób wyrażania emocji w tekście literackim i dziele malarskim - kierując się wskazówkami i poleceniami pomocniczymi, podejmuje próbę samodzielnej analizy porównawczej tekstu renesansowego i XX-wiecznego
Człowiek reżyserem czy marionetką?		
1. Życie niczym fraszka – czas realizacji: 1 godzina		
<ul style="list-style-type: none"> - późnorenesansowy sceptycyzm - fraszki Jana Kochanowskiego, szczególnie: <i>O żywocie ludzkim</i>, <i>Człowiek boże igrzysko</i>, <i>O mądrości</i> * topos <i>theatrum mundi</i> - cechy gatunkowe fraszki 	<ul style="list-style-type: none"> - poznaje wskazane fraszki Jana Kochanowskiego - omawia późnorenesansowy sceptycyzm - opisuje topos <i>theatrum mundi</i> - wyjaśnia, dlaczego człowiek został nazwany w utworze „bożym igrzyskiem” - wymienia cechy fraszki 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje wskazane fraszki, objaśnia ich tytuły - określa funkcję toposu świata-teatru we fraszce <i>O żywocie ludzkim</i> - charakteryzuje koncepcję losu człowieka zawartą we fraszkach, - rozpoznaje postawę podmiotu lirycznego wobec powszechnie cenionych wartości (<i>O żywocie ludzkim</i>) i możliwości ludzkiego poznania (<i>O mądrości</i>) - porównuje koncepcję Boga zawartą we fraszkach z wyobrażeniami Stwórcy w innych utworach Jana Kochanowskiego - określa wpływ późnorenesansowego sceptycyzmu poety na koncepcję świata - zestawia postawę podmiotu lirycznego z fraszek z postawą obecną w <i>Trenach</i> i w <i>Pieśniach</i>
2. Szekspir – genialny znawca natury ludzkiej – czas realizacji: 5 godzin		
<ul style="list-style-type: none"> - sylwetka Williama Szekspira - dramaturgia Szekspira na tle teatru elżbietańskiego - środki perswazji - <i>Makbet</i> Williama Szekspira - geneza <i>Makbeta</i> - współczesne inscenizacje dramatów Szekspira - Stanisław Barańczak, <i>Appendix</i> - wpływy szekspirowskie w polskiej literaturze: Juliusz Słowacki, <i>Ballady</i> (fragmenty), wiersz Jan Lechoń <i>Do Szekspira</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - poznaje <i>Makbeta</i> Williama Szekspira - omawia genezę <i>Makbeta</i> - wymienia cechy dramatu szekspirowskiego - opisuje teatr elżbietański - poznaje przykładowe utwory, w których obecne są nawiązania do twórczości Szekspira - definiuje perswazję - wymienia środki perswazji - poznaje <i>Appendix</i> Stanisława Barańczaka 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje dramaturgię Szekspira - charakteryzuje bohaterów szekspirowskich, określa motywy ich postępowania - objaśnia szekspirowską koncepcję natury ludzkiej - rozpoznaje charakter perswazyjny wskazanych scen <i>Makbeta</i> - wskazuje w tekście środki perswazji - objaśnia funkcję świata nadprzyrodzonego w utworze - porównuje dramaturgię szekspirowską z dramatem antycznym (szczególnie kreację bohaterów, ich wpływ na własne życie)

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:	Wiadomości	Uczeń:	Umiejętności
<p>Wstępnie o epoce</p>			
<p>1. Barok – epoka oryginalna – czas realizacji: 1 godzina</p>			
<ul style="list-style-type: none"> – geneza nazwy epoki – czas trwania epoki i jej fazy – kontreformacja i działalność Towarzystwa Jezusowego – barokowa koncepcja świata i człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – poznanie pochodzenie nazwy epoki – omawia wydarzenia, które miały wpływ na powstanie baroku – wymienia fazy baroku – wie, czym wyróżniła się barokowa koncepcja świata i człowieka – opisuje działalność Towarzystwa Jezusowego – definiuje kontreformację 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje znaczenie reakcji Kościoła katolickiego na kryzys religijny w Europie na światopogląd epoki – ocenia skutki kontreformacji – porównuje stosunek baroku i renesansu do człowieka – rozumie przyczyny ukształtowania się odmiennych postaw ludzi baroku wobec życia – stosuje poprawnie pojęcie kontreformacji – uzasadnia oryginalność epoki 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem tekst popularnonaukowy dotyczący teatru elżbietarskiego – ocenia współczesne koncepcje inscenizacji <i>Makbeta</i>
<p>2.* Pascal – genialny matematyk i filozof – czas realizacji: 1 godzina</p>			
<ul style="list-style-type: none"> * sylwetka Blaise'a Pascala * koncepcja człowieka według Pascala (w odwołaniu do <i>Mysli</i> filozofa) 	<ul style="list-style-type: none"> * omawia dorobek Pascala, zwłaszcza jego <i>Mysli</i> * opisuje koncepcję człowieka i świata zawartą w <i>Mysliach</i> 	<ul style="list-style-type: none"> * czyta ze zrozumieniem i analizuje tekst filozoficzny * porównuje poglądy Pascala z filozofią myślicieli renesansu 	
<p>3. Sztuka baroku – czas realizacji: 2 godziny</p>			
<ul style="list-style-type: none"> – źródła i inspiracje sztuki barokowej – charakterystyczne cechy dzieł epoki (plastycznych, architektonicznych, muzycznych) i sylwetki ich twórców 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje źródła i inspiracje sztuki barokowej – poznaje najwybitniejszych twórców sztuki baroku i ich dzieła – wymienia cechy charakterystyczne dzieł epoki 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje sztukę barokową ze sztuką renesansu i średniowiecza – analizuje wpływ światopoglądu epoki na sztukę – charakteryzuje na przykładach malarstwo, rzeźbę, architekturę i muzykę barokową – rozpoznaje dzieła barokowe, uzasadniając swój wybór – gromadzi i selekcjonuje wiadomości dotyczące barokowych twórców i ich dorobku 	

Barokowe kontrasty

1. Vanitas vanitatum et omnia vanitas – czas realizacji: 4 godziny

<ul style="list-style-type: none"> – prekursorstwo Mikołaja Sępa Szarzyńskiego na przykładach Sonetu III i V – twórczość Sępa Szarzyńskiego na tle europejskiej poezji metafizycznej – pojęcie peryfrazy i inwersji składniowej – motyw <i>vanitas</i> – wybrane wiersze Daniela Naborowskiego: <i>Marność</i>, <i>Krótkość żywota</i>, <i>Na toż</i>, <i>Cnota gruntu wszystkimu</i> – wiersz Józefa Baki <i>Uwaga o wieczności</i> – nawiązania stylistyczne do utworów ks. Baki (Julian Tuwim, <i>Życie moje</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje wybrane sonety Mikołaja Sępa Szarzyńskiego – definiuje peryfrazę i inwersję składniową – wymienia cechy sonetu – wyjaśnia pochodzenie motywu <i>vanitas</i>, jego związek z barokową koncepcją życia – omawia związki twórczości Sępa Szarzyńskiego z poezją metafizyczną 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wybrane sonety Mikołaja Sępa Szarzyńskiego – określa relacje między podmiotem i adresatem w omawianych sonetach – przedstawia przeciwników, wobec których został postawiony człowiek (Sonet III) – charakteryzuje obraz człowieka i świata zawarty w sonetach, porównuje go z koncepcją filozoficzną <i>Pieśni Kochanowskiego</i> – wyjaśnia na podstawie sonetów rolę, jaką w życiu człowieka odgrywa Bóg – objaśnia poetyckie peryfrazy – wskazuje inwersję składniową i określa jej funkcję – znajduje w utworze cechy gatunkowe sonetu – prezentuje cechy poezji Sępa Szarzyńskiego, które świadczą o jego prekursorstwie – analizuje i interpretuje wiersze Daniela Naborowskiego, nawiązujące do barokowej koncepcji życia – analizuje styl twórczości ks. Baki na przykładzie utworu <i>Uwaga o wieczności</i> – porównuje sposoby ukazania tego samego motywu w dziełach należących do różnych dziedzin sztuki – rozpoznaje barokowe środki stylistyczne, określa ich funkcję
<p>* rozumie związek motywu przemijania ze średnio-wieczną koncepcją życia oraz filozofią Blaise'a Pascala</p> <p>– rozpoznaje motyw wanitatywny w sztuce kolejnych epok</p>		

2. Barokowe ogrody miłości – czas realizacji: 4 godziny

<ul style="list-style-type: none"> – sylwetka Jana Andrzeja Morsztyna – polskiego malarzyna – zjawisko baroku dworskiego i jego źródła 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje przedstawicieli polskiego nurtu dworskiego – poznaje treść analizowanych tekstów Morsztyna i Naborowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje podmiot liryczny i adresata omawianych wierszy, określa ich temat, uczucia ujawniane w utworach
--	---	--

Osiągnięcia ucznia	
Umiejętności	Wiadomości
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizuje kompozycję wierszy - czyta ze zrozumieniem tekst badacza literatury dotyczący barokowego konceptu - rozpoznaje w wierszach: hiperbole, koncept, kontrast, anafora, inwersję składniową, gradację, sumację i określa ich funkcję w utworze - rozpoznaje sonet, wskazuje jego cechy gatunkowe w utworze - odnajduje w poezji Morsztyna jej podwójną naturę: zmysłowość i intelektualizm - charakteryzuje obraz kobiet i miłości obecny w wierszach barokowych - analizuje współczesny wiersz nawiązujący do baroku - charakteryzuje współczesne kanony piękna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje kanony piękna w różnych epokach - definiuje pojęcia: hiperbola, koncept, kontrast, anafora, inwersja składniowa, gradacja, sumacja - wymienia cechy baroku dworskiego i marinizmu - rozumie wpływ poezji marinistycznej na polską poezję dworską
<p>Treści nauczania</p> <ul style="list-style-type: none"> - utwory Jana Andrzeja Morsztyna: <i>Do tejsze, Raki, Niesiatek, Do trupa</i> - barokowe środki stylistyczne: hiperbola, koncept, kontrast, anafora, inwersja składniowa*, gradacja*, sumacja* - biografia i twórczość Daniela Naborowskiego (<i>Łowy, Do tejsze, Na oczy królowy angielskiej</i>) - analiza wiersza Jana Andrzeja Morsztyna <i>Cuda miłości</i> autorstwa Anny Niewoli-Krzywydy (<i>O barokowym konceptcie</i>) - kanony piękna w różnych epokach (Rogier van der Weyden, <i>Święta Katarzyna</i>; Rafael Santi, <i>Trzy Gracie</i>; Rubens, <i>Trzy Gracie</i>) - ideał barokowego piękna jako temat poezji współczesnej – wiersz Wisławy Szymborskiej <i>Kobiety Rubensa</i> 	<p>3. Moliere – mistrz komedii – czas realizacji: 4 godziny</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznaje treść <i>Świętoszka</i> - wyjaśnia znaczenie pojęcia komizmu, omawia jego różne rodzaje - opisuje europejski teatr barokowy - definiuje pojęcie obłudy i hipokryzji
<p>Treści nauczania</p> <ul style="list-style-type: none"> - postać Moliere na tle europejskiego teatru barokowego - <i>Świętoszek</i> Moliere - różne rodzaje komizmu (komizm sytuacji, języka, postaci), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje komedię jako gatunek literacki - przedstawia na przykładach różne rodzaje komizmu - streszcza i analizuje <i>Świętoszka</i> - charakteryzuje bohaterów komedii - określa motywy postępowania bohaterów - opisuje zjawiska ośmieszane przez Moliere - różnicuje znaczenie słów: świętoszek, święty, świętobliwy, stosując je we właściwym kontekście - stosuje poprawnie pojęcia: obłuda, hipokryzja, świętoszek

Fenomen sarmatyzmu		
1. Sarmatyzm – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – zjawisko sarmatyzmu – obyczajowość polskiej szlachty (stroje szlacheckie, ceremonie pogrzebowe, portrety trumienne) – inspiracje orientalne kultury szlacheckiej – fragment artykułu Władysława Wróblewskiego <i>Iście sarmacki pogrzeb</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zjawisko sarmatyzmu – objaśnia etymologię słowa „sarmatyzm” – wskazuje zjawiska charakterystyczne dla kultury szlacheckiej XVII wieku – opisuje strój szlachecki oraz ceremonię pogrzebową – rozpoznaje portret trumienne 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać XVII-wiecznego Sarmaty, pozytywne i negatywne strony sarmatyzmu, ewolucję tego zjawiska – wyjaśnia specyfikę portretów trumienne – identyfikuje inspiracje Orientem w kulturze szlacheckiej
2. Wacław Potocki – oświecony Sarmata – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – nurt ziemiański w literaturze baroku – biografia i wybrane wiersze Wacława Potockiego (<i>Nierządem Polska stoi, Pospolite ruszenie, Zbytki polskie</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia biografię poety – poznaje treść wierszy Wacława Potockiego – definiuje pojęcie nurtu ziemiańskiego poezji polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje wiersze Wacława Potockiego – rozpoznaje w utworach cechy charakterystyczne dla nurtu ziemiańskiego – charakteryzuje postawę polskiej szlachty opisaną w wierszach Potockiego
3. Pisane na użytek własny – czas realizacji: 6 godzin		
<ul style="list-style-type: none"> – postać Sarmaty na przykładzie biografii Jana Chryzostoma Paska – fragmenty <i>Pamiętników</i> Paska jako przykład piśmiennictwa twórczego na użytek własny – sztuka epistolarna baroku (<i>Listy do Marysienki</i> Jana III Sobieskiego) – zjawisko <i>sywa rerum</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje treść wybranych fragmentów <i>Pamiętników</i> Jana Chryzostoma Paska – omawia biografię pamiętnikarza, ze szczególnym uwzględnieniem cech sarmackich tej biografii – poznaje treść wybranych listów Jana III Sobieskiego – definiuje pojęcie epistolografii – omawia zjawisko <i>sywa rerum</i> – poznaje treść utworów późniejszych epok nawiązujących do tradycji sarmackich – definiuje pojęcie rokoshu 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje fragmenty dzieła Jana Chryzostoma Paska – rozpoznaje cechy charakterystyczne jego stylu – porównuje wizerunek królowej Marysienki przedstawiony przez malarza i wyłaniający się z listu króla – kontynuacje i nawiązania: Ascetoholix, <i>Sarmaci</i>; Janek Kaczmarecki, <i>Rokosz</i> – interpretuje utwory epok późniejszych dokonujące rozrachunku z tradycją polskiej szlachty sarmackiej – rozpoznaje nawiązania do sarmackiej kultury szlacheckiej we współczesnych tekstach kultury – charakteryzuje portret Sarmaty przedstawiony w dziełach późniejszych epok – porównuje sposób przedstawiania Sarmaty w różnych tekstach

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:		Uczeń:	
Wiadomości		Umiejętności	
Wstępnie o epoce			
Nadejście oświecenia – czas realizacji: 1 godzina			
<ul style="list-style-type: none"> – nazwa epoki – geneza epoki, jej fazy i ramy czasowe – istota zmian związanych z nadejściem oświecenia * zarys ideologii (Immanuel Kant, <i>Co to jest oświecenie?</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje ramy czasowe oświecenia – dostrzega różnice między oświeceniem zachodnio-europejskim a polskim – wymienia fazy polskiego oświecenia – poznaje najważniejsze inicjatywy kulturalne doby oświecenia w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie nazwy epoki – omawia genezę epoki i istotę jej ideologii, odwołując się do tekstu Immanuela Kanta <i>Co to jest oświecenie?</i> – wyznacza fazy oświecenia w Polsce i łączy je z wydarzeniami historycznymi – porównuje oświecenie na zachodzie Europy do oświecenia w Polsce 	
Wiek rozumu, filozofów i myślicieli – czas realizacji: 2 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)			
<ul style="list-style-type: none"> – filozofowie oświecenia i ich dzieła: Kartezjusz (<i>Rozprawa o metodzie</i>), John Locke (<i>Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego</i>), Monteskiusz (<i>O duchu praw</i>), Jean-Jacques Rousseau (<i>Listy moralne</i>), Immanuel Kant, Wolter – <i>Wielka encyklopedia francuska</i> i jej twórcy * pojęcia filozofii oświeceniowej: racjonalizm, imperatyw moralny, empiryzm, sensualizm, <i>tabula rasa</i>, deizm, ateizm, tolerancja, fanatyzm, wolnomysłność – współczesne nawiązania do filozofii oświeceniowej – wiersz Zbigniewa Herberta <i>Pan Cogito a ruch myśli</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najwybitniejszych filozofów oświecenia oraz ich poglądy * definiuje pojęcia: racjonalizm, imperatyw moralny, empiryzm, sensualizm, <i>tabula rasa</i>, deizm, ateizm, tolerancja 	<ul style="list-style-type: none"> * analizuje fragmenty tekstów filozoficznych * charakteryzuje poglądy myślicieli oświecenia – wyjaśnia Kartezjańskie <i>Cogito ergo sum</i> – analizuje i interpretuje wiersz Zbigniewa Herberta, omawia genezę imienia Pan Cogito 	
Jedna epoka – trzy style – czas realizacji: 4-5 godzin			
<ul style="list-style-type: none"> – style oświeceniowej sztuki: klasycyzm, sentymentalizm, rokoko – przykład klasycyzmu w literaturze – wiersz Adama Naruszewicza <i>Balon</i> – oda jako gatunek literacki – francuski i angielski styl ogrodowy – styl rokoko w literaturze – utwory Franciszka Dionizjusza 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia style sztuki oświecenia i wskazuje jej najwybitniejszych twórców – wskazuje cechy charakterystyczne klasycyzmu, sentymentalizmu i rokoka – poznaje różne znaczenia wyrazu „klasycyzm” – wskazuje cechy charakterystyczne ody 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje na przykładach trzy nurty sztuki oświecenia: klasycyzm, sentymentalizm i rokoko, wskazując na ich cechy charakterystyczne – analizuje i interpretuje wiersze: Adama Naruszewicza <i>Balon</i>, Franciszka Dionizjusza <i>Kniaźna Prima Aprilis</i>, <i>Praktyka i Kochanie</i>, Franciszka Karpińskiego <i>Laura i Filon</i> oraz <i>Do Justyny</i>, <i>Tęskność na wiosnę</i> 	

<p>zego Książcina: <i>Prima Aprilis, Praktyka, Kochanie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – przykłady literatury sentymentalnej – Franciszek Karpiński, <i>Laura i Filon, Do Justyny. Tęskność na wiosnę</i>; Jean-Jacques Rousseau, <i>Nowa Heloiza</i> (fragment) – Teresa Kostkiewiczowa, <i>Sentymentalizm</i> (fragment) – współczesne wersje XVIII-wiecznego wiersza Franciszka Karpińskiego – Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, <i>Laura i Filon</i>; Konstanty Ildefons Gałczyński, <i>Filon i Laura. Wersja nowa</i> 		<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje bohatera poezji sentymentalnej – porównuje tematykę i cele poezji sentymentalnej, rokokowej i klasycystycznej – rozróżnia styl ogrodowy francuski i angielski – charakteryzuje stan uczuć Julii, bohaterki <i>Nowej Heloizy</i> Rousseau – dokonuje analizy i interpretacji wiersza Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej <i>Laura i Filon</i> oraz Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego <i>Filon i Laura. Wersja nowa</i> – wyjaśnia zabieg parodii
Krasicki – książę poetów – czas realizacji: 1 godzina		
<ul style="list-style-type: none"> – biografia Ignacego Krasickiego oraz kalendarium twórczości 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia istotne fakty z życia Ignacego Krasickiego – wskazuje najważniejsze dzieła poety 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje poglądy poety, opisuje jego związek z obozem królewskim i program reform – rozumie znaczenie twórczości Ignacego Krasickiego
1. W kręgu bajek – czas realizacji: 3 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – bajka jako gatunek literacki – bajka epigramatyczna i narracyjna – alegoryczne znaczenie bajek – wybrane bajki oświeceniowe: Jean de La Fontaine, <i>Korzyści z nauki, Pies i cień jego w wodzie</i>; Stanisław Trembecki, <i>Lew i mucha</i>; Ignacy Krasicki, <i>Praszki w klatce, Słowik i szczygłeczek, Dewotka, Jagnię i wilcy, Kalamarzb i pióro</i> – współczesne nawiązania do bajek – Zbigniew Herbert, <i>Wilc i owieczka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy charakterystyczne bajki – wskazuje dwa typy bajek – narracyjną i epigramatyczną – poznaje oświeceniowych twórców bajek i treść wybranych bajek ich autorstwa – omawia różnice pomiędzy bajką i baśnią – definiuje pojęcie moralu 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje bajkę jako gatunek literacki – wskazuje cechy bajki opisane we fragmencie <i>Szutki rymotwórce</i> * definiuje poetykę normatywną – wyjaśnia rolę bajki w oświeceniu – analizuje i interpretuje alegoryczny sens poznanych bajek: <i>Jean de La Fontaine'a Korzyści z nauki, Pies i cień jego w wodzie</i>; Stanisław Trembeckiego <i>Lew i mucha</i>; Ignacego Krasickiego <i>Praszki w klatce, Słowik i szczygłeczek, Dewotka, Jagnię i wilcy, Kalamarzb i pióro</i> – przedstawia obraz świata i ludzi zawarty w bajkach – określa, na czym polega dydaktyczny charakter bajek – interpretuje przesłanie bajki Zbigniewa Herberta <i>Wilc i owieczka</i>

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:		Uczeń:	
Wiadomości		Umiejętności	
2. „Satyra prawdę mówi” – czas realizacji: 4 godziny			
<ul style="list-style-type: none"> – satyra jako gatunek literacki – rodzaje satyr: satyra portretowa oraz satyra monologowa i dialogowa – tekst historycznoliteracki Mieczysława Klimowicza <i>O satyrach Ignacego Krasickiego</i> – satyry Ignacego Krasickiego: <i>Do króla</i>, <i>Świat zepsuty</i>, <i>Pijaństwo</i>, <i>Zona modna</i> * pojęcie persyflaży i cudzoziemszczyzny – satyra współczesna – Jan Pietrzak, <i>Wolny obywatel</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcie satyry i puenty – wymienia cechy charakterystyczne satyry jako gatunku literackiego – omawia różnice między satyrą monologową a dialogową – poznaje treść wybranych satyr Ignacego Krasickiego – wymienia najważniejsze fakty z życia Stanisława Augusta Poniatowskiego, omawia działalność króla jako mecenasa – wyjaśnia rolę satyry w oświeceniu 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi uzasadnić, że poznane utwory Krasickiego należą do gatunku satyr – rozpoznaje satyrę monologową i dialogową – omawia zarzuty pod adresem króla wymienione w satyrze <i>Do króla</i> – przedstawia postawy krytykowane przez Ignacego Krasickiego – interpretuje topos ojczyzny-okrętu z satyry <i>Świat zepsuty</i> – opisuje obraz świata i ludzi zawarty w satyrach – określa, na czym polega dydaktyczny charakter satyr – wskazuje przykłady komizmu w utworach, określa jego funkcję – rozumie i opisuje zjawisko cudzoziemszczyzny – charakteryzuje pozytywne wzorce osobowe zawarte w satyrach – analizuje i interpretuje utwór Jana Pietrzaka <i>Wolny obywatel</i> – porównuje satyrę współczesną do satyr oświeceniowych 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje <i>Hymn do miłości ojczyzny</i> Ignacego Krasickiego, <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i> Józefa Wybickiego oraz wiersz Franciszka Karpińskiego <i>Żale Sarmaty</i>, – charakteryzuje rolę <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> w historii Polski – porównuje słowa <i>Pieśni Legionów Polskich</i> ze słowami <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> – przedstawia stosunek poetów do utraty niepodległości
O miłości ojczyzny – czas realizacji: 2 godziny			
<ul style="list-style-type: none"> – ważne wydarzenia historyczne doby oświecenia – geneza i recepcja utworu Ignacego Krasickiego – instytucja Szkoły Rycerskiej – hymn jako gatunek literacki – poezja patriotyczna oświecenia: Ignacy Krasicki, <i>Hymn do miłości ojczyzny</i>; Franciszek Karpiński, <i>Żale Sarmaty</i>; Józef Wybicki <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i> – geneza <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje treść wybranych utworów patriotycznych epoki – wskazuje najważniejsze wydarzenia polskiego oświecenia – opisuje działalność Szkoły Rycerskiej – omawia genezę <i>Hymnu do miłości ojczyzny</i>, <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> oraz <i>Żalów Sarmaty</i> – wskazuje cechy charakterystyczne hymnu – recytuje słowa <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje <i>Hymn do miłości ojczyzny</i> Ignacego Krasickiego, <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i> Józefa Wybickiego oraz wiersz Franciszka Karpińskiego <i>Żale Sarmaty</i>, – charakteryzuje rolę <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> w historii Polski – porównuje słowa <i>Pieśni Legionów Polskich</i> ze słowami <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> – przedstawia stosunek poetów do utraty niepodległości 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje <i>Hymn do miłości ojczyzny</i> Ignacego Krasickiego, <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i> Józefa Wybickiego oraz wiersz Franciszka Karpińskiego <i>Żale Sarmaty</i>, – charakteryzuje rolę <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> w historii Polski – porównuje słowa <i>Pieśni Legionów Polskich</i> ze słowami <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> – przedstawia stosunek poetów do utraty niepodległości

			– porównuje postawy zaprezentowane w poznanych wierszach
Scena teatralna – czas realizacji: 1 godzina			
– geneza Teatru Narodowego – sylwetki twórców sceny narodowej: Franciszka Zabłockiego, Wojciecha Bogusławskiego, Juliana Ursyna Niemcewicz	– omawia genezę Teatru Narodowego – wymienia twórców sceny narodowej – określa tematykę oświeceniowych sztuk teatralnych		– charakteryzuje polski teatr oświeceniowy – rozumie i opisuje znaczenie teatru w oświeceniu
Z językiem za pan brat – czas realizacji: 2 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)			
– zapożyczenia z łaciny oraz z języków: niemieckiego, włoskiego, ruskich, tureckiego i francuskiego – przyczyny i źródła zapożyczeń w renesansie, baroku i oświeceniu * konsekwencje zapożyczeń	– definiuje pojęcie zapożyczeń i latynizmów * wskazuje języki, które stały się źródłem zapożyczeń w renesansie, baroku i oświeceniu * wymienia przykłady zapożyczeń z różnych języków		– rozpoznaje zapożyczenia w tekście – charakteryzuje rodzaje zapożyczeń * opisuje konsekwencje zapożyczeń
Klasa II, semestr I: Romantyzm			
Okres burzy i naporu – czas realizacji: 2 godziny			
1. Epoka, w której narodził się Werter 2. Jak czytać powieść Goethego? Kim jest Werter?	1. Epoka, w której narodził się Werter 2. Jak czytać powieść Goethego? Kim jest Werter?	– rozumie pojęcia: okres burzy i naporu, <i>weltschmerz</i> , idealista, bohater romantyczny, preromantyzm, powieść epistolarna, narracja pierwszoosobowa – wie, jak czytać i rozumieć powieść Goethego – osadza utwór w kontekście biograficznym – poznaje pojęcie kochanków werterywnych – poznaje nawiązania do <i>Cierpien młodego Wertera</i> – podaje inne przykłady epistolografii znane z własnych lektur – podaje przykłady szalonej miłości ukazane w literaturze * poznaje podstawy filozofii okresu burzy i naporu	– potrafi porównać dwa oblicza miłości i wyrażania uczuć – w literaturze czasów Goethego i współczesnej – zabiera głos w dyskusji o znaczeniu miłości i cierpienia – potrafi dokładnie analizować fragmenty załączonego tekstu pod względem treści i formy – odnajduje motywy werterywne w literaturze

Osiągnięcia ucznia	
Wiedomości	Umiejętności
<p>Treści nauczania</p>	<p>Uczeń:</p>
<p>3. Odmienne postrzeganie świata – czas realizacji: 1 godzina</p> <ul style="list-style-type: none"> – ballada Goethego <i>Król olch</i> – cechy gatunkowe ballady – źródła inspiracji <i>Króla olch</i> – ludowość i fantastyka jako cechy ballady – odmienne sposoby patrzenia na świat – romantyczny obraz przyrody – porównanie z sentymentalną wizją natury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać cechy gatunkowe ballady * potrafi scharakteryzować bohaterów utworu * potrafi samodzielnie opracować i przygotować do prezentacji informacji na temat innych ballad Goethego * zauważy przenikanie się dwóch światów w balladzie romantycznej – realnego i irracjonalnego * samodzielnie odnajduje skandynawskie mity i baśnie o elfach w literaturze (np. <i>Edda</i>, baśń <i>Andersena Dziecię elfów</i>)
<p>4.* „Cząstka siły mała, co złego pragnąc, zawsze dobro zdiąta”. Dualizm bohatera Fausta. Motywy faustyczne w literaturze i sztuce</p> <p>– czas realizacji: 3 godziny</p> <ul style="list-style-type: none"> * fragmenty dramatu <i>Faust</i> * ballada Mickiewicza <i>Pani Twardowska</i> (komiczna re-alizacja motywu faustycznego) * nawiązania literackie: Juliusz Słowacki, <i>Kordian</i> (<i>Przygotowanie</i>); Michaił Bułhakow, <i>Mistrz i Małgorzata</i> (fragment); Jan Lechoń, <i>Pan Twardowski</i> (fragment) * wskazanie motywów fantastycznych w tekstach kultury (np. film Romana Polańskiego <i>Dziecko Rosemary</i>) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> * poznaje fragmenty dramatu, potrafi je zinterpretować i ukazać ponadczasowość problematyki utworu Goethego * sięgając do przykładów z różnych dziedzin sztuki, przywołuje motywy szatańskie i topos walki dobra ze złem * rozumie pojęcie groteski i ironii romantycznej, wskazuje ją w tekście * rozumie pojęcie dualizmu w filozofii i religii
<p>5. Spory przełomu romantycznego, czyli o konflikcie pokoleń literackich – czas realizacji: 2 godziny</p> <ul style="list-style-type: none"> – tekst Adama Mickiewicza <i>Oda do młodości</i> oraz fragmenty pism Kazimierza Brodzińskiego, Maurycego Mochmackiego i Jana Sniadeckiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi omówić istotę sporu klasyków z romantykami i przenieść go na płaszczyznę konfliktu bohaterów literackich – wskazuje funkcje języka w tekście literackim – opanowuje pamięciowo fragment <i>Ody do młodości</i>

	– wskazuje motywy mitologiczne i biblijne w <i>Odzie do młodości</i>	– potrafi wyjaśnić pojęcie manifestu, sam potrafi napisać krótki manifest młodego, współczesnego pokolenia
6. Południe jest klasyczne, a Północ romantyzmem		
* wiersz Edgara Allana Poeo <i>Kraina snu</i> – przedstawienie pojęć Północ/Południe jako opozycji romantyzm/klasycyzm – ćwiczenia w interpretacji tekstu i obrazu	– potrafi określić różnice między Południem a Północą	– wygłasza 10-minutową prezentację o roli krajobrazu w poezji i sztuce * interpretuje tekst Poeo w kontekście romantycznych fascynacji Północą
7. Filozofia epoki (wykład) – czas realizacji: 1 godzina		
– omówienie kierunków filozoficznych epoki: idealizmu, burzy i naporu, romantyzmu, mesjanizmu polskiego – główni przedstawiciele epoki	– poznaje podstawowe zagadnienia z filozofii romantycznej oraz sylwetki jej twórców	– sporządza notatkę z wykładu – potrafi odczytywać utwory literackie w kontekście podstawowych zagadnień filozofii romantycznej
8. Romantyzm w Europie Zachodniej – czas realizacji: 1 godzina		
– sylwetki i dzieła wybitnych twórców epoki romantyzmu	– poznaje wybitnych przedstawicieli romantyzmu europejskiego i potrafi przypisać im określone dzieła	– analizuje wybrane fragmenty utworów poetów europejskich (np. wiersz Byrona <i>W tym dniu ukończyłem 36 rok życia</i>)
Oblicza polskiego romantyzmu		
1. Podłoże i przebieg romantyzmu w Polsce – czas realizacji: 1 godzina		
– wykład na temat zagadnień: oblicza polskiego romantyzmu, periodyzacja epoki, charakterystyczne cechy i idee literatury, filozofii i sztuki romantycznej	– zapamiętuje ramy czasowe epoki i pojęcie periodyzacji	– sporządza notatkę i podkreśla w niej najważniejsze tezy wykładu * sporządza bibliografię (literatura przedmiotu) dotyczącą najważniejszych zagadnień związanych z romantyzmem
2. „Czucie i wiara silniej mówi do mnie niż mędrca szkiełko i oko”. O romantycznej teorii poznania. Analiza i interpretacja ballady <i>Romantyczność</i> jako tekstu programowego – czas realizacji: 1 godzina		
– <i>Romantyczność</i> Adama Mickiewicza, Władysława Broniewskiego i Jana Lechonía – spór „starych” i „młodych” – cechy utworu programowego, charakterystyka bohaterów i świata w nim przedstawionego	– wyjaśnia pojęcie romantyczności – rozumie, co to jest reinterpretacja, zna nawiązania, polemiki i kontynuacje ballady Mickiewicza * rozumie pojęcie ontologii, ukazuje kontekst filozoficzny ballady	– analizuje i interpretuje strukturę ballady <i>Romantyczność</i> – wskazuje w interpretacji cechy charakterystyczne dla utworu programowego – określa rolę motta i tytułu w utworze literackim

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:	Wiadomości	Uczeń:	Umiejętności
– zagadnienia ontologiczne		* rozumie romantyczne ujęcie szalenstwa jako wywyższenia i alienacji	
3. Tajemniczy świat ballad romantycznego poety – czas realizacji: 1 godzina (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)			
– utwór Adama Mickiewicza <i>Lilie</i> – zasady interpretacji ballady romantycznej – odniesienie się do tytułu, osadzenie utworu w kontekście epoki i biografii autora, przywołanie pojęcia ludowości romantycznej – czas, miejsce akcji, charakterystyka przestrzeni, w której rozgrywa się fabuła – współistnienie dwóch światów: realnego i metafizycznego – występowanie motywu winy i kary, nastroj grozy, tajemniczości – ballada Adama Mickiewicza <i>Świtez</i> – odnajdywanie miejsc wspólnych w różnych tekstach literackich – motyw wody i pojęcie historyzmu	– zaznacza się z pojęciem synkretyzmu rodzajowo-gatunkowego – rozumie pojęcia: horror, gotycyzm * poznaje symbolikę ptaka oraz lilii, sporządza mapę myśli związaną z tą symboliką * poznaje nawiązania do tekstu Mickiewicza * wie, na czym polega historyzm ballady	– opisuje elementy świata przedstawionego, sporządza w punktach plan wydarzeń – charakteryzuje bohaterów ballady * potrafi napisać pastisz romantycznej ballady * odnajduje miejsca wspólne w tekstach literackich * przygotowuje 15-minutową prezentację pod tytułem „Funkcje motywu wody w literaturze i sztuce romantyzmu”	
4. W Dzień Zaduszny – obrzęd dziadów i jego znaczenie w dramacie Mickiewicza – czas realizacji: 1 godzina			
– II część <i>Dziadów</i> Adama Mickiewicza – prawdy moralne, przypomnienie wiadomości z gimnazjum	– utrwała zdobytą w gimnazjum wiedzę i poszerza ją o nowe wiadomości	– odnajduje motyw winy i kary – rozpatruje II część <i>Dziadów</i> w kontekście romantycznego motywu współistnienia świata realnego ze światem duchów	
5. Romantyczne szalenstwo. IV część <i>Dziadów</i> – tragedia romantycznego kochanka i idealisty – czas realizacji: 1 godzina			
– II część <i>Dziadów</i> Adama Mickiewicza – odwołanie do <i>Cierpień młodego Wertera</i> – najważniejsze cechy kochanka romantycznego: idealizm, namiętność, wrażliwość, indywidualizm, egoizm, melancholia, cierpienie, bierność, miłość od pierwszego wejrzenia, miłość wieczna i silniejsza od	– utrwała informacje na temat wzorca romantycznego kochanka	– analizuje wybrane fragmenty dramatu charakteryzujące bohatera, porównuje go z Werterem i łączy kreację postaci z bohaterem III części <i>Dziadów</i> * potrafi przedstawić wizerunek romantycznej kobiety w kontekście znanych już utworów	

<p>śmierci, zjednoczenie z przyrodą, wpływ lektury na osobowość bohatera</p>		
Egzotyzm		
1. Egzotyzm jako zjawisko socjologiczne – czas realizacji: 1 godzina		
<ul style="list-style-type: none"> – definicja i rodzaje egzotyizmu – egzotyzm jako styl życia 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje biografie pasjonatów egzotyizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza notatkę z wykładu i wykres przedstawiający rodzaje egzotyizmu * przygotowuje krótki wykład o życiu generała Bema lub Emira Rzewuskiego w kontekście egzotyizmu
2. Romantyczny egzotyzm – czas realizacji: 3 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – geografia polskiej egzotyki (Daleki i Bliski Wschód, Północ, rodzimy folklor) – orientalizm jako jedna z odmian egzotyizmu – Orient synonimem przeżycia wewnętrznego, a także malownicze tło romantycznej epiki oraz piękna dekoracja ginącego świata – cykl Adama Mickiewicza <i>Sonetu krymskie (Stępy akernańskie, Bakczysaraj, Droga nad przepaścią w Czufut-Kale, Mirza i Pielgrzym, Ajudah)</i> – cechy Mickiewiczowskiego orientalizmu: krajobraz sonetów (step, morze, góry), podmiot liryczny sonetów (Pielgrzym, Mirza, dwujęzyczny, rozdarcie wewnętrzne podmiotu lirycznego) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie znaczenie egzotyizmu dla twórców romantycznych: <ol style="list-style-type: none"> a) zaspokajanie ich potrzeb poznawczych, fascynacja przygodą, podróżami, dziwnością, obcością, tajemniczością b) idealizacja natury, nadanie utworom charakteru oryginalności, dziwności c) wykreowanie nowego typu bohatera literackiego d) wzbogacanie języka i stylu utworów – poznaje cechy gatunkowe sonetu, dostrzega różnice między sonetem włoskim a sonetami Mickiewicza * poznaje pojęcie kasydy i wskazuje kasydy Mickiewicza (np. <i>Farys</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje samodzielnej interpretacji dowolnie wybranego sonetu Mickiewicza według schematu – przygotowuje prezentację na temat realizacji motywu góry w literaturze * buduje portret psychologiczny Mirzy i Pielgrzyma * przygotowuje prezentację na temat „Motyw utraconej ojczyzny w sonecie <i>Grób Potockiej</i>” * zapoznaje się z przykładami orientalizmu w literaturze powszechnej, dokonuje analizy porównawczej <i>Sonetów krymskich</i> z wierszem Stagneliusa <i>Ptaki wędrowne</i>
3. Podróż romantyczna – szalony pęd ku poznaniu samego siebie – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – utwór Adama Mickiewicza <i>Bajdary</i> i Juliusza Słowackiego <i>Hymn</i> – rodzaje podróży: sentymentalna, w głąb samego siebie, artystyczna, podróż-wtajemniczenie, podróż-pielgrzymka narodowa – wzór prezentacji „Poetyckie wizerunki miast Juliusza Słowackiego” 	<ul style="list-style-type: none"> – zapoznaje się ze wzorem prezentacji 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje <i>Hymn</i> i sonet <i>Bajdary</i> pod kątem motywu podróży i innych motywów romantycznych – gromadzi bibliografię do tematu „Romantyczne podróże naszych wieszczów” – przygotowuje według wzoru literacki wizerunek miast i miasteczek w twórczości Mickiewicza lub Krasińskiego * porównuje pielgrzymkę z liryku Słowackiego z pielgrzymem z <i>Sonetów krymskich</i> Mickiewicza

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:	Wiadomości	Uczeń:	Umiejętności
Ofiara romantycznego kochanka ojczyzny			
<p>1. „Słowo ciałem się stało, a Wallenrod Belwederem...”, czyli o poezji tyrtejskiej polskiego romantyzmu – czas realizacji: 1 godzina (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Konrad Wallenrod Adama Mickiewicza (fragmenty <i>Plamięń rozgryzione malowane dzieje, O pieśni gminna</i>) – fragment <i>Warszawianki</i> * interpretacja obrazu Horacego Verneta <i>Alegoria klęski powstania listopadowego, czyli Prometeusz polski</i> – wprowadzenie pojęć: tyrteizm, poezja tyrtejska, wallenrodyzm, Prometeusz polski, alegoria, symbol 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje i rozumie pojęcia: tyrteizm, poezja tyrtejska – poznaje kontekst historyczny powstania listopadowego, referuje w punktach jego przyczyny, przebieg i skutki – poznaje postawy poetów romantycznych wobec powstania – poznaje fragmenty pieśni <i>Warszawianka</i> – kojarzy pojęcie tyrteizmu z postacią i twórczością Tyrtaiosa (Tyrteusza) * poznaje fragmenty <i>Konrada Wallenroda</i> * odnosi się do motywu powieści poetyckiej i osadza je w kontekście romantyzmu 	<ul style="list-style-type: none"> * wypowiada się na temat etyczności walki podstępem, odwołując się do przykładów z historii * dokonuje interpretacji obrazu Horacego Verneta <i>Alegoria klęski powstania listopadowego</i> * rozróżnia pojęcia i funkcje alegorii i symbolu w obrębie różnych tekstów kultury 	
<p>2. „Ja i ojczyzna to jedno”. Romantyczne zjednoczenie z ojczyzną – czas realizacji: 2 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p> <ul style="list-style-type: none"> – III część <i>Dziadów</i> Mickiewicza * wprowadzenie pojęć: prometeizm, lucyferyzm, iluminacja, teodycea 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje tekst dramatu Mickiewicza – poznaje pojęcie prometeizmu * rozumie pojęcia: lucyferyzm, iluminacja, teodycea 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje charakterystyki Konrada, dostrzega w nim: buntownika, indywidualistę, idealistę, poetę-władcę panującego nad swoim dziełem, romantycznego samotnika, człowieka żądnego boskiej władzy, patriotę, bluźniercę, człowieka „najmocniej czującego na ziemnym padole” – dostrzega w <i>Wielkiej Improwizacji</i> motyw walki dobra ze złem – czyta na głos wybrany fragment <i>Wielkiej Improwizacji</i> i opanowuje go na pamięć * odnajduje w <i>Wielkiej Improwizacji</i> motywy biblijne i mitologiczne * odnajduje kontekst filozoficzny (teodycea, teodycea narodowa) 	

<p>3. O dziecięcych męczennikach w III części Dziadów – czas realizacji: 1 godzina</p>	<p>– interpretacja fragmentu III części <i>Dziadów</i> (<i>Opowiadanie Sobolewskiego</i>)</p> <p>– piosenka Jacka Kaczmarskiego <i>Zesłanie studentów</i></p> <p>– pojęcie synkretyzmu i mesjanizmu</p> <p>– przenikanie się wzajemnie różnych tekstów kultury</p> <p>– wpływ historii na literaturę i sztukę</p>	<p>– poznaje pojęcia synkretyzmu i mesjanizmu</p>	<p>– analizuje teksty kultury – fragment dramatu romantycznego, obraz, piosenkę</p> <p>– rozumie mechaniczne oddziaływanie na siebie różnych tekstów kultury</p> <p>– interpretuje piosenkę Kaczmarskiego, wskazując nawiązania do <i>Opowiadania Sobolewskiego</i> i obrazu Malczewskiego <i>Zesłanie studentów</i>, wyraża własną opinię na temat tego, który z tekstów kultury najbardziej dociera do współczesnego odbiorcy</p> <p>– dostrzega synkretyzm rodzajowo-gatunkowy (opowiadanie Sobolewskiego jako element epiki w dramacie)</p> <p>* potrafi przywołać kontekst: historyczny (zesłanie na Sybir uczniów ze szkoły w Krożach) i biograficzny (życiorysy Mickiewicza, Żana, Sobolewskiego, Wasilewskiego)</p> <p>* dokonuje interpretacji i analizy obrazu Malczewskiego <i>Zesłanie studentów</i> lub <i>Śmierć na etapie</i></p> <p>* odnajduje w opowiadaniu Sobolewskiego elementy mesjanizmu, wiąże je z filozofią mesjańską</p>
<p>4. „Ja, proch, będę z Panem gadał”. Rozmowa z Bogiem o mesjańskiej misji Polski – czas realizacji: 1 godzina (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p>	<p>– fragment III części <i>Dziadów</i> (<i>Widzenie ks. Piotra</i>)</p> <p>– omówienie pojęć: profetyzm, oniryzm, mesjanizm, mistycyzm, kabala</p> <p>– motywy i symbole biblijne w tekście romantycznym</p>	<p>– poznaje i rozumie w kontekście <i>Widzenia księdza Piotra</i> pojęcia: mistycyzm, mesjanizm, profetyzm, oniryzm</p>	<p>– odnajduje i interpretuje motywy biblijne w <i>Widzeniu księdza Piotra</i>: proces, ukrzyżowanie, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa oraz symbole zaczerpnięte z Apokalipsy</p> <p>* próbuje rozwiązać zagadkę tajemniczego „czterdzieści i cztery”</p> <p>* dostrzega w idei polskiego mesjanizmu realizację mitu narodu wybranego</p> <p>* interpretuje obraz Walentego Wańkowicza <i>Mickie-</i></p>

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	
	Wiedomości	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń: <i>wicz improwizujący nad brzegiem morza, wiąże interpretację z pojęciem oniryzmu</i> * tłumaczy mesjanizm jako: pojęcie, filozofię, sposób na niepodległość
<p>5. „Nasz naród jak lawa”, czyli diagnoza polskiego społeczeństwa – czas realizacji: 1 godzina</p> <p>– fragment III części <i>Dziadów</i> (scena <i>Salon Warszawski</i>) – obraz Teofilia Antoniego Kwiatkowskiego <i>Bał w Hotelu Lambert</i> (<i>Polonez Chopina</i>)</p>	<p>– poznaje kontekst historyczny sceny w <i>Salonie Warszawskim</i></p>	<p>– samodzielnie analizuje tekst dramatu pod kątem zagadnień i poleceń zawartych w podręczniku</p> <p>– potrafi odwołać się do tekstu Marii Janion <i>Krwotok lawy</i></p> <p>– dokonuje w dowolnej formie diagnozy społeczeństwa polskiego pod zaborami, wykorzystując w tym celu różne środki przekazu</p> <p>– interpretuje obraz Jacka Malczewskiego <i>Melancho- lia</i> w kontekście oceny społeczeństwa polskiego</p> <p>– interpretuje w kontekście historycznym obraz Kwiatkowskiego <i>Bał w Hotelu Lambert</i></p> <p>* identyfikuje gości w salonie z ich historycznymi odpowiednikami</p>
<p>6. Droga na północ. Obraz Rosji w III części <i>Dziadów</i> – czas realizacji: 1 godzina</p> <p>– analiza fragmentów III części <i>Dziadów</i> (<i>Pomnik Piotra Wielkiego</i>, <i>Bał u Senatora</i>, <i>Do przyjaciół Moskali</i>) – obraz władcy absolutnego oraz państwa kierowanego za pomocą terroru, mechanizmy rządzące państwami totalitarnymi</p>	<p>– wykorzystuje wiadomości historyczne o carze Piotrze Wielkim i cesarzu Marku Aureliusz, zestawia je z opinią Mickiewicza</p>	<p>– pisze pracę na temat „Różne oblicza władców”, * odszukuje tekst <i>Do przyjaciół Moskali</i> i odnajduje w nim kontekst biograficzny Mickiewicza i rosyjskich dekabrystów</p> <p>* samodzielnie dokonuje interpretacji sceny <i>Bał u Senatora</i>, omawiając zawarty w niej obraz Rosji, totalitaryzmu i terroru carskiego, wskazuje konteksty historyczne tej sceny, identyfikuje jej bohaterów</p>

<p>7. Dziady – dlaczego arcydramat romantyczny? – czas realizacji: 1 godzina</p>	<ul style="list-style-type: none"> - cechy dramatu romantycznego, pojęcie arcydramatu romantycznego i cechy <i>Dziadów</i> predestynujące dzieło Mickiewicza do takiego ich określenia: brak trzech jednostki, fragmentaryczność scen, wizjonerstwo, historyzm, synkretyzm rodzajów, gatunków, sztuk, współlistnienie świata ludzi ze światem nadprzyrodzonym, tajemnicza postać głównego bohatera - podkreślenie roli wizji sennych i techniki oniryzmu w dramacie romantycznym 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcie arcydramatu romantycznego * rozumie rolę wizji sennych i oniryzmu w konstrukcji dramatu romantycznego na przykładzie III części <i>Dziadów</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje fragment monologu Konrada, osadza go w kontekście całego dramatu oraz innych romantycznych tekstów i pisze pracę „Funkcjonowanie motywu <i>exegi monumentum</i> w literaturze romantycznej” - korzysta z zebranej wcześniej bibliografii
<p>8. Kordian – portret psychologiczny pokolenia romantyków – czas realizacji: 1 godzina</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tekst Juliana Tuwima <i>Pogrzeb Słowackiego</i> - wizerunek Juliusza Słowackiego i jego rodziców (kalendarium, notatka biograficzna) - fragmenty dramatu Słowackiego <i>Kordian</i> - cechy typowe dla pokolenia romantyków: akt I (chory na chorobę wieku, egocentryk, marzyciel, młody, przedwcześnie dojrzały, znudzony życiem, bez celu i sensu, nadwrażliwy, nieszcześliwie zakochany, o skłonnościach samobójczych) akt II (samotny wędrowiec, rozczarowany światem, traci wiarę w miłość, sprawiedliwość, w Bogu) akt III (bojownik o wolność ojczyzny, poświęca się dla niej, idealista, marzyciel, patriota, samotny, nie lęka się śmierci) - <i>Kordian</i> jako wizerunek epoki i synteza losów pokolenia powstańców listopadowych oraz dramatu o dojrzewaniu 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie ideę dramatu Słowackiego, odbiera go jako obraz epoki romantycznej, a także syntezę losu pokolenia powstańców listopadowych oraz opowieść o dojrzewaniu i o mierzeniu się jednostki z wyzwaniami historii 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie pracuje z tekstem dramatu, zbiera materiały do charakterystyki bohatera według zamieszczonego w podręczniku wykresu - przedstawia na podstawie dramatu wizerunek pokolenia romantyków-powstańców
<p>9. „Jam jest posąg człowieka” – romantyczny samotnik w walce o ideały – czas realizacji: 2 godziny</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie znaczenie monologu na szczycie Mont Blanc w życiu Kordiana * osadza monolog Kordiana w kontekście historycznym 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje obraz Friedricha <i>Podróżnik po morzu chmur</i>, odnosi się do słów: „Jam jest posąg człowieka na posągu świata” - wskazuje na monolog jako próbę rozrachunku bohatera z własnym życiem 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje obraz Friedricha <i>Podróżnik po morzu chmur</i>, odnosi się do słów: „Jam jest posąg człowieka na posągu świata” - wskazuje na monolog jako próbę rozrachunku bohatera z własnym życiem

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	
	Wiadomości	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – odnajduje ideę mesjanizmu w haśle „Polska Winkelriedem narodów” – dostrzega motyw pielgrzyma w <i>Kordianie</i> – analizuje dokładnie monolog, osadza go w kontekście całego dramatu i pisze pracę domową „Trudna sztuka dorastania do czynu bohaterów literackich” * przygotowuje konspekt prezentacji na temat „Motyw góry w literaturze i sztuce romantyzmu”
10. * Poetycki testament romantyka – czas realizacji: 1 godzina		
<ul style="list-style-type: none"> * tekst Juliusza Słowackiego <i>Testament mój</i>, Adama Mickiewicza <i>Exegi monumentum</i>, Aleksandra Kamińskiego <i>Kamienie na szaniec</i> (przywołanie tekstu lektury z gimnazjum), Krzysztofa Kamila Baczyńskiego <i>Pokolenie</i> * analiza i interpretacja liryki romantycznej według określonego schematu * motyw <i>exegi monumentum</i> * pojęcie testamentu poetyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> * poznaje przykładowy schemat analizy romantycznego tekstu lirycznego * zapoznaje się z typowym dla epoki systemem obrazowania za pomocą efektywnych motywów 	<ul style="list-style-type: none"> * wyszukuje w tekście środki stylistyczne * dokonuje porównania sytuacji historycznej obu pokoleń, wskazuje na tragizm pokolenia Kolumbów * identyfikuje Kolumbów jako spadkobierców i wykończycieli testamentu Słowackiego
11. „Bom oto wstąpił w grób Agamemnona” – bolesny rozrachunek z historią – czas realizacji: 1 godzina (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – poemat Słowackiego <i>Grób Agamemnona</i> (fragmenty) – pojęcia: poezja rozrachunkowa, alegoria, symbol * funkcja motywów antycznych w obrębie tekstu poetyckiego * różne rodzaje nawiązań literackich 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje motywy antyczne oraz celowość ich wprowadzenia 	<ul style="list-style-type: none"> – bierze udział w dyskusji, odnosi się do oceny sądowego sądu Słowackiego o ojczyźnie i Polakach, odwołuje się do źródeł historycznych * wybiera jedno ze wskazanych nawiązań literackich (<i>Grób Agamemnona</i> Jana Lechonia bądź <i>Grób Tamerlana</i> Władysława Broniewskiego), dokonuje jego interpretacji, wskazuje na rodzaj nawiązania * wskazuje ironię romantyczną w utworze Słowackiego

Romantyczne wizje rewolucji		
1. Nie-Boska komedia – katastroficzna wizja przyszłości – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – fragmenty <i>Nie-Boskiej komedii</i> Zygmunta Krasńskiego oraz Jana Lechonia <i>Nie-Boska komedia</i> – notka biograficzna na temat Zygmunta Krasńskiego, kalendarium życia i twórczości – <i>Słownik literatury polskiej XIX wieku</i> – <i>Nie-Boska komedia</i> jako dramat: idej społecznych, historiozoficzny, katastroficzny, filozoficzny, metafizyczny – geneza dramatu w powiązaniu z kontekstem historycznym i biograficznym – pojęcia: poeta niedoskonały (przekiety), rewolucja, katastrofizm 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie zasadę polemiki ideologicznej, jej argumentację, frazeologię 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia w punktach koleje losu hrabiego Henryka jako: męża, ojca, poety, przywódcy Okopów św. Trójcy (mapa myśli) – potrafi wskazać, na czym polega dramat bohatera jako poety niedoskonatego (przekiętego) – przygotowuje charakterystykę hrabiego Henryka i Pankracego, odpowiada na pytanie, dlaczego poniesli klęskę * wskazuje funkcję motywu dziecka w <i>Nie-Boskiej komedii</i>, sporządza notatkę „Funkcje motywu dziecka w literaturze romantycznej” * odnosi się do opinii Aliny Witkowskiej zawartej w podręczniku, podejmuje dyskusję
2. Obraz rewolucji – „nie-boskiego” tworu historii – czas realizacji: 1 godzina		
<ul style="list-style-type: none"> – fragmenty <i>Nie-Boskiej komedii</i> Krasńskiego (scena w obozie rewolucjonistów, scena finałowa), Szewcy Witkacego i <i>Przedwiośnia</i> Stefana Żeromskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie i określa rewolucję jako nie-boski twór historii 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi odnieść się do tematu lekcji – dokonuje własnej interpretacji zakończenia dramatu * odnajduje konteksty historyczne (Wielka Rewolucja Francuska, rewolucje w Rosji itp.) * potrafi opisać obóz rewolucjonistów w kontekście Dantejskiego piekła * interpretuje zakończenie dramatu w kontekście heglizmu
3. Metafizyka Nie-Boskiej komedii – czas realizacji: 1 godzina (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – finałowa scena <i>Nie-Boskiej komedii</i> – pojęcia: metafizyka, dwudzielność 	<ul style="list-style-type: none"> * rozumie dwudzielną budowę dramatu * rozumie, na czym polega połączenie metafizyki i historii 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać, na czym polega metafizyczna walka dobra ze złem tocząca się w czwartym * potrafi zinterpretować kreację bohatera <i>Nie-Boskiej komedii</i> w kontekście jej wszystkich części

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
	Uczeń:	Wiadomości	Umiejętności
Uczeń:			
* dokonuje interpretacji wiersza Lechonia <i>Nie-Boska komedia</i> w historycznym i literackim kontekście biografii Krasieńskiego			
Litewskie Pompeje – wokół Pana Tadeusza			
1. Powrót na Kresy – czas realizacji: 1 godzina (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)			
<ul style="list-style-type: none"> – fragmenty eposu Adama Mickiewicza <i>Pan Tadeusz (Inwokacja, Epilog)</i> – projekcja filmu <i>Andrzeja Wajdy Pan Tadeusz</i> – pojęcia: mała ojczyzna, Kresy – przestżeń geograficzna eposu – mała ojczyzna jako: krajobraz, rzeka, drzewa, tradycja, obyczaje regionu, legendy, baśnie, historia, potrawy regionalne, zapach, krewni, przyjaciele, sąsiedzi, zwierzęta, ubiór, taniec, religia, dom rodzinny 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje i rozumie pojęcia ojczyzny i małej ojczyzny, potrafi je różnicować 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje małą ojczyznę z: przestrzenią geograficzną, krajobrazem i jego składnikami, tradycją, obyczajami regionu, religią, krewnymi, przyjaciółmi, legendami, baśniami, tańcem, ubiorem, domem rodzinnym – zna na pamięć <i>Inwokację</i> lub wybrane fragmenty <i>Epilogu</i> * odnajduje w eposie wizerunki małej ojczyzny i osadza je w kontekstach <i>Inwokacji</i> i <i>Epilogu</i> * porównuje obraz małej ojczyzny u Mickiewicza ze znanymi sobie utworami twórców kresowych – Miłosza i Konwickiego 	
2. Historia wkracza do Sopolcowa – czas realizacji: 2 godziny			
<ul style="list-style-type: none"> – fragment <i>Pana Tadeusza</i> (koncert Jankiela) – obrazy Michala Elwira Andriollego <i>Koncert Jankiela</i> oraz <i>Polonez</i> – wiersz Jana Lechonia <i>Śmierć Mickiewicza</i> – pojęcia: arkadia, idylla, sielanka, historia żywa * motyw tańca w narodowej epopei 	<ul style="list-style-type: none"> – utrwala pojęcia: arkadia, idylla, sielanka, historia żywa 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje scenę koncertu Jankiela jako syntezę historii Polski, potrafi odnieść się do konkretnych wydarzeń i postaci historycznych * wykonuje samodzielnie mapę myśli obrazującą motyw arkadii w literaturze – interpretuje wiersz Lechonia w kontekście epopei, biografii Mickiewicza i rozważań o małej ojczyźnie * opracowuje motyw tańca i jego funkcje w <i>Panu Tadeuszu</i> * wysłuchuje <i>Poloneza</i> Ogińskiego, odnajdując w nim treści narodowe i patriotyczne 	

Idea pielgrzymowania do wolności – czas realizacji: 1 godzina		
<ul style="list-style-type: none"> - <i>Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego</i> Adama Mickiewicza - fragmenty utworów XX-wiecznych traktujących o nostalgii (Edward Słoiński, <i>Na obczyźnie</i>, Kazimierz Wierzyński, <i>Pielgrzymom z 1940 roku</i>, Kazimiera Iłkiewiczówna, <i>Gwiazda Pielgrzyma</i>) - idea pielgrzymki w znaczeniu: realnym, metafizycznym, romantycznym 	<ul style="list-style-type: none"> - zapoznaje się z biografią Mickiewicza ujętą jako pielgrzymowanie do wolności 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie ideę pielgrzymowania do wolności, osadza ją w kontekście <i>Ksiąg narodu i pielgrzymstwa polskiego</i> - interpretuje obrazy Bellangé i Delacroix - wykonuje mapę obrazującą pielgrzymowanie Mickiewicza do wolności – od Nowogródka po sarkofag w katedrze na Wawelu
Romantyczne konwencje pięknego umierania – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> - utwór Juliusza Słowackiego <i>Sowiński w okopach Wolf</i>, Adama Mickiewicza <i>Śmierć pułkownika, Konrad Wallenrod</i> (fragment śmierci dotyczący Konrada) oraz <i>Do matki Polki</i>, obrazy Artuta Grotgera z cyklu <i>Polonia</i> - romantyczne konwencje pięknego umierania za ojczyznę (z bronią w ręku, na polu bitwy), heroizacja śmierci niegodnej poniesionej w imię wolności (samobójstwo, szubienica) 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcie sakralizacji i idealizacji scen śmierci bohaterów - rozpoznaje pojęcia: śmierć heroiczna, śmierć niegodna 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wskazać rycerski etos umierania w literaturze (np. Roland, Stefan Czarniecki, ks. J. Poniatowski, Mohort, Wołodyjowski)
Zagadnienia językowe		
1. Stylizacja biblijna jako jedna z odmian stylizacji językowej – czas realizacji: 1 godzina		
<ul style="list-style-type: none"> - pojęcie stylizacji biblijnej 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcie stylizacji jako świadomego zabiegu artystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na rodzaje stylizacji (dialektyzacja, archaizacja) - dokonuje językowej analizy fragmentów <i>Ksiąg narodu i pielgrzymstwa polskiego</i>, odwołując się do stylizacji biblijnej
2. Terytorialne odmiany polszczyzny – czas realizacji: 1 godzina		
<ul style="list-style-type: none"> - pojęcia: terytorialne odmiany polszczyzny, dialekt, gwara, gwara kresowa - cechy gwar kresowych 	<ul style="list-style-type: none"> - poznaje charakterystyczne cechy gwary kresowej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje w tekście <i>Pana Tadeusza</i> słownictwo o charakterze kresowym - w tekstach radiowego kabaretu „Wesoła lwowska fa-la”, zwłaszcza w dialogach Szczepcia i Tońcia, wskazuje elementy gwary kresowej (fonetyczne, leksykalne)

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
		Wiedomości	Umiejętności
Uczeń:		Uczeń:	
3. Charakterystyczne cechy języka i stylu utworów romantycznych – czas realizacji: 1 godzina			
– pojęcie stylu i cechy stylu romantycznego	– poznaje pojęcie stylu – rozumie, czym jest styl konkretnej epoki i konkretnego pisarza	– potrafi wskazać właściwości stylu, rozróżnia styl publicystyczny, naukowy, artystyczny, potoczny – wskazuje cechy stylu romantycznego w <i>Panu Tadeuszu</i>	
4. Orientalizmy w języku polskim – czas realizacji: 1 godzina			
– omówienie pojęcia orientalizmu – znaczenie wyrazów orientalnych (praca ze słownikami)	– poznaje pojęcie orientalizmu	– tłumaczy znaczenie orientalizmów – doskonalą sztukę posługiwania się słownikami – układa opowiadanie (100–120 słów) z użyciem wyrazów orientalnych – wskazuje orientalizmy w wybranym sonecie cyklu <i>Sonetów krymskie</i> lub kasydzie Adama Mickiewicza	
Twórczość Cypriana Norwida			
1. Cyprian Norwid – artysta wszechstronny – czas realizacji: 1 godzina			
– kalendarium i nota biograficzna twórcy – wykres autorstwa Mariana Plechala ilustrujący tematykę utworów Cypriana Norwida	– rozumie, na czym polega bycie artystą wszechstronnym – poznaje biografie Norwida, osadza ją w kontekście innych romantycznych biografii	– potrafi zinterpretować wykres Mariana Plechala zamieszczony w podręczniku	
2. „Odpowiednie dać rzeczy słowo” – czas realizacji: 1 godzina			
– utwory Cypriana Norwida: <i>Ogólniki, Pióro, Na zgon poezji, Do Nikodema Biernackiego, Promethidion</i> (fragmenty) – analiza wymienionych tekstów pod kątem roli artysty i sztuki – pojęcie słów kluczy	– rozumie, że odkrywanie przez artystę prawdy o świecie uzależnione jest od jego wieku i życiowych doświadczeń – rozumie, że celem sztuki jest „odpowiednie dać rzeczy słowo”, czyli przekazać prawdę – wie, że słowo „prawda” jest słowem kluczem w poezji Norwida – uświadamia sobie, że artysta musi być niezależny	– pisze odezwę do współczesnych poetów, by stali na straży wartości moralnych – odnajduje w poezji Norwida klasyczne platońskie wartości: prawdę, dobro, piękno	

<p>3. Fortepian Szopena – czyli o ideale sztuki doskonałej – czas realizacji: 1 godzina</p>	
<p>– fragment utworu Cypriana Norwida <i>Fortepian Szopena</i> oraz rysunek Teofila Kwiatkowskiego <i>Chopin na łóżu śmieci</i></p> <p>– motywy biblijne w utworze Norwida</p>	<p>– rozumie idee Norwida, aby czynić z odbiorcy osobę dopełniającą dzieło przez zmuszenie go do wysiłku intelektualnego</p>
<p>– osadza wiersz w kontekstach biografii Chopina i Norwida, których los zetknął w Paryżu, sporządza na ten temat notatkę</p> <p>– interpretuje wiersz, zwraca uwagę na obecne w tekście słowa kluczowe</p>	<p>– osadza wiersz w kontekstach biografii Chopina i Norwida, których los zetknął w Paryżu, sporządza na ten temat notatkę</p> <p>– interpretuje wiersz, zwraca uwagę na obecne w tekście słowa kluczowe</p>
<p>4. „Słowo jest czynu testamentem” – czas realizacji: 1 godzina</p>	
<p>– elegia Norwida <i>Na zgon poezji</i> oraz nawiązanie do twórczości poety w utworze Jacka Kaczmarskiego <i>Ostatnie dni Norwida</i></p> <p>– omówienie pojęć: elegia, stylizacja językowa</p>	<p>– przypomina sobie cechy gatunku, jakim jest elegia, wskazuje na jej rodzowość</p> <p>– rozumie, że koncepcja sztuki według Norwida, opiera się na idei łączności sztuki, rzemiosła, przemysłu i wiedzy</p>
<p>– interpretuje fragmenty <i>Promethidiona</i> i elegię <i>Na zgon poezji</i></p> <p>– stosuje pojęcia stylu, stylizacji, wskazuje rodzaj stylizacji w tekście Kaczmarskiego <i>Ostatnie dni Norwida</i></p> <p>– pisze pracę: „W kontekście wiersza <i>Na zgon poezji</i> napisz wypracowanie na temat kondycji poezji po czątków XXI wieku, wykazując aktualność romantycznej myśli Norwida”</p>	<p>– interpretuje fragmenty <i>Promethidiona</i> i elegię <i>Na zgon poezji</i></p> <p>– stosuje pojęcia stylu, stylizacji, wskazuje rodzaj stylizacji w tekście Kaczmarskiego <i>Ostatnie dni Norwida</i></p> <p>– pisze pracę: „W kontekście wiersza <i>Na zgon poezji</i> napisz wypracowanie na temat kondycji poezji po czątków XXI wieku, wykazując aktualność romantycznej myśli Norwida”</p>
<p>5. „Syn – minie pismo, lecz ty spomnisz wnuku...” . Motyw exegi monumentum w poezji Norwida i bolesne pytanie o kondycję człowieka w świecie – czas realizacji: 1 godzina (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p>	
<p>– fragmenty utworów Cypriana Norwida <i>Vade-mecum</i>, <i>Coś ty Atenom...</i>, <i>Pielgrzym</i>, <i>Larwa</i></p> <p>– litografia <i>Solo (Melancholia)</i> oraz rysunek <i>Pielgrzym</i> Cypriana Norwida</p> <p>– obraz Adama Chmielowskiego</p>	<p>– rozumie, na czym polega stosunek Norwida do wielkich poprzedników</p>
<p>– odnajduje w tekście motyw <i>exegi monumentum</i></p> <p>– samodzielnie analizuje wiersz <i>Coś ty Atenom...</i></p> <p>– analizuje wiersz <i>Larwa</i> w kontekście współczesności</p> <p>* interpretuje litografię Norwida</p> <p>* przygotowuje 15-minutową prezentację „Motyw pielgrzyma w literaturze i sztuce romantycznej”, odwołując się do wiadomości z poprzednich lekcji</p> <p>* interpretuje obraz <i>Ecce Homo</i>, odpowiadając na pytanie, dlaczego przywołano go w kontekście wiersza <i>Larwa</i></p>	<p>– odnajduje w tekście motyw <i>exegi monumentum</i></p> <p>– samodzielnie analizuje wiersz <i>Coś ty Atenom...</i></p> <p>– analizuje wiersz <i>Larwa</i> w kontekście współczesności</p> <p>* interpretuje litografię Norwida</p> <p>* przygotowuje 15-minutową prezentację „Motyw pielgrzyma w literaturze i sztuce romantycznej”, odwołując się do wiadomości z poprzednich lekcji</p> <p>* interpretuje obraz <i>Ecce Homo</i>, odpowiadając na pytanie, dlaczego przywołano go w kontekście wiersza <i>Larwa</i></p>
<p>6. Tęsknota za krajem rodzinnym – czas realizacji: 1 godzina</p>	
<p>– analiza porównawcza tekstów literackich z różnych epok – mapa myśli (Cyprian Norwid <i>Moja piosnka II</i>, Antoni Słonimski <i>Dwie ojczyzny</i>, Juliusz Słowacki <i>Smutno mi, Boże</i>)</p>	<p>– poznaje symbolikę patriotyczną</p>
<p>– interpretuje utwór, przywołując bogactwo literackich motywów romantycznych składających się na obraz utraconej ojczyzny (np. bociany, chleb, modlitwa, drzewa); sporządza mapę myśli</p>	<p>– interpretuje utwór, przywołując bogactwo literackich motywów romantycznych składających się na obraz utraconej ojczyzny (np. bociany, chleb, modlitwa, drzewa); sporządza mapę myśli</p>

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	
	Wiadomości	Umiejętności
– obraz Józefa Chelmońskiego <i>Bociąny</i>	Uczeń: – dokonuje analizy porównawczej <i>Mojej piosnki II z Hymnem (Smutho mi, Boże)</i> Juliusza Słowackiego * dokonuje analizy porównawczej wierszy <i>Moja piosnka II</i> i <i>Dwie ojczyzny</i> oraz wyjaśnia, na czym polega nawiązanie do romantycznego motywu ojczyzny w wierszu poety epoki dwudziestolecia międzywojennego	Uczeń: – dokonuje analizy porównawczej <i>Mojej piosnki II z Hymnem (Smutho mi, Boże)</i> Juliusza Słowackiego * dokonuje analizy porównawczej wierszy <i>Moja piosnka II</i> i <i>Dwie ojczyzny</i> oraz wyjaśnia, na czym polega nawiązanie do romantycznego motywu ojczyzny w wierszu poety epoki dwudziestolecia międzywojennego
Motywy literackie popularne w romantyzmie – czas realizacji: 3 godziny		
– pojęcie motywu, funkcja motywu, rodzaje motywów – wybrane motywy: anioła, miłości, powstania, wody	– poznaje i rozumie pojęcie motywu literackiego, potrafi wskazać jego rodzaj i funkcje pełnione w dziele romantycznym – rozumie zasadę powtarzalności motywów w różnych tekstach kultury	– potrafi samodzielnie odszukać motyw w utworze, wykorzystując w pracy słowniki i wiadomości z podręcznika – opracowuje z grupą funkcje wybranego motywu w literaturze romantycznej – wyszukuje w Internecie ikonografię do zaprezentowanych w podręczniku motywów (anioła, miłości, powstania, wody)
Epistolografia i pamiętnikarstwo		
1. O romantycznej sztuce pisania listów – czas realizacji: 1 godzina		
– wybrane listy Zygmunta Krasińskiego i Juliusza Słowackiego – pojęcie epistolografii	– pogłębia rozumienia pojęcia epistolografii	– potrafi sporządzić notatkę o romantycznym sposobie wyrażania uczuć w korespondencji, dokonuje porównania ze współczesną korespondencją – potrafi wskazać środki językowe typowe dla stylu romantycznego
2. Pamiętniki romantyków – czas realizacji: 1 godzina		
– pamiętnik jako forma literacka – zagadnienie narracji pamiętnikarskiej	– rozumie rolę pamiętników pisanych w epoce romantyzmu – poznaje wyznaczniki gatunkowe pamiętnika i narracji pamiętnikarskiej – widzi zależność między wydarzeniami historycznymi, takimi jak powstanie listopadowe czy styczniowe, a wzmogoną falą wspomnień w literaturze	– pisze „Kartę z pamiętnika wygnança na Sybir”, nadsłując romantyczny styl pamiętnikarski

Sztuka i moda romantyczna – czas realizacji: 3 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – albumy z ilustracjami prezentującymi sztukę romantyczną, płyty CD z muzyką romantyczną, programy multimedialne – tendencje w malarstwie, muzyce i modzie romantycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje tendencje w romantycznej modzie, łączy ją z literaturą (omawia wpływ literatury na modę, wie, że artyści byli kreatorami mody romantycznej, podaje przykłady, omawiając fotografie w podręczniku) 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cechy malarstwa romantycznego: nowe spojrzenie na przyrodę, historyzm, przekształcenia warsztatowe (koloryt, kompozycja, symbolizm), wizjonerstwo, samotność bohatera – wymienia przedstawicieli malarstwa romantycznego, interpretuje ich obrazy – podaje cechy muzyki romantycznej: baśniowość, fantastykę, ludowość, wprowadzanie treści historycznych do oper i pieśni, modę na miniatury instrumentalne – wymienia kompozytorów epoki, podaje przykłady dzieł * przygotowuje pracę „Romantyczne wizerunki kobiet i mężczyzn ”
Dziedzictwo polskiego romantyzmu i synteza epoki – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – utwór Kazimierza Wierzyńskiego <i>Biblia polska</i> (fragmenty) – wykres „Dziedzictwo polskiego romantyzmu” podsumowujący wartości ideowe i artystyczne epoki 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na wartości ideowe i artystyczne romantyzmu: hasła wolności, niepodległości, demokracji, republikanizmu, walki za wolność powszechną – wskazuje na wartości artystyczne romantyzmu: nowe gatunki literackie, przekształcanie starych gatunków, wzbogacanie poetyki, nowy typ narratora, nowy typ bohatera literackiego, rozwinięcie prozy poetyckiej, epistolografii, pamiętnikarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje tekst Wierzyńskiego, odnajdując nawiązania do utworów romantycznych – interpretuje tytuł <i>Biblia polska</i> w odniesieniu do romantycznego dziedzictwa * wykonuje <i>portfolio</i> wybranego artysty romantycznego (Mickiewicz, Słowacki, Krasinski, Norwid, Chopin, Michałowski, Grottger)
Klasa II, semestr II: Pozytywizm. Młoda Polska		
Program pozytywistyczny – czas realizacji: 3 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – program polskiego pozytywizmu i jego filozoficzne inspiracje – ideaty, wartości i postawy w rzeczywistości popowstaniowej – etos pracy zastępujący etos walki – wartości i idee pozytywistyczne w kontekście epoki romantyzmu – związek utworu Adama Asnyka <i>Do młodych</i> z ideami pozytywistycznymi 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie i pochodzenie nazwy „pozytywizm” – wymienia i definiuje podstawy światopoglądu pozytywistycznego – poznaje ramy czasowe pozytywizmu w Polsce * poznaje genezę społeczno-polityczno-ekonomiczną pozytywizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje hasła polskiego pozytywizmu * odnajduje elementy programowe w tekstach publicystycznych i filozoficznych

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Wiedomości		Umiejętności	
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	
Zalety krótkiej formy – czas realizacji: 3 godziny			
<ul style="list-style-type: none"> – lektura noweli Bolesława Prusa <i>Kamizelka</i> oraz Marii Konopnickiej <i>Mendeł Gdański</i> – cechy gatunkowe noweli – problematyka noweli pozytywistycznej, nowy typ bohatera, najczęstsze motywy – stylizacja środowiskowa – problematyka etyczna noweli – społeczna rola noweli (np. kwestia antysemityzmu) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie stylizacji * rozumie pojęcie tolerancji i asymilacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i charakteryzuje elementy świata przedstawionego w noweli – rozpoznaje punkt kulminacyjny fabuły – odtwarza i ilustruje przykładami z tekstu argumentację bohaterów noweli – formułuje wnioski na temat postaw społecznych – wyszukuje w tekście elementy charakterystyki bezpośredniej i pośredniej bohaterów – analizuje kompozycję noweli – określa funkcję rekwiytu w tekście literackim – proponuje interpretację tytułu utworu * identyfikuje w tekście literackim fragmenty o charakterze publicystycznym * analizuje stosunek narratora do świata przedstawionego * rozpoznaje konstrukcyjny model noweli z sołem * charakteryzuje narratora * rozpoznaje retrospekcję * określa cechy gatunkowe noweli i opowiadania 	
Założenia pozytywistyczne w literaturze – Nad Niemnem Elzy Orzeszkowej – czas realizacji: 3 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)			
<ul style="list-style-type: none"> – praca jako miernik wartości człowieka w utworze – stosunek do przeszłości powstańczej w <i>Nad Niemnem</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje treść utworu 	<ul style="list-style-type: none"> – określa przesłanie ideowe utworu – określa stosunek pozytywistów do powstania styczniowego – wymienia i charakteryzuje elementy świata przedstawionego we fragmentach powieści – rozpoznaje nawiązania kulturowe w <i>Nad Niemnem</i> (m.in. do <i>Pana Tadeusza</i>) * analizuje stosunek narratora do świata przedstawionego * wykrywa stylizację biblijną i określa jej funkcję * identyfikuje elementy topiki chrześcijańskiej w utworze 	

		* dowodzi związku przesłania ideowego utworu z programem epoki
Idealiści w konfrontacji z rzeczywistością – <i>Lalka</i> Bolesława Prusa – czas realizacji: 5 godzin (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – struktura głównych wątków narracyjnych <i>Lalki</i>, rola epizodów w utworze – narracja w powieści, styl narracji pierwszo- i trzecioosobowej – obraz społeczeństwa – złożoność kreacji bohaterów, różne sposoby charakteryzowania postaci – indywidualizacja języka postaci, język bohaterów w dialogach i monologach – typowość i indywidualizacja postaci – realizm powieści 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje treść utworu, jego główne wątki oraz charakter narracji 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i charakteryzuje elementy świata przedstawionego w powieści – klasyfikuje bohaterów – charakteryzuje bohaterów i środowiska społeczne ukazane w <i>Lalce</i> – identyfikuje różne typy narratorów w <i>Lalce</i> i określa ich kompetencje – wykrywa w tekście przykłady mowy zależnej, niezależnej i pozornie zależnej – rozróżnia w charakterystyce Wokulskiego cechy typowe dla romantyzmu i pozytywizmu – dowodzi swoich opinii, posługując się cytatami w funkcji argumentacyjnej – porównuje opisy miast w tekście – konfrontuje modele miłości w powieści Prusa z ideą miłości romantycznej – analizuje język postaci (socjolekty i idiolekty) – porównuje różne sposoby charakteryzowania bohaterów – analizuje procesy społeczne opisane w utworze – interpretuje tytuł powieści w kontekście treści i kompozycji utworu – analizuje wpływ sytuacji społecznej i politycznej na losy bohaterów – wykrywa w tekście elementy potwierdzające kryzys światopoglądu pozytywistycznego – wyjaśnia sceny o charakterze metaforycznym – identyfikuje konteksty kulturowe
„Ku pokrzepieniu serc” – <i>Potop</i> Henryka Sienkiewicza – czas realizacji: 5 godzin (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – tło historyczne utworu – cechy powieści historycznej – kompozycja, wątek historyczny i romansowy 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie ideę „krzepienia serc” 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i charakteryzuje elementy świata przedstawionego w powieści – definiuje cechy powieści historycznej

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	
	Wiedomości	Umiejętności
<ul style="list-style-type: none"> – kreacja bohaterów, ich system wartości – związki utworu z tradycją sarmacką – archaizacja – kreacja narratora – <i>Potop</i> w świetle krytyki pozytywistycznej i późniejszej – dzieło literackie a jego adaptacja, język filmu 		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizuje sposób ujęcia wydarzeń historycznych w powieści – analizuje źródła popularności powieści historycznej w epoce pozytywizmu – klasyfikuje bohaterów i charakteryzuje ich – ustala i ocenia motywy postępowania bohaterów – odtworza świat wartości bohaterów – identyfikuje elementy światopoglądu sarmackiego w kreacji bohaterów – omawia stosunek różnych grup społecznych do ojczyzny – analizuje model patriotyzmu wpisany w kreację bohaterów – opisuje obyczaje ukazane w utworze – wyjaśnia pojęcie mitu kompensacyjnego – wyjaśnia istotę stylizacji – wyszukuje w tekście archaizmy – określa funkcje stylizacji w tekście literackim * ocenia wartość informacyjną powieści historycznej * ocenia stosunek autora do postaci historycznych na podstawie tekstu * identyfikuje w powieści elementy mesjanistyczne * analizuje kształt scen batalistycznych * wykrywa w tekście elementy mitu sarmackiego * wskazuje elementy różnych gatunków literackich w tekście * określa typy archaizmów * analizuje język wybranej postaci * porównuje powieściową i filmową kreację bohatera * stosuje podstawowe pojęcia z języka filmu * ocenia adaptację filmową powieści

Styl i stylizacja – czas realizacji: 3 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – pojęcie stylu i stylizacji – kryteria poprawności stylistycznej – harmonia stylistyczna * idiolekt, indywidualizacja języka w literaturze – stylizacja biblijna, archaiczna, gwarowa – cechy stylu pozytywistycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje i stosuje pojęcia stylu i stylizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – ustala przynależność stylistyczną wyrazów – rozpoznaje błędy stylistyczne – koryguje błędy * określa czynniki wpływające na kształt stylistyczny tekstu * charakteryzuje cechy stylu autora i epoki
Frazeologia – czas realizacji: 1 godzina		
<ul style="list-style-type: none"> – istota związku frazeologicznego – poprawność stosowania stałych związków frazeologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje istotę związku frazeologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> – ustala łączliwość wyrazów – podaje znaczenie frazeologizmu – rozpoznaje błędy frazeologiczne – koryguje błędy frazeologiczne * rozpoznaje innowacje frazeologiczne * odróżnia innowacje uzasadnione od błędów frazeologicznych
O naturze człowieka – Zbrodnia i kara Fiodora Dostojewskiego – czas realizacji: 5 godzin (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – cechy powieści psychologiczne – dyskusja filozoficzna w utworze – etyczna problematyka <i>Zbrodni i kary</i>, wartości uniwersalne w utworze – kreacja bohaterów 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy powieści psychologicznej * zna zjawisko polifoniczności powieści 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje podstawowe elementy świata przedstawionego w powieści – rozpoznaje wątki – klasyfikuje bohaterów – konstruuje charakterystykę bohatera, wykorzystując różne elementy kreacji postaci – dokonuje charakterystyki porównawczej – dostrzega zagrożenia wynikające z chaosu idei * ocenia skutki wyborów bohatera * ustala świat wartości bohaterów literackich * rozpoznaje inspiracje filozoficzne w powieści
Narodziny modernizmu – czas realizacji: 3 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – utwory: <i>Statek pijany</i> Artura Rimbauda, <i>Confiteor</i> Stanisława Przybyszewskiego (fragment), <i>Albatros</i> Charlesa Baudelaire'a, <i>Eviva l'arte!</i>, <i>Koniec wieku XIX, Nie wierzę w nic...</i>, <i>Lubię, kiedy kobieta</i> oraz <i>Ja, kiedy usta</i> Kazimierza Przerwy-Tejmajera, <i>Niemoc</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie hasło „sztuka dla sztuki” * wyjaśnia podstawowe założenia filozofii Schopenhauera i Nietzschego * wyjaśnia relację między artystą a odbiorcą w Młodej Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postawę dekadencją i ustala jej źródła – charakteryzuje podmiot liryczny – określa temat, ideę wiersza – analizuje wersyfikację

Osiągnięcia ucznia	
Treści nauczania	Umiejętności
Wiadomości	Uczeń:
<p>Paula Verlaine'a, <i>O, przyjdź!</i> Stanisława Korab-Brozowskiego, <i>Kowal</i> Leopolda Staffa i współczesne nawiązania literackie: <i>Prośba</i> Rafała Wojaczka, <i>Kto jest poetą</i> Tadeusza Różewicza, <i>Wieczór autor-ski</i> Wisławy Szymborskiej oraz <i>Kanon</i> Stanisława Grochowiaka</p> <ul style="list-style-type: none"> - fragmenty tekstów filozoficznych Nietzschego i Schopenhauera - zjawiska zachodzące na przełomie XIX i XX wieku i ich wyraz w filozofii epoki * kryzys filozofii pozytywistycznej * założenia filozofii Schopenhauera i Nietzschego - nowe tematy i postawy w literaturze (dekadentyzm, nietzscheanizm) - koncepcja artysty i literatury, kult sztuki - zmiany obyczajowe, cyganeria artystyczna - erotyzm w liryce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje środki stylistyczne w wierszach - proponuje interpretację metafor * rozpoznaje w tekście wyznaczniki postawy dekadentckiej * analizuje sytuację liryczną * określa funkcję środków stylistycznych * charakteryzuje stosunek podmiotu lirycznego do wartości * charakteryzuje i porównuje postawy artystów w utworach modernistycznych i współczesnych * wykrywa inspiracje filozoficzne w liryce młodopolskiej * wykorzystuje kontekst filozoficzny do interpretacji utworu * porównuje teksty filozoficzne i literackie
<p>Kierunki i style – czas realizacji: 2 godziny</p> <ul style="list-style-type: none"> - utwory: <i>Sztuka poetycka</i> Paula Verlaine'a, <i>Melodia mgieł nocnych</i>, <i>Widok ze Świnicy do Doliny Wierchcichej</i> oraz <i>W Zatoce Neapolitańskiej</i> Kazimierza Przeny-Tejmajera, <i>Krzak dzikiej róży</i> Jana Kaspro-wicza, fragment <i>Zmierzchu</i> Stefana Żeromskiego - impresjonizm i symbolizm w malarstwie i literaturze - synteza sztuk w literaturze - psychizacja natury, nastrojowość 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie nazw „impresjonizm” i „symbolizm” * wskazuje źródła impresjonizmu
	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje teksty o charakterze impresjonistycznym i symbolicznym - wskazuje podstawowe elementy techniki impresjonistycznego obrazowania w liryce - określa nastrój wiersza - wskazuje symbole - charakteryzuje podmiot liryczny - określa temat i ideę utworu - charakteryzuje rytmikę wiersza - analizuje jego warstwę brzmieniową * określa związki impresjonizmu z innymi dziedzinami sztuki * określa funkcję środków stylistycznych * proponuje interpretację symboli

		<ul style="list-style-type: none"> * nazywa ujawniane przez podmiot liryczny stany emocjonalne * charakteryzuje stosunek podmiotu lirycznego do świata * dokonuje analizy porównawczej tekstów
Od buntu do afirmacji – czas realizacji: 3 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – utwory: <i>Dies irae</i>, <i>Księga ubogich</i> oraz <i>Hymn św. Franciszka z Asyżu</i> (fragmenty) Jana Kasprowicza, <i>Deszcz jesienny</i>, <i>Sonet szalony</i> i <i>Przedśpiew</i> Leopolda Staffa – katastrofizm, ekspresjonizm, klasycyzm, franciszkanizm w literaturze – malarskie inspiracje ekspresjonizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcie ekspresjonizmu – wskazuje podstawowe środki artystycznego wyrazu charakterystyczne dla tego kierunku * wskazuje źródła ekspresjonizmu * określa związki ekspresjonizmu z innymi dziedzinami sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście elementy ekspresjonizmu – charakteryzuje podmiot liryczny – określa temat i ideę utworu – wskazuje w tekście nawiązania biblijne – wskazuje inspiracje filozoficzne w liryce – identyfikuje elementy postawy franciszkańskiej w utworze – porównuje postawy manifestowane w różnych tekstach * określa funkcje środków stylistycznych * nazywa ujawniane przez podmiot liryczny stany emocjonalne * analizuje i określa funkcje występujących w tekście motywów biblijnych * porównuje funkcje kompozycji, wersyfikacji i środków stylistycznych w tekstach
Bohater na trudne czasy – Ludzie bezdomni Stefana Żeromskiego – czas realizacji: 5 godzin		
<ul style="list-style-type: none"> – obraz życia środowisk społecznych w utworze; naturalistyczna technika opisu – psychologiczny i socjologiczny portret bohaterów – cechy powieści młodopolskiej – luźna kompozycja, funkcja epizodów, typy narracji – impresjonizm i symbolizm w utworze 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcie inteligenta – wymienia cechy powieści młodopolskiej * wskazuje elementy kluczowe w biografii bohaterów 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje podstawowe elementy świata przedstawionego w powieści – interpretuje tytuł utworu – streszcza losy bohaterów – ustala świat wartości bohaterów literackich – charakteryzuje i ocenia typ bohatera społecznika – używa cytatów w funkcji argumentacyjnej – identyfikuje różne typy narratorów – interpretuje sceny o charakterze symbolicznym – rozpoznaje elementy naturalizmu i impresjonizmu w tekście epickim – określa funkcje stylizacji w tekście literackim

Osiągnięcia ucznia	
Wiadomości	Umiejętności
<p>Uczeń:</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> * wykrywa w powieści elementy różnych estetyk młodo polskich * proponuje interpretację symboli * wskazuje cechy stylu pisarza
<p>Treści nauczania</p>	
<p>„A to Polska właśnie” – <i>Wesele</i> Stanisława Wyspiańskiego – czas realizacji: 6 godzin (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wielka Reforma Teatralna – geneza <i>Wesela</i> – obraz społeczeństwa na tle problemów społeczno-politycznych i historii – symbolizm dramatu – cechy dramatu młodopolskiego – literackie sposoby kreowania plastyczności i muzyczności dramatu – przestrzeń symboliczna i realistyczna w filmie, filmowe środki wyrazu (adaptacja <i>Wesela</i>) 	<p>– poznaje genezę <i>Wesela</i> i prototypy bohaterów</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa funkcję elementów scenografii – różni sceny realistyczne i symboliczne – określa funkcję elementów malarskich i muzycznych w tekście – ustala temat przewodni wskazanych dialogów – charakteryzuje postać na podstawie jej wypowiedzi – analizuje relacje między przedstawicielami różnych grup społecznych – wyjaśnia istotę chłopomanii – wskazuje i interpretuje podstawowe symbole – określa funkcję osób dramatu – wskazuje elementy stylizacji gwarowej w tekście literackim i określa jej funkcje * rozpoznaje różne konwencje literackie w tekście * dowodzi synkretyczności dzieła * wykrywa aluzje literackie i historyczne w tekście * porównuje tekst dramatu z adaptacją filmową * wyjaśnia sens zmian wprowadzonych przez adaptatora * rozpoznaje <i>Wesele</i> jako źródło inspiracji współczesnych tekstów kultury
<p>Człowiek wobec rytmu natury – <i>Chłopi</i> Władysława Reymonta – czas realizacji: 4 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p>	<p>Człowiek wobec rytmu natury – <i>Chłopi</i> Władysława Reymonta – czas realizacji: 4 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p>
<ul style="list-style-type: none"> – życie społeczności wiejskiej na tle natury, liturgiczny i przyrodniczy kalendarz regulujący życie chłopów – mitologizacja egzystencji chłopskiej – realistyczna, naturalistyczna i symboliczna konwen- 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje elementy świata przedstawionego – wyjaśnia celowość zastosowanej struktury powieści – odtworza hierarchię wartości jednostek zbiorowości – charakteryzuje i ocenia bohaterów

<p>cja opisu, elementy impresjonizmu w utworze</p> <ul style="list-style-type: none"> - kreacja bohaterów - hierarchia wartości mieszkańców wsi - dialektyzacja - cechy powieści młodopolskiej, cechy epopei w utworze - różne typy narracji w utworze 		<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia motywy postępowania bohaterów - dostrzega i nazywa różne konwencje artystyczne w tekście - analizuje stylizację w tekście, określa jej funkcje - wykrywa wpływ różnych porządków na życie bohaterów * dowodzi obecności determinizmu biologicznego, społecznego i ekonomicznego w losach bohaterów * charakteryzuje różne wcielenia narratora * dowodzi epopeiczności <i>Chłopów</i> * dowodzi mityzacji świata przedstawionego * rozpoznaje i interpretuje sceny o charakterze symbolicznym
Słownictwo i inne sposoby bogacenia polszczyzny – czas realizacji: 2 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> - słownictwo budowa wyrazów - funkcja zapożyczeń w języku - neosemantyzmy 	<ul style="list-style-type: none"> - poznaje podstawowe pojęcia z zakresu słownictwa - poznaje podstawowe sposoby wzbogacania słownictwa - wyjaśnia pojęcie zapożyczeń 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje modele słownictwa - rozpoznaje neosemantyzmy - wyjaśnia znaczenia wyrazów - posługuje się słownikiem wyrazów obcych i słownikiem języka polskiego - wskazuje polskie odpowiedniki wyrazów zapożyczonych * dokonuje analizy słownictwowej wyrazów * tworzy neologizmy * ustala podstawę słownictwową wyrazu
Podróż w głąb ludzkiej natury – Jądro ciemności Josepha Conrada – czas realizacji: 3 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> - psychika człowieka w sytuacji próby - etyczna problematyka utworu, etyka Conradowska - uniwersalizm przesłania - zderzenie cywilizacji i kultur w utworze 	<ul style="list-style-type: none"> - poznaje treść utworu i sylwetkę twórcy 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje elementy świata przedstawionego - wyjaśnia motywy postępowania bohaterów - wykrywa wartości ważne dla bohaterów - ocenia postawy bohaterów - ustala zasady etyki conradowskiej - charakteryzuje kompozycję utworu - charakteryzuje bohatera w kontekście filozoficznym i historycznym - definiuje cechy literatury marynistycznej * charakteryzuje sposób wykorzystania nawiązań bi-

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	
	Wiedomości	Umiejętności
	Uczeń:	Uczeń:
		<p>blijnych w utworze literackim i filmowym</p> <ul style="list-style-type: none"> * ustala cechy bohatera conradowskiego * ustala relacje między narratorem a światem przedstawionym * wyjaśnia skutki tak zwanego zetknięcia kultur * ocenia conradowski model etyki * wykrywa aluzje literackie w dziele filmowym
Klasa III: Literatura XX wieku i współczesna		
Sztuka w kryzysie		
1. „Jeszcze Polska...” – czas realizacji: 3 godziny		
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Mazurek Dąbrowskiego</i> – <i>Marsz Pierwszej Brygady</i> * Julian Tuwim, <i>Kwiaty polskie</i> (fragment) – Stefan Żeromski, <i>Przedwiośnie</i> – powieść o dojrzewaniu 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia i terminy: poezja tyrańska, hymn narodowy, powieść rozwojowa 	<ul style="list-style-type: none"> – określa kreację podmiotu oraz model czytelnika – charakteryzuje bohatera literackiego – analizuje i interpretuje utwór liryczny i epicki w kontekście historycznym * porównuje różne modele patriotyzmu wpisane w pieśni patriotyczne i lirykę osobistą
2.* Przeciw wojnie – czas realizacji: 1 godzina		
<ul style="list-style-type: none"> * Erich Maria Remarque, <i>Na Zachodzie bez zmian</i> (fragment) * Jarosław Hašek, <i>Przygody dobrego wojaka Szwejka</i> (fragment) * narodziny pacyfizmu w literaturze 	<ul style="list-style-type: none"> * rozumie pojęcia: pacyfizm, satyra, komizm, humor, nihilizm 	<ul style="list-style-type: none"> * określa cechy postawy pacyfistycznej * porównuje różne sposoby manifestowania pacyfizmu w literaturze
3. „Zdejmuje z ramion płaszcz Konrada” – czas realizacji: 4 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> – zerwanie z tradycją tyrańską – Antoni Słonimski, <i>Czarna wiosna</i> (fragment) – Leopold Staff, <i>Wysokie drzewa</i> – Władysław Broniewski, <i>Oczy</i> – Konstanty Ildefons Gałczyński, <i>Strasna zaba. Wierszyk dla sepieniących, Skumbrie w tomacie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: neoklasycyzm, język potoczny, neologizm poetycki, surrealizm, turpizm, purnon-sens, groteska, satyra polityczna * rozumie pojęcia: Czysta Forma, absurd 	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę utworów powstałych po odzyskaniu niepodległości przez Polskę i charakteryzuje postawę poetów XX-lecia wobec tradycji romantycznej – dostrzega związki postawy podmiotu/bohatera lirycznego wobec rzeczywistości z genezą utworu

<ul style="list-style-type: none"> - Bolesław Leśmian, <i>Dziewczyna, Topielec</i> * Jarosław Marek Rymkiewicz, <i>Leśmian. Encyklopedia</i> (fragmenty na temat rytmu i potworów) * teoria Czystej Formy * Witkacy, <i>Najnowsza artystyczna nowalia</i> – „<i>Piurbłagizm</i>” <i>teoria czystej blagi</i> – <i>najlepsze utwory piurbłagistów. Do przyjaćiół gówniarzy</i> 		<ul style="list-style-type: none"> - analizuje i interpretuje utwór poetycki, uwzględniając jego nowatorstwo językowe - dostrzega różnorodność stylistyczną poznanych utworów i bogactwo konwencji artystycznych (np. humor, groteska, surrealizm) * ocenia postawy poetów wobec tradycji romantycznej i tyrańskiej * określa funkcję groteski w utworach Witkacego * porównuje tekst poetycki i malarski jako realizację założeń programowych Czystej Formy
4. W stronę klasycyzmu – czas realizacji: 3 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> - Leopold Staff, <i>Ars poetica</i> - Julian Tuwim, <i>Rzecz czarnońska, Wiosna</i> (fragment), <i>Ranyjulek, Rzucilibym to wszystko</i> - Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, <i>Ślepa, Kurze łapki</i> * Jan Lechoń, <i>Pytasz co, w moim życiu...</i> * Jarosław Iwaszkiewicz, <i>Nie kuś mnie...</i> * Antoni Słonimski, <i>W Warszawie</i> * Kazimierz Wierzyński, <i>Miasta i ludzie</i> (fragment) * Zuzanna Ginczanka, <i>Do zazdrośnej, Do pana, który zwykł mnie pytać: „Z kim pani flirtuje”</i> * Tadeusz Wittlin, <i>Ostatnia cyganeria</i> (fragment) 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcia: neoklasycyzm, afirmacja życia, program artystyczny, witalizm, aluzja literacka, mi-niatura poetycka * rozumie pojęcie cyganerii artystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> - określa światopogląd poetów Skamandra - analizuje i interpretuje utwór poetycki, wskazuje związki z klasycyzmem - opierając się na analizie i interpretacji utworów, formuluje „program” Skamandra - wymienia cechy stylu poetów Skamandra - charakteryzuje nowy typ liryki miłosnej * rozpoznaje cechy wspólne i indywidualne języka poetyckiego skamandrytów * przedstawia obyczajowość i charakteryzuje środowisko artystyczne Warszawy międzywojennej * wskazuje cechy poetyki młodopolskiej i klasycystycznej w utworze Leopolda Staffa
5. W stronę przyszłości – futuryzm i awangarda – czas realizacji: 2 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)		
<ul style="list-style-type: none"> - założenia programowe Awangardy Krakowskiej i futurystów - Julian Przyboś, <i>Gmachy, Notre-Dame</i> * Bruno Jasiński, <i>Pieśń o głodzie</i> * Stanisław Młodziejewicz, <i>XX wiek</i> * Tadeusz Peiper, <i>Naga</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcia: awangarda, Awangarda Krakowska, ekwiwalencja uczuć, wiersz wolny - rozumie termin futuryzmu 	<ul style="list-style-type: none"> - określa światopogląd artystyczny Awangardy Krakowskiej - analizuje i interpretuje utwór poetycki - dostrzega nowatorstwo stylistyczne, rozpoznaje nowy typ metafory i wersyfikacji * rozpoznaje i określa cechy poezji futurystycznej i jej związki z plastyką

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:		Uczeń:	
Wiedomości		Umiejętności	
6. Eksperymenty i prowokacje powieściowe – czas realizacji: 10 godzin			
<ul style="list-style-type: none"> – nowe techniki narracyjne – nowe odmiany gatunkowe powieści * film jako interpretacja dzieła literackiego * Marcel Proust, <i>W poszukiwaniu straconego czasu</i> (fragment) * James Joyce, <i>Ulysses</i> (fragment) * Aldous Huxley, <i>Nowy wschodni świat</i> (fragment) – Witold Gombrowicz, <i>Ferdynand</i> (fragment, dla poziomu rozszerzonego całosc oraz <i>Trans-Atlantyk</i>) – Bruno Schulz, <i>Sklepy cynamonowe</i> (fragment) * Wojciech Has, <i>Sanatorium pod klepsydrą</i> (film) – Zofia Nałkowska, <i>Granica</i> * Maria Kuncewiczowa, <i>Cudzoziemka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: powieść psychologiczna, realizm, naturalizm, oniryzm, surrealistyczny, groteska, absurd, mitologizacja i demitologizacja, aluzja literacka * rozumie pojęcia: strumień świadomości, utopia, antyutopia, symultaniczność, sekwencja, ujęcie, plan filmowy, montaż 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega nowatorski charakter prozy XX-lecia międzywojennego – określa problematykę utworu – określa technikę narracyjną utworu i jej funkcję – omawia kreację bohatera, porównuje sposób kreacji w różnych utworach – interpretuje utwór w kontekście kulturowym, politycznym i biograficznym * dostrzega bogactwo nowatorskich form prozy XX-lecia * wskazuje związki utworu z nowymi odkryciami w dziedzinie psychologii * wskazuje związki sposobu kreacji świata przedstawionego w utworze literackim i innych tekstach kultury * analizuje i interpretuje utwór filmowy, posługuje się aparatem pojęciowym z zakresu wiedzy o filmie 	Uczeń:
7. Na scenie – czas realizacji: 4 godziny			
<ul style="list-style-type: none"> – różnorodność form teatralnych XX-lecia międzywojennego – Witold Gombrowicz, <i>Operetka</i> (fragment) – Jerzy Szaniawski, <i>Adwokat i róża</i> (fragment) – Witkacy, <i>Szewcy</i> (fragment, dla poziomu rozszerzonego całosc) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: tekst główny i poboczny, realizm, surrealistyczny, absurd, groteska, Czysta Forma, neologizm, wulgaryzm * rozumie pojęcie historiozofii 	<ul style="list-style-type: none"> – określa światopogląd artysty – interpretuje utwór w kontekście kulturowym i politycznym – dostrzega różnorodność form dramatycznych i stylów dramatu XX-lecia międzywojennego – wskazuje tradycyjne i nowatorskie elementy w dramacie i określa ich funkcje – określa relacje między utworem dramatycznym a jego realizacją teatralną – dostrzega specyfikę dzieła teatralnego, określa funkcje teatralnych środków wyrazu (scenografia, światło, ruch sceniczny itd.) * odczytuje historiozofię wpisaną w dramat Witkacego 	Uczeń:

		<ul style="list-style-type: none"> * wskazuje sposoby realizacji teorii Czystej Formy w utworze * dostrzega związki utworów literackich z innymi tekstami kultury
<p>8. W obliczu katastrofy – czas realizacji: 5 godzin (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p> <ul style="list-style-type: none"> – katastrofizm w twórczości Drugiej Awangardy – powrót do tradycji tyntejskiej * Franz Kafka, <i>Proces</i> * Steve Soderbergh, <i>Kafka</i> (film) – Jozef Czechowicz, <i>Modlitwa żalobna, Wieczorem</i> – Czesław Miłosz, <i>Obłoki</i> – Władysław Broniewski, <i>Bagnet na broń</i> <p>– rozumie pojęcia: katastrofizm, Druga Awangarda, poezja tyntejska</p> <p>* rozumie pojęcia: parabola, surrealizm, oniryzm, totalitaryzm, konwencja filmowa</p>		
<p>Sztuka w służbie</p>		
<p>1. Katastrofa totalna – wojna, obozy, okupacja, powstanie – czas realizacji: 15 godzin</p>		
<ul style="list-style-type: none"> – portret Kolumba – autoportret człowieka zlagrowanego – obraz łagrów w literaturze – literatura przeciw Holocaustowi – humanista wobec zagłady – literacki dokument powstania warszawskiego – absurd wojny – postawy wobec zła – Krzysztof Kamil Baczyński, <i>Elegia o...</i>, <i>Biała magia, Pokolenie, Historia</i> – Krystyna Kraheńska, <i>Hej chłopcy, bagnet na broń</i> * Zofia Nałkowska, <i>Profesor Spanner</i> (ze zbioru <i>Mędrali</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: totalitaryzm, spełniona Apokalipsa, katastrofizm, naturalizm, behawioryzm, dokumentaryzm, reportaż, surrealizm, pokolenie Kolumbów, historiozofia, dehumanizacja, elegia, moralizm, humanizm, nihilizm, Holocaust, egzystencjalizm, człowiek zlagrowany, człowiek zlagrowany * rozumie pojęcia: aluzja literacka, powieść autobiograficzna, pacyfizm 	<ul style="list-style-type: none"> – określa światopogląd artysty – porównuje różne sposoby mówienia o wojnie i okupacji – określa problematykę utworu, znajduje wspólne cechy postawy autorów wobec totalitaryzmu – charakteryzuje bohatera literackiego – porównuje obraz katastrofy w utworach napisanych przed wojną i jej po wybuchu (zapowiedź Apokalipsy – Apokalipsa spełniona) * rozpoznaje cechy wspólne i indywidualne języka poetyckiego twórców * umieszcza analizowany utwór w odpowiednim kontekście (biblijnym, romantycznym, historycznym, biograficznym)

Osiągnięcia ucznia		Umiejętności
Treści nauczania	Wiadomości	Uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> – Tadeusz Borowski, <i>Pożegnanie z Marią, Proszę państwa do gazu, U nas w Auschwitzu</i> * Tadeusz Borowski, <i>Bitwa pod Grunwaldem, Pieśń, Odezwa</i> – Gustaw Herling-Grudziński, <i>Inny świat</i> – Hanna Krall, <i>Zdążyć przed Panem Bogiem</i> (fragmenty) * Zuzanna Ginczanka, <i>Non omnis moriar</i> – Czesław Miłosz, <i>Campo di Fiori, Piosenka o porcelanie, Biedny chrześcijanin patrzy na getto</i> – Miron Białoszewski, <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> (fragmenty) * Anna Świrszczyńska, <i>Budowałam barykadę</i> (fragmenty) * Melchior Wańkowicz, <i>Ziele na kraterze</i> (fragment) * Joseph Heller, <i>Paragraf 22</i> (fragment) – Albert Camus, <i>Dżuma</i> 		
<p>2. Czy możliwa jest sztuka po Oświęcimiu – czas realizacji: 3 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)</p> <ul style="list-style-type: none"> – poszukiwanie wzorców moralnych w świecie pozbawionym wartości – ocalenie przez miłość – groteska jako oręż w walce z totalitaryzmem – Tadeusz Różewicz, <i>Ocalony</i> * Tadeusz Konwicki, <i>Kalendarz i klepsydra</i> (fragment) – Julian Tuwim, <i>Kwiaty polskie</i> (fragment) – Władysław Broniewski, <i>Fiolek alpejski</i> * Günter Grass, <i>Błaszany bęberek</i> (fragment) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: dehumanizacja, degradacja osobowości, behawioryzm, reifikacja, liryka mifosna * rozumie pojęcia: polifonia narracyjna, stylizacja groteskowa, autobiografizm, esej, styl eseistyczny 	<ul style="list-style-type: none"> – określa światopogląd artysty – interpretuje utwór w kontekście kulturowym, politycznym i biograficznym – wskazuje w utworach obraz upadku wartości i próby ich odzyskania – omawia różne sposoby pisania o zachwianiu hierarchii wartości jako skutku doświadczenia wojny – ocenia wpływ systemu totalitarnego na jednostkę i społeczeństwo * dostrzega związek pomiędzy groteską jako metodą twórczą a groteskowością opisywanego świata * rozpoznaje cechy stylu eseistycznego w narracji * wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeczywistości wojennej w tekstach napisanych tuż po wojnie i z perspektywy czasu

<p>3. Realizm socjalistyczny – czas realizacji: 4 godziny</p>	<p>– rozumie pojęcia: realizm socjalistyczny, sztuka tendencyjna, propaganda, indoktrynacja, dwuznaczność, plan filmowy, sekwencja, ujęcie, montaż, parabelizm fabularny, film dokumentalny, cytaty filmowy, paradokument</p> <p>* rozumie pojęcie ideologizacji literatury</p>	<p>– określa światopogląd artysty</p> <p>– interpretuje utwór w kontekście kulturowym, politycznym i biograficznym</p> <p>– wymienia cechy literatury socrealistycznej</p> <p>– rozpoznaje konwencje: klasyczną i romantyczną i określa ich funkcje w utworze propagandowym</p> <p>– wskazuje cechy gatunkowe eseju w tekście</p> <p>– analizuje i interpretuje dzieło filmowe, posługując się odpowiednim aparatem pojęciowym</p> <p>– charakteryzuje i ocenia bohaterów filmowych, uwzględniając ewolucję ich postaw</p> <p>– ocenia walory estetyczne literatury socrealistycznej</p> <p>– ocenia wpływ systemu totalitarnego na jednostkę i społeczeństwo</p> <p>* dostrzega związki utworów literackich z innymi tekstami kultury</p> <p>* rozpoznaje i ocenia związki sztuki socrealistycznej z tradycją</p> <p>* dostrzega i ocenia zjawisko indoktrynacji i jej wpływ na postawy twórcze</p>
<p>4. Pożegnanie z utopiami – czas realizacji: 8 godzin</p>	<p>– rozumie pojęcia: utopia, antyutopia, nowomowa, propaganda, totalitaryzm, cenzura, nihilizm, cynizm, czarna poezja, prowokacja literacka, „kaskaderzy literatury”, poeta przekleństw</p> <p>* rozumie pojęcia: stylizacja groteskowa, paralelizm, parabola, powieść w powieści, gra konwencją, czarny humor, dziennik, turpizm, legenda poetycka</p>	<p>– określa światopogląd artysty</p> <p>– interpretuje utwór w kontekście kulturowym, politycznym i biograficznym</p> <p>– określa funkcje antyutopii, groteski, ironii, prowokacji etycznej i estetycznej</p> <p>– wskazuje różne sposoby przesywyciężania schematyzmu socrealistycznego</p> <p>– rozpoznaje odniesienia do tradycji romantycznej i modernistycznej w utworach „kaskaderów literatury”</p> <p>* charakteryzuje nadawców na podstawie analizy i interpretacji dziennika</p> <p>* ocenia wpływ systemu totalitarnego na jednostkę i społeczeństwo</p>
<p>– literatura w służbie propagandy</p> <p>* Władysław Broniewski, <i>Pokłon Rewolucji</i>, <i>Pazdziernikowej</i></p> <p>– Adam Ważyk, <i>Lud wejdzie do śródmieścia</i></p> <p>– Konstanty Ildefons Gabczyński, <i>Requiem</i></p> <p>– Czesław Miłosz, <i>Zniewolony umysł</i> (fragment)</p> <p>* Tadeusz Borowski, <i>Muzyka w Herzenburgu</i></p> <p>– filmowe świadectwo epoki, Andrzej Wajda, <i>Człowiek z marmuru</i></p>	<p>– satyryczny portret pisarza socjalistycznego</p> <p>– diagnoza totalitaryzmu w antyutopii Orwella</p> <p>– poeta wobec falsyfikacji rzeczywistości</p> <p>– różne strategie obrony wartości</p> <p>– Michaił Bułhakow, <i>Mistrz i Małgorzata</i> (fragment, dla poziomu rozszerzonego całość)</p> <p>– George Orwell, <i>Rok 1984</i> (fragment)</p> <p>– Adam Ważyk, <i>Poemat dla dorosłych</i> (fragment)</p> <p>– Andrzej Bursa, <i>Z zabaw i gier dziecięcych</i>, <i>Sylogizm prostacki</i>, <i>Mitość i Luiza</i> (fragment)</p> <p>* Stanisław Czycz, <i>Szczur</i></p> <p>– Marek Hłasko, <i>Najświętsze słowa naszego życia</i></p> <p>– Sławomir Mrożek, <i>Mały przyjaciel</i></p>	

Osiągnięcia ucznia	
Treści nauczania	Umiejętności
Wiedomości	Uczeń:
<p>* Leopold Tyrmand, <i>Dziennik 1954</i> (fragment) lub Bohumil Hrabal, <i>Pociągi pod specjalnym nadzorem</i> (fragment)</p>	<p>Uczeń:</p>
Sztuka na rozdrożu	
1. W kostiumie science fiction – czas realizacji: 1 godzina (+1 godzina dla zakresu rozszerzonego)	
<p>– funkcja kostiumu w literaturze s.f. – Stanisław Lem, <i>Wizja lokalna</i> (fragment) * Arkadij i Borys Strugacy, <i>Piknik na skraju drogi</i> (fragment)</p>	<p>– wymienia cechy literatury science fiction – rozumie pojęcia: science fiction, kostium literacki, utopia, antyutopia, neologizm * rozumie pojęcie cywilizacji</p>
<p>– określa światopogląd artysty – interpretuje utwór w kontekście kulturowym i politycznym – określa funkcje kostiumu literackiego * określa zasady kreacji świata przedstawionego w powieści s.f.</p>	<p>– określa światopogląd artysty – interpretuje utwór w kontekście kulturowym, politycznym i biograficznym – wskazuje związki utworu z tradycją literacką i określa ich funkcje – dostrzega w tekście poetyckim przejawy prowokacji artystycznej i zerwania z tradycją, określa ich funkcje – rozpoznaje i określa funkcje kostiumu w poezji – ocenia próby zachowania niezależności wobec zniewolenia jednostki (artyści) – dostrzega różnorodność poetyk stosowanych w okresie odwilży * porównuje sposoby manifestowania niezgody na zniewolenie jednostki</p>
2. Poodwilżowe klimaty – czas realizacji: 7 godzin	
<p>– Herbert – poeta-moralista – intelektualizm i ironia w poezji Szymborskiej – nobilitacja codzienności w poezji Białoszewskiego * żart literacki jako strategia mówienia o świecie – teoria i praktyka turpizmu w twórczości Grochowiaka – Zbigniew Herbert, <i>Tren Fortynbrasa</i>, <i>Pleko*</i>, <i>Przesłanie Pana Cogito</i>, <i>Potęga smaku</i> – Wisława Szymborska, <i>Radość pisania</i>, <i>Z nieodbytej wyprawy w Himalaje</i>, <i>Głos w sprawie pornografii</i> – Miron Białoszewski, <i>Ballada o zejściu do sklepu</i>, <i>Karuzela z madonnami</i>, <i>Usiędowanie siedzenie*</i>, <i>Parzenie przez pręty*</i>, <i>Wywiad*</i> – Stanisław Grochowiak, <i>Arachne w pająka przemieniona</i>, <i>Fryzjer</i>, <i>Rozbieranie do snu</i></p>	<p>– rozumie pojęcia: odwilż, poezja lingwistyczna, neologizm, aluzja kulturowa, humanizm, moralizm, turpizm, totalitaryzm, liryka maski, autotematyzm, bohater liryczny * rozumie pojęcia: kontestacja, intertekstualność</p>

<p>3. Mała stabilizacja – czas realizacji: 4 godziny (+1 godzina dla zakresu rozszerzonego)</p> <ul style="list-style-type: none"> – sens i bezsens buntu pokoleniowego – w poszukiwaniu idei – niebezpieczeństwo totalitaryzmu * poeta wobec kryzysu kultury – PRL w ruinie – wizja upadku świata – Sławomir Mrożek, <i>Tango</i> * Sławomir Mrożek, <i>Karoteka</i> (fragment), <i>Spadanie</i> (fragment), <i>Streszczenie</i> – Tadeusz Konwicki, <i>Mała Apokalipsa</i> (fragment, dla poziomu rozszerzonego całość) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: mała stabilizacja, antyszuka, antybohater, everyman, moralitet, tradycja literacka, aluzja, fragmentyzacja, groteska, absurd, totalitaryzm, bunt pokoleniowy, generacja, Apokalipsa, kryzys kultury * rozumie pojęcia: kolaż, intertekstualność, liryzm, naturalizm 	<ul style="list-style-type: none"> – określa światopogląd artysty – interpretuje utwór w kontekście kulturowym, politycznym, biograficznym i historycznoliterackim – rozpoznaje diagnozę rzeczywistości wpisana w utwór – wskazuje nowatorstwo formalne w utworze i określa jego funkcje – ocenia postawę artysty wobec tradycji * wskazuje cechy antyszuki * charakteryzuje antybohatera * wskazuje w tekście aluzje literackie i określa ich funkcje
<p>4. Nowa Fala – czas realizacji: 6 godzin (+1 godzina dla zakresu rozszerzonego)</p> <ul style="list-style-type: none"> – założenia programowe Nowej Fali – poszukiwanie nowego języka poetyckiego – wobec współczesności i tradycji – Stanisław Barańczak, <i>W tej celi, gdzie dążenie jest celem, Ta dłoń może być garścią i może być pięścią, N. N. usiłuje przypomnieć sobie słowa modlitwy</i> – Ewa Lipska, <i>O czym myśli dziewczyna na lekcji gramatyki języka polskiego, Egzamin</i> * Adam Zagajewski, <i>Niesmiertelność, Komunikat</i> * Julian Kornhauser, <i>Sprostowanie, Jak zobaczysz tłum</i> * Adam Bieriżin, <i>Dopóki są te stopy</i> * Jacek Kaczmarski, <i>Nasza klasa</i> * Jan Kelus, <i>Pytania</i> – Edward Stachura, <i>List do pozostałych</i> * Rafał Wojaczek, <i>Prośba</i> * Jerzy Krzysztoń, <i>Obłąd</i> (fragment) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: Nowa Fala, cenzura, nowomowa, manipulacja, poezja lingwistyczna, frazeologizm, neosemantyzm, testament poetycki, cytaty, autokreacja * rozumie pojęcia: strumień świadomości, paranoja, nihilizm 	<ul style="list-style-type: none"> – określa światopogląd artysty – interpretuje utwór w kontekście kulturowym, politycznym, biograficznym i historycznoliterackim – określa poetykę Nowej Fali – omawia różne sposoby mówienia o zachwianiu hierarchii wartości w społeczeństwie posttotalitarnym – ocenia wpływ systemu posttotalitarnego na jednostkę i społeczeństwo * opisuje sposoby wykorzystania nowomowy w poezji nowofalowej * wskazuje cechy wspólne biografii i poetyki „kaskaderów literatury” * określa okoliczności funkcjonowania legendy poetyckiej * określa i ocenia wpływ systemu posttotalitarnego na psychikę bohatera utworu literackiego * wskazuje literackie sposoby przedstawienia rozpadu psychiki człowieka

Treści nauczania		Osiągnięcia ucznia	
Uczeń:		Uczeń:	
Wiadomości		Umiejętności	
5. Wszystko już było – czas realizacji: 3 godziny (+ 1 dla zakresu rozszerzonego)			
<ul style="list-style-type: none"> – gra konwencji – fenomen literatury iberoamerykańskiej – Jerzy Andrzejewski, <i>Bramy raj</i> (fragment) – Gabriel Garcia Marquez, <i>Sto lat samotności</i> (fragment) * Julio Cortazar, <i>Gra w klasy</i> (fragment) * Kurt Vonnegut, <i>Matka noc</i> (fragment) – Marek Piwowski, <i>Rejs</i> (film) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: postmodernizm, realizm magiczny, mitologizacja, demitologizacja, potok świadomości, parabola, symbol, kostium historyczny, plan filmowy, ujęcie, sekwencja, montaż, dialog filmowy, fabularność i afabularność, kompozycja otwarta, satyra * rozumie pojęcie narracji symultanicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – określa światopogląd artysty – analizuje i interpretuje utwór literacki i filmowy – interpretuje utwór w kontekście kulturowym, politycznym, biograficznym i historycznoliterackim – dostrzega nowatorstwo technik narracyjnych w powieściach i w filmie oraz określa ich funkcje – charakteryzuje bohatera w sytuacji kryzysu cywilizacyjnego – określa funkcje kostiumu historycznego – dostrzega grę konwencjami w literaturze i filmie * rozpoznaje cechy sztuki postmodernistycznej w omawianych utworach 	
Pogranicza sztuki			
1. bruLion i okolice – czas realizacji: 3 godziny (+1 godzina dla zakresu rozszerzonego)			
<ul style="list-style-type: none"> – charakterystyka bruLionu – nowy klasyzm we współczesnej poezji – poszukiwania nowej formy w prozie pokolenia bruLionu * Marcin Świetlicki, <i>Obleźnienie</i> * Jacek Podsiadło, <i>[Nie myli się polski język]</i> * Marcin Sendek, <i>Tym razem obędzie się bez ofiar</i> * Karol Maliszewski, <i>Nowa poezja polska 1989–1999</i> (fragment) – Wojciech Wencel, <i>Pieśń pierwsza. Stworzenie świata</i> * Paweł Huelle, <i>Weiser Dawidek</i> (fragment) – Andrzej Stasiuk, <i>Grzesiek</i> – Olga Tokarczuk, <i>Prawiek i inne czasy</i> (fragment) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: postmodernizm, realizm magiczny, ironia, prowincja, neoklasyzm, aluzja, reinterpretacja * rozumie pojęcia: bruLion, o'haryzm, barbarzyńcy, indywidualizm, liryka kontesyjna 	<ul style="list-style-type: none"> – określa światopogląd artysty – interpretuje utwór w kontekście kulturowym, politycznym, biograficznym i historycznoliterackim – określa cechy poetyki bruLionu – rozpoznaje i charakteryzuje intertekstualne funkcjonowanie utworu literackiego * charakteryzuje i ocenia postawy bohaterów literackich wobec zagrożeń, które niesie świat współczesny * odczytuje wpisany w utwór manifest indywidualności artysty * rozpoznaje cechy stylu naukowego w tekście 	

<p>2. Pokolenie X – czas realizacji: 3 godziny (+1 godzina dla zakresu rozszerzonego)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: pokolenie X, palimpsestowość, ba- nalizm, koweryzm, popkultura, subkultura, stylizacja językowa, wulgaryzm, strumień świadomości, <i>politi- cal fiction</i>, fantasy, film animowany, plan filmowy, montaż, poetyzacja świata – zapoznaje się z kanonem literatury współczesnej * rozumie pojęcia i terminy: homogenizacja kultury, <i>sacrum</i> i <i>profanum</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – określa światopogląd artysty – analizuje i interpretuje utwór literacki i filmowy – interpretuje utwór w kontekście kulturowym, poli- tycznym, biograficznym i historycznoliterackim – rozpoznaje diagnozę rzeczywistości wpisaną w tek- sty kultury – dostrzega różnorodność stylistyczną utworów – pisze esej porównawczy – określa środki artystycznego wyrazu w filmie animo- wanym – określa i ocenia postawę bohatera literackiego wo- bec rzeczywistości * odnosi sytuację bohatera do własnych doświadczeń życiowych * ocenia estetykę pop-kultury
<p>3. Jeszcze Polska... – czas realizacji: 1 godzina</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: patriotyzm, aluzja literacka, neo- gizm, ironia, autoironia * rozumie pojęcie prowokacji literackiej 	<ul style="list-style-type: none"> – określa światopogląd artysty – interpretuje utwór w kontekście kulturowym, poli- tycznym, biograficznym i historycznoliterackim – określa kreację podmiotu oraz model czytelnika – wskazuje w tekstach aluzje literackie i określa ich funkcje * porównuje różne modele patriotyzmu
<ul style="list-style-type: none"> – manifest generacji w prozie pokolenia X * w poszukiwaniu <i>sacrum</i> – diagnoza współczesności w kostiumie fantastyki – Wojciech Kuczok, <i>Gnoj</i> (fragment) – Dorota Masłowska, <i>Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną</i> (fragment) – Jan Paweł II, <i>Pamięć i tożsamość</i> * Sławomir Shuty, <i>Zwał</i> (fragment) * Tadeusz Dąbrowski, <i>[To jest wers pierwszy]</i> * Jacek Dehnel, <i>Korytarz, późna jesień</i> * Jacek Dukaj, <i>Ruch Generała</i> (fragment) * Tomasz Bagiński, <i>Katedra</i> (film) 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza współczesnego patriotyzmu – Jan Polkowski, <i>Przesłanie Pana X</i> – Marcin Świetlicki, <i>Dla Jana Polkowskiego</i> – Miłoz Biedrzycki, <i>Akslop</i> 	

OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ W ZAKRESIE WYCHOWANIA

Proces kształcenia, w którym uczeń będzie się zapoznawał z różnorodnymi tekstami kultury, powinien pomóc mu w budowaniu własnego systemu wartości etycznych i estetycznych opartego na właściwej podstawie aksjologicznej. Szczegółowe osiągnięcia ucznia po całym cyklu nauki w liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym i technikum przedstawiają się następująco:

Uczeń:

- świadomie porządkuje swoją wiedzę
- dąży do aktualizacji wiedzy i umiejętności uzyskanych we wcześniejszych latach kształcenia
- ma świadomość konieczności wyrobienia nawyku uważnej lektury i pokonywania trudności związanych ze zrozumieniem tekstu
- dostrzega i ceni różnorodność form artystycznych, odnajduje preferowane przez siebie rodzaje i gatunki
- dąży do samodzielności w zdobywaniu wiedzy i formułowaniu opinii na podstawie zdobytych informacji
- dąży do samodzielności w formułowaniu wniosków na temat tekstów kultury
- czuje potrzebę sięgania po teksty literackie o wyższym stopniu trudności, zmuszające do refleksji
- dąży do dojrzałego odbioru literatury i sztuki
- dąży do samodzielności w formułowaniu wniosków
- przyjmuje postawę szacunku wobec dzieł dawnych i współczesnych
- zdobywa wrażliwość estetyczną
- dąży do samodzielności w zdobywaniu i opracowywaniu informacji
- ma świadomość rozwoju cywilizacji europejskiej, dostrzega jej złożoność
- odczuwa potrzebę zgłębiania wiedzy o podstawach kultury, aby stać się jej świadomym uczestnikiem
- korzysta z różnych źródeł informacji
- uświadamia sobie potrzebę obcowania z kulturą wysoką
- ceni altruizm jako życiową wartość
- przyjmuje postawę refleksyjną wobec tradycji kultury
- uczestniczy w pracy grupy
- ma świadomość pozytywnego wpływu kultury wysokiej na jakość ludzkiej egzystencji

- odnosi się z szacunkiem do dorobku kulturowego
- jest samodzielny w wypowiedzaniu opinii o postawach bohaterów
- ma świadomość wpływu sztuki teatralnej na postawy emocjonalne odbiorców
- zyskuje umiejętność odróżniania kultury wysokiej od niskiej
- ma świadomość niezbędności obcowania z tekstem literackim w rozwoju intelektualnym
- przyjmuje postawę szacunku wobec rozważań filozoficznych
- rozważa koncepcje proponowane przez różne systemy filozoficzne
- ma potrzebę poznawania poglądów innych ludzi
- poszukuje w przeszłości autorytetów bliższych współczesnemu człowiekowi
- ma świadomość tożsamości kulturowej, przynależności do śródziemnomorskiego kręgu kulturowego
- ma świadomość wartości dziedzictwa kulturowego
- dąży do obiektywizmu w ocenie zjawisk kulturowych
- rozważa swoje miejsce w świecie i aprobowanym systemie wartości
- dąży do poszerzenia horyzontów myślowych
- rozwija swoją wrażliwość estetyczną
- analizując utwory literackie, tworzy własną hierarchię wartości opartą na właściwych podstawach aksjologicznych
- odnosi się z szacunkiem do postaw ludzkich aprobowanych w przeszłości, które mieszczą się we właściwej hierarchii wartości
- rozumie istotę postawy patriotycznej w różnych epokach
- ma świadomość znaczenia postawy patriotycznej we współczesnym świecie
- ocenia patriotyzm współczesnych Polaków, w tym młodego pokolenia
- odróżnia patriotyzm od nacjonalizmu i szowinizmu
- ma świadomość związku między niewłaściwymi postawami obywateli a zagrożeniem bytu państwa
- rozumie wpływ obywatela na losy państwa
- ocenia postępowanie współczesnych obywateli Rzeczypospolitej
- przyjmuje postawę empatii wobec cierpienia drugiego człowieka

- ma świadomość niebezpieczeństw związanych z uproszczeniami i powierzchownymi ocenami
- jest samodzielny w swoich ocenach postępowania i wyborów bohaterów
- ma świadomość odpowiedzialności człowieka za popełniane czyny
- ma świadomość związków religii, kultury i światopoglądu
- ma świadomość związków sztuki z czynnikami pozaartystycznymi
- ma świadomość różnych sposobów postrzegania miejsca Boga w życiu człowieka
- ma świadomość istnienia różnych życiowych postaw
- przyjmuje postawę szacunku i tolerancji wobec innego człowieka i jego poglądów, jeśli nie zagrażają one uniwersalnym zasadom stanowiącym podstawę cywilizacji europejskiej i same nie kłócą się z fundamentalną zasadą chrześcijańskiej miłości bliźniego
- ma świadomość zmienności kanonów estetycznych na przestrzeni dziejów
- rozumie potrzebę niepodawania się terrorowi jednego ideału piękna
- odróżnia w życiu codziennym wartości rodzinne, czuje potrzebę wcielania tych wartości w życie
- ocenia wpływ idei oświecenia na kształtowanie się systemu wartości i światopogląd współczesnego człowieka
- akceptuje istnienie różnych koncepcji dotyczących roli człowieka, jego wychowania, metod poznawania świata itp.
- umie współdziałać w zespole
- rozwija swoją wyobraźnię, poczucie piękna
- szanuje zalety moralne
- potępia wygodnictwo życiowe
- ma świadomość odpowiedzialności za swoją ojczyznę
- rozumie, na czym polega wartość patriotyzmu
- ma poczucie odpowiedzialności za wygłoszone sądy i opinie
- rozwija poczucie odpowiedzialności za przyjmowaną hierarchię wartości
- kształtuje w sobie postawy obywatelskie oparte na ideałach demokracji i tolerancji
- przyjmuje postawę patriotyczną opartą na szacunku dla tradycji narodowej, pozbawioną elementów ksenofobii i nacjonalizmu
- odnosi się z szacunkiem dla dorobku kultury polskiej i kultury innych narodów
- dąży do rozumnego uczestnictwa w kulturze, a zwłaszcza pełnego odbioru literatury
- ma świadomość ciągłości kulturowej wynikającej z reinterpretacji motywów
- poznaje teksty kultury różnych epok, aby świadomie uczestniczyć w kulturze
- ma świadomość znaczenia arcydzieł literatury dla utrzymania tożsamości narodowej
- czuje potrzebę poznawania dzieł stanowiących fundament kultury narodowej
- dostrzega znaczenie arcydzieł literatury i ich funkcję kulturotwórczą
- szuka w dziełach literackich źródła refleksji na temat uniwersalnych wartości
- rozumie potrzebę wszechstronnego rozwoju (w tym własnego)
- ma poczucie przynależności do kręgu kulturalnego zjednoczonej Europy
- ocenia wpływ różnych tradycji kulturowych na sztukę
- ma świadomość roli miłości w życiu człowieka
- samodzielnie ocenia uczucia i emocje bohatera utworów literackich
- odróżnia wykreowany obraz miłości od uczucia prawdziwego
- ocenia motywy postępowania bohaterów literackich, odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- odczuwa potrzebę rozwijania zasobu leksykalnego, posługuje się językiem adekwatnym do prezentowanych problemów
- dąży do konstruowania komunikatów zgodnych z intencją
- uzyskuje większą świadomość językową
- ma świadomość siły komunikatów językowych
- dba o etykę słowa
- ma świadomość wpływu przekładu na odbiór tekstu
- świadomie używa zapożyczeń, odróżnia celowe ich użycie od niecelowego
- kieruje się logiką, oceniając przydatność stylistyczną innowacji leksykalnych
- dąży do poprawności językowej, unikając nadmiernego puryzmu
- z szacunkiem odnosi się do języka narodowego i zapisanej w nim tradycji

- ma potrzebę zgłębiania wiedzy o przeszłości własnego języka
- ceni zabytki językowe jako znaki narodowej tożsamości
- ma świadomość wymiany elementów między językami różnych narodów
- ma świadomość zakłóceń komunikacji powodowanych przez błędy językowe
- dąży do eliminacji błędów we własnych wypowiedziach (pracując ze słownikami, dokonując korekty wypowiedzi pisemnych itp.)
- traktuje kulturę języka jako istotny dział wiedzy
- czuje potrzebę wskazania autorytetu językowego
- świadomie ocenia poprawność wypowiedzi własnych i innych
- dąży do osiągnięcia wysokich kompetencji językowych
- zwraca uwagę na poprawność języka w zakresie leksyki, stosowności wypowiedzi i frazeologii

VI. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Nauczanie w zreformowanym systemie oświaty powinno się opierać przede wszystkim na aktywności ucznia, rolą nauczyciela zaś jest stymulowanie jego rozwoju – w głównej mierze poprzez metody aktywizujące (burza mózgów, drzewo decyzyjne, mapa mentalna, metaplan, podtekstowanie, dyskusja punktowana, analiza tekstów metodą uzupełniania luk i porównywania z tekstem oryginalnym). Rodzaj i częstotliwość proponowanych zadań należy dopasowywać do poziomu i predyspozycji konkretnego zespołu klasowego. Stosowanie wspomnianych metod zależeć powinno również od liczebności klas. W wypadku klas bardzo licznych lepiej jest pracować w małych zespołach (2–4-osobowych) bez wymaganego podziału na role w grupie. Nie należy także zapominać o klasycznych metodach, takich jak wykład lub eksplikacja tekstu (uczniowie doskonałą wówczas umiejętność notowania). Można je połączyć z ćwiczeniami umiejętności słuchania i zakończyć testem sprawdzającym zrozumienie prezentowanych treści.

Warto też pamiętać, że lekcje języka polskiego powinny zawierać takie elementy, jak ćwiczenia słownikowe, redakcyjne, językowo-stylistyczne i kompozycyjne (układanie planów wypowiedzi

pisemnej i ustnej). Do ich przeprowadzania można wykorzystywać teksty literackie i publikacje prasowe.

Ćwiczenia z „kluczem odpowiedzi” można przeprowadzać na wiele sposobów, z których szczególnie warte polecenia są dwa. Pierwszy z nich polega na tym, że wspólnie z całą klasą analizujemy temat, zastanawiając się nad kategoriami, które powinny się pojawić, by w pełni opisać interesujące nas zagadnienie. Nazywamy te kategorie (nie zapominając o elementach stałych takich jak analiza tekstu oraz wnioski), a następnie uczniowie, pracując w parach, wypisują treści, które powinny się znaleźć w każdym z punktów. Drugi sposób to podanie uprzednio sformułowanych kategorii, by uczniowie mogli je samodzielnie wypełnić. Pomocne są w tym przygotowane przez nauczyciela zadania do analizy dzieł i zadania interpretacyjne odnoszące się do wybranych fragmentów utworów.

Niezwykle ważne w obcowaniu z literaturą jest zaangażowanie w proces jej odczytywania i rozumienia. Świetnie służy temu zadawanie przez ucznia pytań do tekstu, wychodzenie od sytuacji znanej uczniowi czy też metoda impresyjna¹.

Program kładzie nacisk na samodzielną pracę ucznia, stąd też preferowana jest metoda projektów (w tym projektów podsumowujących) z propozycjami zadań do opracowania oraz wskazówkami do pracy.

Od pierwszej klasy ćwiczymy umiejętność i przygotowywania dłuższych wypowiedzi – zarówno ustnych, jak i pisemnych. Uczniowie w tym celu analizują i interpretują fragmenty utworów dotyczące wybranych tematów (z uwzględnieniem czynności zestawiania, porównywania itd.) Nauczyciel musi im ułatwić zadanie, proponując projekty wypowiedzi na bazie omówionego materiału, wraz z sugestiami bibliograficznymi oraz wskazówkami do samodzielnej pracy ucznia. Projekty te mogą się kończyć ustną prezentacją.

Wprowadzanie w świat kultury nie może się obyć bez obcowania z dziełami filmowymi (nie tylko adaptacjami lektur szkolnych) oraz ze sztukami plastycznymi i muzyką. Zadanie to można realizować przez projekcję w szkole, korzystanie z oferty kin, teatrów oraz muzeów. Można także proponować prace projektowe dotyczące wybranego motywu z koniecznością odwołania się do różnych tekstów kultury.

VII. PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW W ZAKRESIE WIEDZY I REALIZACJI ZAŁOŻONYCH CELÓW

A. WIEDZA/UCZEŃ ZNA I ROZUMIE:

- utwory literackie i inne teksty kultury wskazane w podstawie programowej i doprecyzowane (w wypadku lektur do wyboru) w standardach wymagań egzaminacyjnych
- podstawowe założenia światopoglądowe i filozoficzne kolejnych epok literackich oraz ich uwarunkowania historyczne – w niezbędnym do ich zrozumienia zakresie
- elementy biografii największych polskich pisarzy przydatne w odczytywaniu znaczenia ich utworów
- podstawowe pojęcia z poetyki (kompozycja, stylistyka, wersyfikacja), teorii i historii literatury (rodzaje i gatunki literackie, konwencja literacka, prąd artystyczny, motyw, wątek, topos)
- podstawowe kategorie estetyczne
- systemowość języka jako zbioru znaków służącego komunikacji
- cechy kodów komunikacyjnych różnych dziedzin sztuki

B. REALIZACJA ZAŁOŻONYCH CELÓW/UCZEŃ:

- będzie przygotowany do aktywnego uczestniczenia we współczesnym świecie kultury, będzie świadomy wielowiekowej tradycji tego świata; będzie zatem zachowywał postawę szacunku wobec własnego dziedzictwa kulturowego i szanował odmienność kulturową
- czyta ze zrozumieniem (na poziomie znaczeń, struktury i komunikacji) utwory literackie, teksty popularnonaukowe, publicystyczne i pisma użytkowe; potrafi realizować zadania (otwarte i zamknięte) sprawdzające tę umiejętność; rozpoznaje cechy stylu, w jakim został napisany tekst, oraz środki artystycznego wyrazu, wskazuje ich funkcje w utworze; potrafi odczytać tekst literacki na poziomie idei (PP) oraz organizacji (PR)
- uważnie słucha wypowiedzi innych osób; potrafi notować w trakcie wykładu; umie ocenić intencje nadawcy wypowiedzi (np. manipulację, ironię)

- potrafi wypowiedzieć się (spontanicznie i po uprzednim przygotowaniu) na różne tematy; umie dyskutować, przedstawiając rzeczowe argumenty w obronie własnego stanowiska; przygotowuje dłuższe wypowiedzi na wybrany temat – trafnie dobiera materiał do argumentacji, na jego podstawie formułuje wnioski i opinie, konstruuje wypowiedź ułożoną według określonego zamysłu kompozycyjnego; podczas wygłaszania własnego wystąpienia i w trakcie rozmowy posługuje się poprawną polszczyzną, stylem stosownym do sytuacji, przestrzega zasad etykiety językowej
- pisze teksty spójne wewnętrznie, przejrzyste i logiczne, umiejętnie dzieli je na akapity; kompozycja jego wypowiedzi jest funkcjonalna wobec tematu (odnosi się do wszystkich elementów wymienionych w temacie); posługuje się swobodnym, żywym, jasnym stylem zgodnym z wybraną przez siebie formą wypowiedzi; operuje bogatym słownictwem; używa komunikatywnego języka, poprawnego we wszystkich podsystemach; przestrzega poprawności zapisu w warstwie ortograficznej i interpunkcyjnej; potrafi napisać pismo użytkowe, odpowiednio dobierając styl wypowiedzi i przestrzegając właściwych dla niego norm
- wykorzystując swoje mocne strony, dąży do rozwoju intelektualnego; zna ogólnie przyjmowane normy etyczne i potrafi na tej podstawie, wzbogaconej o własne doświadczenia i lekturę tekstów kultury, zbudować własny system etyczny; szanuje odrębność i odmienność drugiego człowieka, czuje tożsamość z kulturą i tradycją regionu, narodu, Europy i świata; jest obywatelem świadomym swoich demokratycznych powinności; szanuje swój kraj i język; docenia wartość dialektów; potrafi współpracować dla osiągnięcia wspólnego celu, planować zadania i brać odpowiedzialność za efekt końcowy wspólnej pracy
- potrafi zorganizować proces zdobywania wiedzy i kształcenia umiejętności; umie korzystać z różnych źródeł informacji, sporządzać notatki i konspekty

VIII. METODY OCENIANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

W ciągu całego cyklu kształcenia uczeń powinien mieć do dyspozycji przejrzyste kryteria oceny różnych elementów jego kompetencji i umiejętności, systematyczności pracy oraz zaangażowania w tok lekcji. Pełna świadomość kryteriów wspomaga proces samokształcenia i samooceny.

Szczegółowe propozycje oceniania kompetencji nadawczo-odbiorczych ucznia podano w skali punktowej. Uzyskane punkty nauczyciel może przeliczyć na ocenę (tak jak punkty z testów lub sprawdzianów – zgodnie z progami procentowymi przyjętymi w danej szkole)² lub wpisujemy w system punktowo-procentowy (góra po przez mnie polecany).

Jak oceniać umiejętność słuchania?

W ocenie słuchania pomocne mogą być metody stosowane przy części ustnej egzaminów z języków obcych. Po wysłuchaniu tekstu (nagranej wypowiedzi lub wykładu nauczyciela) bądź po obejrzeniu filmu oświatowego uczniowie dostają krótki test sprawdzający rozumienie tych wypowiedzi. Ocena testu odbywa się według przyjętych kryteriów. Można także oceniać notatkę sporządzoną przez ucznia, uwzględniając na przykład liczbę zapisanych informacji. Pierwsza z metod powinna być stosowana przynajmniej raz w semestrze.

Jak oceniać umiejętność mówienia?

Własne wystąpienia ucznia można oceniać, stosując kryteria standardów egzaminacyjnych w następujących kategoriach:

kompozycja:

- wypowiedź spójna, logiczna, uporządkowana; zachowane właściwe proporcje poszczególnych części wypowiedzi; zmieszczenie się w wyznaczonym czasie 2 pkt
- wypowiedź nie zawsze spójna (lub wykładniki spójności typu: kolejny, następny) zachowująca trójdzielność, zachwiane proporcje poszczególnych części 1 pkt

styl:

- zgodny z wybraną formą, żywy, swobodny, posiadający indywidualne ce-

chy, bogate słownictwo (w tym terminologia naukowa) 3 pkt

- komunikatywny, bogate słownictwo, przynajmniej pojawiają się terminy specjalistyczne 2 pkt
- komunikatywny, nieliczne elementy języka potocznego 1 pkt

język:

- poprawny we wszystkich podsystemach, składnia urozmaicona, staranna wymowa (ten element należy oceniać z uwzględnieniem ewentualnych deficytów ucznia) 3 pkt
- na ogół poprawny, mogą się pojawić bardzo nieliczne błędy, składnia schematyczna, dość staranna wymowa 2 pkt
- poprawny, nieliczne błędy fleksyjne i frazeologiczne, bardzo nieliczne zaburzenia składni 1 pkt

wartość merytoryczna wypowiedzi:

- punktowanie tego elementu wypowiedzi powinno być zmienne: więcej punktów należy przyznawać w tej kategorii, gdy przygotowanie wystąpienia wymagało zgromadzenia i opracowania większej partii materiału rzeczowego (warto przy tym ściśle prezentować wymagania dotyczące obszerności tego materiału, np. 2 wiersze, 1 obraz, przy przemówieniu określać liczbę argumentów); można także przyznawać punkty za szczególne walory wypowiedzi (oryginalny dobór utworów, szczególnie ciekawa kompozycja wypowiedzi, sensowne wykorzystanie multimediów)

recytacja:

należy ją oceniać w dwóch kategoriach: zapamiętanie tekstu i elementy kultury żywego słowa; korzystnym rozwiązaniem jest przyznawać za recytację łącznie 10 punktów (łatwo przelicza się na procenty, a tym samym na ocenę), z czego 4 punkty za znajomość tekstu (za każdą pomyłkę odejmujemy pół punktu) i 6 punktów za wrażenia artystyczne (staranna dykcja, interpretacja głosowa wskazująca na rozumienie tekstu, intonacja głosu)

Jak oceniać umiejętność pisania?

Umiejętność pisania sprawdzamy przez różne formy wypowiedzi, największy nacisk kładąc na analizy i interpretacje tekstów literackich. Oceniamy te prace w odniesieniu do kryteriów maturalnych. W zakresie kompozycji, stylu i języka można trzymać się ściśle tych kryteriów. Jeśli chodzi o ocenę zapisu, proponujemy modyfikację – przy maksymalnej liczbie 3 punktów za zapis, uwzględnienie w wymaganiach estetyki i czytelności zapisu³ oraz dopuszczenie jednego błędu ortograficznego I stopnia⁴ przy niewielu błędach II stopnia lub ich braku – na 2 punkty).

W wypadku tematów opartych na analizie i interpretacji tekstu należy formułować klucze odpowiedzi (lub korzystać z gotowych, dostępnych na stronach komisji egzaminacyjnych i w wielu wydawnictwach znajdujących się na rynku), tak aby znalazły się w nich stałe elementy – zapis czynności analitycznych (rozpoznanie podmiotu lirycznego, adresata i sytuacji lirycznej – dla liryki; narratora, rodzaju narracji, elementów świata przedstawionego – dla epiki) oraz wnioski (na maksymalną liczbę punktów powinny uwzględniać konteksty).

Przy pozostałych formach powinno się modyfikować tę punktację, za każdym razem jednak oceniając dwie warstwy – merytoryczną i językowo-stylistyczną. Należy przy tym podawać kryteria oceny, czyli wymagania konieczne do uzyskania określonej liczby punktów. W tematach typowo rozprawkowych można na przykład wymagać konkretnej liczby argumentów, czy też koniecznych odniesień do innych utworów. Pisma użytkowe, takie jak list motywacyjny, CV, podanie, można oceniać stosując trzy kategorie – poprawność językowa, obecność elementów niezbędnych w danym piśmie i zapis graficzny (rozmszczenie na stronie, akapity, odstępy).

W klasach młodszych powinno się stosować łagodne kryterium oceniania (nie zapominajmy, że kryteria maturalne odnoszą się do uczniów po ukończonym cyklu nauki). Jedną z metod jest obniżenie progów procentowych przy przeliczaniu punktów na ocenę (np. ocena dopuszczająca od 30%, dostateczna od 45%, dobra od 65–70%, bardzo dobra od 80–85%). W wypadku stosowania systemu punktowo-procentowego można zmniejszyć licznik (w młodszych klasach wpisujemy do licznika zamiast 50 punktów możliwych

maksymalnie do zdobycia 35–40 punktów).

Należy też zastrzec, że o wiele łagodniej oceniamy prace pisane w klasie.

Wydawać się może na pierwszy rzut oka, że stosowanie punktów i ich przeliczanie na procenty i oceny to skomplikowane i odhumanizowane traktowanie pracy ucznia. Jednak stosowanie takiego systemu jasno pokazuje uczniowi, nad którymi elementami swoich wypowiedzi musi jeszcze popracować. W dużej mierze ułatwia to również pracę polonistom – zamiast formułowania obszernych recenzji, wystarcza wpisanie krótkich, konkretnych uwag. Jednocześnie taki system oceny przyzwyczajają ucznia do wymagań egzaminacyjnych.

W każdym semestrze uczeń powinien napisać dwie prace klasowe oraz co najmniej dwie prace domowe ocenione według podanych kryteriów.

Jak oceniać umiejętność czytania?

Dobrym rozwiązaniem jest stosowanie arkuszy sprawdzających umiejętność czytania ze zrozumieniem oraz zadań ćwiczących tę umiejętność umieszczonych w podręcznikach i ocenianie zgodne z podanymi kluczami odpowiedzi. Następnie przeliczanie punktów na ocenę szkolną lub podawanie liczby uzyskanych punktów.

Jak oceniać pozostałe elementy kształcenia?

aktywność:

Niezwykle ważne jest docenienie zaangażowania ucznia w tok lekcji. Dlatego ten element musi zostać włączony do oceny semestralnej i końcowej. W punktowo-procentowym systemie oceniania przyznajemy dodatkowe punkty, które wliczane są tylko do mianownika. W ten sposób aktywnym udziałem w lekcji uczeń może nadrobić punkty stracone w innych kategoriach. Przyznawanie tych punktów wymaga notowania udziału uczniów w lekcji. Można do tego używać tabeli, w której po każdej lekcji wstawiamy plusy, a pod koniec miesiąca sumujemy je.

Także stosując system ocen, można się wesprzeć punktowaniem aktywności – określić liczbę punktów możliwych do zdobycia (w ciągu miesiąca), po czym zdobyte w tym czasie punkty przeliczyć według skali: 100%–95% – celujący; 95%–85% – bardzo dobry; 85%–70% – dobry; 70%–50% – do-

stateczny; 50%–35% – dopuszczający; poniżej 35% – niedostateczny (można zrezygnować z oceny niedostatecznej za aktywność lub założyć, że stosuje się tylko oceny od celującej do dobrej – jako formę premii).

praca w grupie:

Pracę w grupie należy oceniać według propozycji uwzględniających role: lidera, sekretarza lub sprawozdawcy. Do oceny wlicza się zaangażowanie w pracę grupy, umiejętność współdziałania i efekt wspól-

nej pracy (można zastosować zasadę przyznawania dodatkowych punktów dla całej grupy przez klasę).

systematyczność:

W tej kategorii należy wyłącznie nagradzać – uczniom zawsze przygotowanym, odrabiającym zadania domowe i czytającym lektury przyznajemy na koniec semestru dodatkowe punkty lub ocenę bardzo dobrą (ewentualnie podwyższamy ocenę końcową).

IX. BIBLIOGRAFIA

Taraszkiewicz M., *Jak uczyć lepiej, czyli refleksyjny praktyk w działaniu*, Warszawa 2000.

Bortnowski S., *Nowe spory, nowe scenariusze*, Warszawa 2001.

Komorowska H., *O programach prawie wszystko*, Warszawa 1999.

Bortnowski S., *Jak uczyć poezji?*, Warszawa 1992.

---

¹ Opisane przez Stanisława Boronowskiego w *Jak uczyć poezji?*

² Na przykład: do 40% – ocena niedostateczna, 40–50% – dopuszczająca, 50–75% – dostateczna; 75–90% – dobra, 90–100% – bardzo dobra, powyżej 100% – celująca.

³ Proponowane przez mnie wymagania: 3 pkt – tak jak w kryteriach maturalnych oraz estetyczny, czytelny zapis; 2 pkt – nieliczne błędy II stopnia, lub/oraz 1 błąd I stopnia, dalej jak w kryteriach maturalnych, dbałość o estetykę zapisu; 1 pkt – jak w kryteriach maturalnych, próba dbałości o estetykę zapisu.

⁴ Zdarza się, że uczeń popelnia w całej pracy jeden błąd ortograficzny I stopnia i – zgodnie z kryteriami maturalnymi – otrzymuje tylko 1 pkt.